

**LAKI ILDIKÓ (SZERK.)
A KISEBBSÉG VÁLTOZÓ ARCA**

**VÁLOGATÁS AZ SZTE JGYPK KISEBBSÉGPOLITIKA MA
SZAKOS HALLGATÓK KISEBBSÉGSZOCIOLÓGIA KURZUSRA
KÉSZÍTETT MUNKÁIBÓL**

SZTE JGYPK ALKALMAZOTT TÁRSADALOMISMERETI TANSZÉK

2011

A KIADVÁNYT SZERKESZTETTE, SZAKMAILAG ÖSSZEÁLLÍTOTTA ÉS A BEVEZETŐT ÍRTA: LAKI ILDIKÓ

SZAKMAI ÉS NYELVI LEKTOR: **MOLNÁR KRISZTINA**

KORREKTÚRA: **LAKI ILDIKÓ ÉS MOLNÁR KRISZTINA**

A KIADVÁNY MEGJELENTETÉSÉBEN AZ SZTE JGYPK ALKALMAZOTT TÁRDASALOMISMERETI TANSZÉKE MŰKÖDÖTT KÖZRE

SZERZŐK: **BÁNFI TIBORNÉ, BORSI CSILLA, FEHÉR JÁNOS ZOLTÁN, GÁL LEVENTE, KÁDÁR GERGELY PÉTER, LACZIK RUDOLF, LAKI ILDIKÓ, VÁGÓ NIKOLETT, BERCZÁNNÉ VERES NIKOLETT**

ISBN 978-963-8302-41-0

©SZTE-JGYPK –LAKI ILDIKÓ ÉS A SZERZŐK, 2011

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ (LAKI ILDIKÓ)	4. OLDAL
LAKI ILDIKÓ: FOGYATÉKOS HALLGATÓKA FELSŐOKTATÁS FALAI KÖZÖTT	5. OLDAL
BÁNFI TIBORNÉ: DROGRABOK	13. OLDAL
BORSI CSILLA: A MAGYARORSZÁGI LENGYEL KISEBBSÉG	19. OLDAL
FEHÉR JÁNOS ZOLTÁN: RÁCOK SZÜLŐFÖLDJÜKTŐL TÁVOL	23.OLDAL
GÁL LEVENTE: VISSZA A MUNKA VILÁGÁBA VAGY KITÉRÉS ELŐLE. A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK ÁLLOMÁNYA ÉS STÁTUSZUK JELLEMZÉSE	29. OLDAL
KÁDÁR GERGELY PÉTER: SZOCIÁLIS JUTTATÁSOK – HOGYAN TOVÁBB?	36. OLDAL
LACZIK RUDOLF: MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK KISEBBSÉG KISEBBSÉGEK	42.OLDAL
MÜLLER ZITA: DISZLEXIÁSOK MINT KISEBBSÉG MAGYARORSZÁGON	47. OLDAL
VÁGÓ NIKOLETT: SZEGREGÁLTAN ÉLÜNK. DZSUMBUJ JELENSÉG	55. OLDAL
BERCZÁNNÉ VERES NIKOLETT: NÉMET KISEBBSÉG MAGYARORSZÁGON	68 . OLDAL

BEVEZETŐ

A JELEN KIADVÁNY A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM KISEBBSÉGPOLITIKA ÉS MULTIKULTURÁLIS SZAKOS HALLGATÓINAK *KISEBBSÉGSZOCIOLÓGIA CÍMŰ TANTÁRGY* KERETÉBEN KÉSZÍTETT DOLGOZATAIBÓL ÁLL ÖSSZE. A KURZUS CÉLJA, HOGY A HALLGATÓKKAL MEGISMERTESSE A NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉG KÖRÉBE TARTOZÓ KISEBBSÉGEK ÉLETÉT, ÉLETMÓDJÁT, TÁRSADALOMTÖRTÉNETI ASPEKTUSAIKAT, KÖZÖSSÉGI HÁLÓJÁT, VALAMINT AZ IDŐK FOLYAMÁN ÉLETHELYZETÜKBEN BEKÖVETKEZETT, POLITIKAI ÉS SZOCIÁLIS DÖNTÉSEK EREDMÉNYEKÉPPEN LÉTREJÖTT VÁLTOZÁSOKAT. A KURZUS TOVÁBBI CÉLJA VOLT AZOKNAK A KISEBBSÉGEKNEK ÉS HÁTRÁNYOS HELYZETŰ CSOPORTOKNAK A BEMUTÁSA, AMELYEKSEL A 21. SZÁZADBAN TALÁLKOZUNK, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL ARRA, HOGY PROBLÉMÁIKAT ÉS HELYZETÜKET MEGPRÓBÁLJUK MEGÉRTENI, TÁRSADALMI SZINTEN SEGÍTENI, SZAKPOLITIKAI TERÜLETEN ELFOGADOTTÁ TENNI. A HALLGATÓK DOLGOZATAIK ELKÉSZÍTÉSÉVEL EGYFELŐL A TANTÁRGYI KÖTELEZETTSÉGEIKNEK, MÁSFELŐL A SAJÁT ÉRDEKLŐDÉSÜKNEK KÍVÁNTAK ELEGET TENNI, HISZEN SAJÁT ELMÉNYEIK, A SZAKHOZ KAPCSOLÓDÓ ÉRDEKLŐDÉSÜK NEM MINDEN ESETBEN KERÜL A FELSZÍNRE. A TANULMÁNYOK MEGÍRÁSÁVAL ELMÉLYÜLHETTEK EGY-EGY TERÜLET SZAKIRODALMÁBAN, DOKUMENTUMAIBAN, VALAMINT INVOLVÁLHATTÁK AZT AZ EDDIGI TUDÁST, AMELYET A TERÜLETRŐL ELMÉLETBEN, ILLETVE GYAKORLATBAN MEGSZEREZTEK.

A TANULMÁNYOK KÖRE HÁROM NAGY EGYSÉGRE TAGOLÓDIK, EGYFELŐL A NEMZETI- ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEK CSOPORTJAINAK MEGISMERTETÉSÉRE - BORSI CSILLA, FEJÉR JÁNOS ZOLTÁN, LACZIK RUDOLF, VÁGÓ NIKOLETTA ÉS BERCZÁNNÉ VERES NIKOLETT TANULMÁNYAI SORAKOZNAK FEL, MÁSFELŐL A TÁRSADALOM PEREMHELYZETÉRE KERÜLT, HÁTRÁNYOKKAL RENDELKEZŐ CSOPORTOK BEMUTATÁSÁRA - MINDEZT GÁL LEVENTE ÉS KÁDÁR GERGŐ ÖSSZEFOGLALÁSAI ILLUSZTRÁLJÁK, HARMADRÉSZT PEDIG HÁROM TANULMÁNY OLVASHATÓ AZ ÚJ TÁRSADALMI KISEBBSÉGEK KÖRÉBŐL – DISZLEXIÁSOK, DROGOSOK ÉS A FOGYATÉKOS TÉMÁBAN.. EZ UTÓBBIAK KÖZÜL IGEN ÉRDEKES ESZMEFUTTATÁST OLVASHATUNK MÜLLER ZITA TOLLÁBÓL A DISZLEXIA ELHATALMASODÓ PROBLÉMÁJÁRÓL, AMELY ÚGY TŰNIK KORUNK TOVÁBBRA IS MEGOLDANDÓ OKTATÁSPOLITIKAI FELADATAI KÖZÉ TARTOZIK. A TANULMÁNYOK TARTALMILAG ÉRDEKESEK, IZGALMASAK ÉS ELGONDOLKODTATÓAK, ÚGY VÉLEM MINDENKI SZÁMÁRA HASZNOS OLVASMÁNYKÉNT SZOLGÁLHAT.

LAKI ILDIKÓ: FOGYATÉKOS HALLGATÓKA FELSŐOKTATÁS FALAI KÖZÖTT¹

BEVEZETŐ

TANULMÁNYOM A FELSŐOKTATÁSBAN RÉSZTVEVŐ FOGYATÉKOS (HALLÁS-, LÁTÁS- ÉS MOZGÁSKORLÁTOZOTT) HALLGATÓK KÜLÖNBÖZŐ SZAKOKON TÖRTÉNŐ ELHELYEZKEDÉSÉT, VALAMINT NÉHÁNY MONDAT EREJÉIG A MUNKAERŐPIAC PROBLÉMÁIT KÍVÁNOM BEMUTATNI. A FOGYATÉKOS FIATALOK, FIATAL FELNÖTTEK EGYRE NAGYOBB SZÁMARÁNYBAN VESZNEK RÉSZT A FELSŐOKTATÁSBAN, KÜLÖNBÖZŐ TERÜLETEKEN SZEREZVE DIPLOMÁT, ÁLTALÁNOS VAGY SPECIÁLIS KÉPZÉST. EZZEL NEM CSAK AZ ÉRTELMISÉGI LÉT KERETEIBEN, HANEM A KORTÁRS CSOPORT FOGYATÉKOS ÉS NEM FOGYATÉKOS HALLGATÓI KÖZÖTT IS JELENTŐS TÁRSADALMI STÁTUST, POZÍCIÓT VÍVNAK KI MAGUKNAK, MEGVALÓSÍTVA AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG ÉS CSOPORTOK KÖZÖTTI ELFOGADÁS TÁRSADALMI KÉRDÉSKÖRÉT.

A TANULMÁNY KÉT NAGY KÉRDÉSKÖRRE ÉPÍT, EGYFELŐL A FELSŐOKTATÁSI JOGSZABÁLYOK, A FOGYATÉKOS HALLGATÓKKAL KAPCSOLATOS JOGI PASSZUSOK MAGYARORSZÁGI BEVEZETÉSÉRE, MÁSFELŐL A JELENLEG IS FELSŐOKTATÁSBAN RÉSZT VEVŐ FOGYATÉKOS HALLGATÓK KÖRÉRŐL, A FOGYATÉKOS HALLGATÓK SZÁMÁNAK ALAKULÁSÁRÓL.

A TANULMÁNY KÉSZÍTÉSÉT A SZAKIRODALMAK FELHASZNÁLÁSA MELLETT EMPÍRIKUS KUTATÁS IS SEGÍTETTE; A HAZAI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK FOGYATÉKOSÜGYI KOORDINÁTORAI, SZAKEMBEREI BIZTOSÍTOTTÁK AZ ADATOKAT, SZAKMAI TÁJÉKOZTATÁSI ANYAGOKAT. MEGJEGYZENDŐ, A MÓDSZERTAN EZEN EGYSÉGE NÉMILEG HIÁNYOSNAK MUTATKOZIK, MIVEL EGYES INTÉZMÉNYEK ESETÉBEN VAGY ELMARADT A VÁLASZADÁS, VAGY NEM RENDELKEZNEK FOGYATÉKOSÜGYI KOORDINÁTORRAL, AKI HATHATÓS SEGÍTSÉGET TUDOTT VOLNA NYÚJTANI.

¹ A TANULMÁNY KÖZPONTI SZÖVEGE A MAGYAR ILCO SZÖVETSÉG GONDOZÁSÁBAN (2012-BEN) MEGJELENŐ KIADVÁNYHOZ BEKÜLDÖTT SZAKMAI ANYAG MÁSODKÖZLÉSE.

I. A JOGSZABÁLYOK REJTELME

A HAZAI JOGSZABÁLYOK KÖZÜL ELSŐKÉNT A **29/2002. (V.17.) OM RENDELET - A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ HALLGATÓK TANULMÁNYAINAK FOLYTATÁSÁHOZ SZÜKSÉGES ESÉLYEGYENLŐSÉGET BIZTOSÍTÓ FELTÉTELEKRŐL -** SZABÁLYOZTA A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE JELENTKEZŐ FOGYATÉKOS HALLGATÓK OKTATÁSBAN VALÓ RÉSZVÉTELÉT. A RENDELET KÜLÖNÖS HANGSÚLYT HELYEZ A FOGYATÉKOS HALLGATÓK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉNEK BIZTOSÍTÁSÁNAK ÉS TÁMOGATÁSÁNAK KÉRDÉSEIRE, VALAMINT AZ EGYES FOGYATÉKOSSÁGI TÍPUSOKNAK MEGFELELŐ METODIKAI, DIDAKTIKAI SAJÁTOSSÁGAIRA.

FOGYATÉKOS HALLGATÓ AZ, AKI TESTI, ÉRZÉKSZERVI, BESZÉDFOGYATÉKOS, AUTISTA, PSZICHÉS FEJLŐDÉSI ZAVARI MIATT A TANULÁSI FOLYAMATBAN TARTÓSAN ÉS SÚLYOSAN AKADÁLYOZOTT (PÉLDÁUL: DYSLEXIA, DYSGRAPHIA, DYS CALCULIA).

AZ OM RENDELET MEGHATÁROZZA TOVÁBBÁ A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK HALLGATÓI JOGVISZONYBAN LÉVŐ FOGYATÉKOSAINAK SEGÍTÉSÉT, SPECIÁLIS JEGYZETTEL VAGY HELYETTESÍTŐ ESZKÖZÖKKEL TÖRTÉNŐ ELLÁTÁSÁT, TOVÁBBÁ A FOGYATÉKOSÜGYI KOORDINÁTOROK SZEREPÉT. UGYANAKKOR *A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY INTÉZMÉNYI TANÁCSA A FOGYATÉKOS HALLGATÓK ESETÉBEN AZ INTÉZMÉNYI TANULMÁNYI ÉS VIZSGASZABÁLYZATÁBAN A KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEKTŐL RÉSZBEN ELTÉRŐ TOVÁBBI KÉPZÉSI, TANULMÁNYI ÉS VIZSGAKÖVETELMÉNYEKET IS MEGHATÁROZHAT.* (29/2002. (V.17.) OM RENDELET)

A RENDELET NYOMÁN A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK BEN FOKOZATOSAN MEGJELENTEK A FOGYATÉKOS HALLGATÓK, ÍGY A FOGYATÉKOSÜGYI KOORDINÁTOROK SZEREPÉRE IS EGYRE ERŐTELJESEBB HANGSÚLY HELYEZŐDÖTT, MINTAHOGY AZ 1.SZ. TÁBLÁZAT MUTATJA.

1. SZ. TÁBLÁZAT
A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN RÉSZTVEVŐ HALLGATÓK ADATAI

ÉV	2002/2003.	2007/2008.	2009/2010.	2010/2011.
ÖSSZHALLGATÓK SZÁMA	341 187	359 391	328 075	361 347
NŐK SZÁMA	104 008	120 278	116 981	199 580
FOGYATÉKOS HALLGATÓK SZÁMA	271	1176	1658	2134

FORRÁS: [HTTP://PORTAL.KSH.HU/PLS/KSH/DOCS/HUN/XFTP/IDOSZAKI/OKTAT/OKT0910.PDF](http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/okt0910.pdf))

A SZABÁLYOZÁSOK KÖZÖTT TOVÁBBI IRÁNYADÓ „SZEREPLŐ” A FELSŐOKTATÁSRÓL SZÓLÓ **2005. ÉVI CXXXIX. TÖRVÉNY**. ENNEK ÉRTELMÉBEN A TÖRVÉNY A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ HALLGATÓK TANULMÁNYAIVAL KAPCSOLATOS ELVEK MEGHATÁROZÁSÁT A KORMÁNY HATÓKÖRÉBE UTALJA, UGYANAKKOR A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK SZERVEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SZABÁLYZATÁNAK KIALAKÍTÁSÁT INTÉZMÉNYI KOMPETENCIÁKÉNT HATÁROZZA MEG. AZ OKTATÁSSAL

ÖSSZEFÜGGÉSBEN A FELADATOKAT ELLÁTÓ KÖTELEZETTSÉGE, HOGY OKTATÓ TEVÉKENYSÉGE SORÁN FIGYELEMBE VEGYE A HALLGATÓ EGYÉNI KÉPESSÉGÉT, TEHETSÉGÉT, FOGYATÉKOSSÁGÁT.

A 79/2006. (IV.5.) KORM. RENDELET A FELSŐOKTATÁSRÓL SZÓLÓ 2005. ÉVI CXXXIX. TÖRVÉNY EGYES RENDELKEZÉSEINEK VÉGREHAJTÁSÁRÓL TOVÁBBI KIEGÉSZÍTÉSEKET TESZ A FOGYATÉKOS HALLGATÓK ÉRDEKÉBEN. A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ HALLGATÓ SZÁMÁRA A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY A TANTERV ELŐÍRÁSAITÓL RÉSZBEN VAGY EGÉSZÉBEN ELTÉRŐ KÖVETELMÉNYEKET ÁLLAPÍTHAT MEG, AZ EGYES FOGYATÉKOSSÁGI TÍPUSNAK MEGFELELŐEN. AZT IS EGYÉRTELMEŰVÉ TESZI, HOGY A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ HALLGATÓKNAK BIZONYÍTANI KELL A FOGYATÉKOSSÁGÁNAK TÍPUSÁT ÉS MÉRTÉKÉT, ANNAK VÉGLEGES VAGY IDŐSZAKOS VOLTÁT. A RENDELET LOJALITÁSA A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ HALLGATÓK ÉRDEKÉBEN TANULMÁNYAIKKAL KAPCSOLATOSAN MUTATKOZIK MEG, MIVEL A HALLGATÓ, FOGYATÉKOSSÁGÁRA VALÓ TEKINTETTEL SZAKVÉLEMÉNY ALAPJÁN KÉRHETI A TANULMÁNYI KÖTELEZETTSÉGEK TELJESÍTÉSÉNEK, ILLETVE A VIZSGÁK ALÓLI RÉSZLEGES VAGY TELJES FELMENTÉSÉT VAGY AZOK MÁS MÓDON TÖRTÉNŐ TELJESÍTÉSÉNEK ENGEDÉLYEZÉSÉT. A KEDVEZMÉNYEK KÖRÉT BŐVÍTI A **237/2006. (XI.27.) KORM. RENDELET** IS, AMELY A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK FELVÉTELI ELJÁRÁSÁRÓL SZÓL ÉS AZ ELŐNYBEN RÉSZESÍTÉS KRITÉRIUMAIT FOGALMAZZA MEG. A RENDELETBEN FOGLALTAK SZERINT, A 21. § (3) A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ JELENTKEZŐ ESETÉBEN MINDEN JELENTKEZÉSI HELYÉN 8 TÖBBLEPONTOT BIZTOSÍT.

S VÉGÜL AZ **51/2007. (III.26.) KORM. RENDELETBEN** - A FELSŐOKTATÁSBAN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK JUTTATÁSAIRÓL ÉS AZ ÁLTALUK FIZETENDŐ EGYES TÉRÍTÉSEKRŐL - FOGLALTAKRÓL, AMELY ÉRTELMEZI, HOGY KI A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ VAGY EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA MIATT RÁSZOLULÓ HALLGATÓ, ILLETVE ABBAN IS ÁLLÁST FOGLAL, HOGY MILYEN FELTÉTELEI VANNAK AZ ÁLLAMI KÖLTSÉGVETÉS, VALAMINT A KÉPZÉSI HOZZÁJÁRULÁS TERHÉRE BIZTOSÍTOTT HALLGATÓI JUTTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉSNEK. A RENDELETBEN KÜLÖNÖS HANGSÚLY HELYEZŐDIK A RENDSZERES ÉS RENDKÍVÜLI SZOCIÁLIS ÖSZTÖNDÍJ KÉRDÉSKÖRÉRE ÉS A HALLGATÓ SZOCIÁLIS HELYZETÉRE.

A HAZAI JOGSZABÁLYOK TEHÁT A 2002-TŐL TESZIK LEHETŐVÉ, HOGY A FOGYATÉKOS HALLGATÓK UGYANOLYAN JOGOKKAL ÉS KÖTELEZETTSÉGEKKEL VEGYENEK RÉSZT A FELSŐOKTATÁSBAN, A FELSŐOKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ FORMÁIBAN. MINDEZ AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG MEGVALÓSÍTÁSÁT, ILLETVE A HALLGATÓI JOGOK GYAKORLÁSÁT TESZI LEHETŐVÉ, BIZTOSÍTVA A FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK SZÁMÁRA A TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ EGYIK LEHETSÉGES ÚTJÁT.

II. FOGYATÉKOS HALLGATÓK A FELSŐOKTATÁSBAN

A RENDSZERVÁLTÁST KÖVETŐEN GYORS EXPANZIÓ MENT VÉGBE A MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN. A NAPPALI TAGOZATOS HALLGATÓK LÉTSZÁMA 1986-TÓL, AZ ESTI, LEVELEZŐ ÉS TÁVKÉPZÉSBEN RÉSZESÜLŐKÉ PEDIG 1992 ÓTA NÖVEKSZIK. A FŐISKOLAI ÉS EGYETEMI HALLGATÓLÉTSZÁM A RENDSZERVÁLTÁS ELŐTTI 100 000 KÖRÜLI SZINTRŐL MÁRA 350 000 FÖLÉ EMELKEDETT. A FRISSEN VÉGZETT DIPLOMÁSOK SZÁMA 1995-BEN INDULT NÖVEKEDÉSNEK, AZÓTA A FELSŐOKTATÁS ÉVES KIBOCSÁTÁSA HOZZÁVETŐLEGESEN MEGKÉTSZEREZŐDÖTT. NAPJAINKBAN TÖBB MINT ÖTVENEZER DIPLOMÁS LÉP KI ÉVENTE A FŐISKOLÁKRÓL ÉS EGYETEMEKRŐL, TÖBB MINT KÉTSZER ANNYI, MINT A RENDSZERVÁLTÁS ÉVÉBEN (KERTESI G. – KÖLLŐ J., 2005).

A FELSŐOKTATÁSBAN TEHÁT A 2002/2003-AS TANÉVTŐL (EBBEN A TANÉVBEN 341 187 FŐ VETT RÉSZT) VANNAK JELEN FOGYATÉKOS HALLGATÓK, SZÁMUK EKKOR 271 FÖRE VOLT TEHETŐ, EZ A SZÁMADAT A 2010/2011-ES TANÉVRE 2134 FÖRE EMELKEDETT. A 2005. ÉVI CXXXIX. TÖRVÉNY 147.§ 8. PONTJA ALAPJÁN) **MOZGÁSSÉRÜLT (TESTI FOGYATÉKOS), HALLÁSSÉRÜLT (ÉRZÉKSZERV FOGYATÉKOS), LÁTÁSSÉRÜLT (ÉRZÉKSZERV FOGYATÉKOS),** SÚLYOSAN BESZÉDHIRÁS (BESZÉDFOGYATÉKOS), DYSLEXIA, DYSGRAPHIA, DYSCALCULIA (PSZICHÉS FEJLŐDÉSI ZAVAR) ÉS AUTISTA HALLGATÓK VEHETNÉK RÉSZT A FELSŐOKTATÁSBAN.

A FOGYATÉKOS HALLGATÓK MA 70 INTÉZMÉNYBEN FOLYTATHATNAK FELSŐFOKÚ TANULMÁNYOKAT. TERMÉSZETESEN A KÜLÖNBÖZŐ SZAKOK, KÜLÖNFÉLE ELVÁRÁSOKAT TÁMASZTANAK, ILLETVE AZT SEM SZABAD FIGYELMENKÍVÜL HAGYNI, HOGY EGYES TERÜLETEKEN BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐ A FOGYATÉKOSSÁG TÍPUSA IS. A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK A SZAKOK KÖVETELMÉNYRENDSZERÉNEK, ILLETVE AZ ELVÁRÁSOKNAK MEGFELELŐEN KELL, HOGY DÖNTSENEK ARRÓL, MILYEN FOGYATÉKOSSÁGI TÍPUSBA TARTOZÓ HALLGATÓT VESZNEK FEL. MEGJEGYZENDŐ, EZ NEM DISZKRIMINÁLÓ, MEGKÜLÖNBÖZTETŐ KONSTRUKCIÓ, HANEM EGYFELŐL A HALLGATÓ OKTATÁSI RENDSZERBEN VALÓ SZEREPÉNEK MEGTALÁLÁSA, KUDARCAINAK ELKERÜLÉSE, MÁSFELŐL A LEHETSÉGES MUNKAERŐ-PIACI ELHELYEZKEDÉST SEGÍTŐ MECHANIZMUS.

A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN JELENLEG 70 INTÉZMÉNY – A NEFMI ADATBÁZISA SZERINT TALÁLHATÓ. EGY 2011. MÁRCIUS-MÁJUS KÖZÖTT ZAJLOTT VIZSGÁLAT SZERINT ÉS A NEFMI ADATBÁZISA SZERINT (2011. MÁRCIUS 10.) - 36 INTÉZMÉNYBEN VAN UN. FOGYATÉKOSÜGYI KOORDINÁTOR, A TÖBBI INTÉZMÉNY VAGY NEM RENDELKEZIK VAGY NEM ADOTT TÁJÉKOZTATÁST ARRÓL, HOGY MŰKÖDIK-E A RENDSZER.

2011. MÁJUS 23-IG **21** FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY TOVÁBBÍTOTTA A FOGYATÉKOSOKRA VONATKOZÓ ADATOKAT.

A JELEN TANULMÁNY SZEMPONTJÁBÓL ÁLTALAM VIZSGÁLT FOGYATÉKOS CSOPORTOK KÖRÉT A LÁTÁS-, HALLÁS-ÉS MOZGÁSKORLÁTOZOTT HALLGATÓK ALKOTJÁK, ENNEK KÖVETKEZTÉBEN E CSOPORTOK SZÁMARÁNYA KERÜL BEMUTATÁSRA IS.

2. SZ. TÁBLÁZAT
A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN RÉSZTVEVŐ LÁTÁS-, HALLÁS-ÉS MOZGÁSKORLÁTOZOTT
HALLGATÓK

FENNTARTÓ ÉS AZ INTÉZMÉNYE K SZÁMA	HALLGATÓK ÖSSZLÉTSZÁM A (FŐ)	MOZGÁSKORLÁTOZOTTA K (FŐ)	LÁTÁSSÉRÜLTE K (FŐ)	HALLÁSSÉRÜLTE K (FŐ)
ÁLLAMI (12)	361	182	98	81
MAGÁN (6)	32	17	5	10
EGYHÁZI (3)	3	1	1	1
ÖSSZESEN	396	200	104	92

FORRÁS: 2010. MÁRCIUS 3-MÁJUS 23. KÖZÖTT TÖRTÉNT VIZSGÁLAT, ADATBEKÉRÉS ALAPJÁN

A FELSŐOKTATÁSBAN HALLGATÓI JOGVISZONYBAN LÉVŐ FOGYATÉKOS HALLGATÓK **18,5%-A** LÁTÁS-, HALLÁS- ÉS MOZGÁSKORLÁTOZOTT FOGYATÉKOS CSOPORTBA TARTOZIK. A SZAKTERÜLETEKET, ÉRDEKLŐDÉSI TERÜLETEKET TEKINTVE ELMONDHATÓ, HOGY A SZOCIÁLPEDAGÓGIA, A HUMÁN TUDOMÁNYTERÜLETEK ÉS A TERMÉSZETTUDOMÁNY EGYARÁNT JELEN VAN. A FELSŐOKTATÁSBAN TÖRTÉNŐ AKTÍV RÉSZVÉTELT BEFOLYÁSOLJA AZ ÉRINTETT CSOPORTOK ESETÉBEN EGYRÉSZT AZ INTÉZMÉNYBE VALÓ BEJUTÁS, AZ AKADÁLYMENTESÍTÉS HIÁNYOSSÁGA, MÁSRÉSZT A FELKÉSZÜLETLENSÉG, AZ OKTATÓK, SZAKEMBEREK, A HALLGATÓK FOGYATÉKOS HALLGATÓKHOZ VALÓ HOZZÁÁLLÁSA, AZ OKTATÁS DIDAKTIKAI, VALAMINT METODIKAI HIÁNYOSSÁGAI. A HIÁNYOSSÁGOK ELLENÉRE UGYANAKKOR ELMONDHATÓ, HOGY A HAZAI OKTATÁSI RENDSZERBEN, ÍGY A FELSŐOKTATÁSBAN IS LÁTHATUK OLYAN JÓ PÉLDÁKAT, AMELYEK AZ INTEGRÁCIÓ MEGVALÓSULÁSÁT EREDMÉNYEZIK, A KIREKESZTŐ MECHNIZMUSOKAT PEDIG HÁTTÉRBE SZORÍTJÁK. MEGÁLLAPÍTHATÓ TEHÁT HOGY A FELSŐOKTATÁS E TEKINTETBEN KEDVEZŐBB KÖRÜLMÉNYEKET KÉPES BIZTOSÍTANI, VISZONT SOKKAL KEVESEBBEN JUTNAK BE EZEKBE AZ INTÉZMÉNYEKBE, EZEKHEZ AZ INTÉZMÉNYEKHEZ.

A VIZSGÁLT CSOPORTOK ESETÉBEN TOVÁBBI AKADÁLYT JELENT A TANULMÁNYOK BEFEJEZÉSÉT KÖVETŐ SZAKMAI ÉLETÚT, MUNKAERŐ-PIACI INTEGRÁLÓDÁS. A DIPLOMÁS FOGYATÉKOSOK ESETÉBEN IS – HASONLÓAN A NEM FOGYATÉKOSOKHOZ – IGEN MAGAS MUNKANÉLKÜLISÉGRŐL KELL SZÁMOT ADNI.

EZ A SZÁMADAT A 2001. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS ÓTA MÉG INKÁBB NEGATÍV TENDENCIÁT MUTAT, MELYBEN NEM CSAK AZ ALACSONY ISKOLAI VÉGZETTSÉGGEL RENDELKEZŐK VANNAK HÁTRÁNYBAN, HANEM A SZAKMAI VÉGZETTSÉGGEL, DIPLOMÁVAL RENDELKEZŐK IS.

3. SZ. TÁBLÁZAT

A NÉPESSÉG FOGYATÉKOSSÁG ÉS GAZDASÁGI AKTIVITÁS SZERINT, 1990, 2001

GAZDASÁGI AKTIVITÁS	1990			2001		
	ÖSSZESEN	FOGYATÉKOS	NEM FOGYATÉKOS	ÖSSZESEN	FOGYATÉKOS	NEM FOGYATÉKOS
FOGLALKOZTATOTT	43,6	16,6	44,6	36,2	9,0	37,8
MUNKANÉLKÜLI	1,1	0,7	1,1	4,1	2,0	4,2
INAKTÍV KERESŐ	25,6	57,5	24,5	32,4	76,7	29,8
ELTARTOTT	29,7	25,2	29,8	27,3	12,3	28,2

FORRÁS: [HTTP://KONYVTAR.KSH.HU/INDEX.PHP?OPTION=COM_CONTENT&TASK=VIEW&ID=15&ITEMID=35](http://konyvtar.ksh.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=35)

JELEN ESETBEN A VÉGZŐS, ILLETVE VÉGZETT FOGYATÉKOS HALLGATÓK KÖRÉBEN – AZ ELMÚLT TÍZ ESZTENDŐBEN – NEM TÖRTÉNT POZITÍV IRÁNYÚ VÁLTOZÁS. A DIPLOMÁS HALLGATÓK – PONTOS ADATOK HIÁNYÁBAN CSAK AZ EGYES INTÉZMÉNYI TÁJÉKOZTATÓKRA TÁMASZKODVA – MINIMÁLIS SZÁZALÉKA AZ ÉRDEKVÉDŐ SZAKMAI SZERVEZETEKNEél KÍVÁN, ILLETVE PRÓBÁL MUNKÁT TALÁLNI, NÉHÁNY ESETBEN ÁLLAMI VAGY GAZDASÁGI SZERVEZETEKNEél, AZOKNÁL, AMELYEK KÉPESEK BIZTOSÍTANI AZ AKADÁLYMENTES FOGLALKOZTATÁSHOZ SZÜKSÉGES MUNKAKÖRÜLMÉNYEKET. A MUNKAVÉGZÉSHEZ AZONBAN NEM MINDEN ESETBEN SZÜKSÉGES A DIPLOMA, SZAKMAI VÉGZETTSÉG. A MUNKAERŐPIACRA KIKERÜLŐ FOGYATÉKOSOK, MEGVÁLTOZOTT MUNKAKÉPESSÉGŰ FOGLALKOZTATOTTKÉNT DIPLOMÁJUKAT, VÉGZETTSÉGÜKET NEM VAGY CSAK RÉSZBEN HASZNÁLVA VÉGZIK MUNKÁJUKAT.

EZ KIHATÁSSAL VAN AZ ÉRINTETTEK SZEMÉLYES ÉLETTERÉRE, EGYÉNI ÉLETÚTJÁRA, TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁSÁRA ÉS AZ INTEGRÁCIÓ RÉSZBENI VAGY EGÉSZBENI MEGVALÓSULÁSÁRA.

ÖSSZEFOGLALÁS

RÖVID TANULMÁNYOM A MAGYARORSZÁGI DIPLOMÁS FOGYATÉKOSOK FELSŐOKTATÁSBÓL TÖRTÉNŐ KIKERÜLÉSÉNEK ELŐZMÉNYEIT, VALAMINT A MUNKAERŐ-PIACRA TÖRTÉNŐ INTEGRÁLÓDÁSÁT MUTATTA BE. AZ ADATOKON, ILLETVE ELEMZÉSEKEN ALAPULÓ ÉRTÉKELÉS CÉLJA VOLT, HOGY MEGISMERHETŐVÉ TEGYE A FELSŐOKTATÁS ÉS A FOGYATÉKOS HALLGATÓK VISZONYÁT.

A MINŐSÉGI ÉS MENNYISÉGI VÁLTOZÁS MINDENFÉLEKÉPPEN POZITÍV ELMOZDULÁST INDUKÁLT A FOGYATÉKOS FIATALOK, FIATAL FELNŐTTEK ÉLET- ÉS OKTATÁSI KÖRÜLMÉNYIBEN, A FELSŐOKTATÁS EXPANZIÓJÁVAL, AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG MEGTEREMTÉSÉVEL BIZTOSÍTOTTÁ VÁLT A FOGYATÉKOSOK SZÁMÁRA, HOGY NE CSAK SPECIÁLIS FELSŐOKTATÁSI KÉPZÉSEKBEN, HANEM MÁS TERÜLETEKRE IS FELVÉTELT NYERJENEK, INTÉZMÉNYI KERETEK KÖZÖTT KAMATOZTATHASSÁK SZAKMAI TUDÁSUKAT, ISMERETEIKET.

A FELSŐOKTATÁS UGYANAKKOR A DIPLOMASZERZÉS MELLETT EGY KÖZÖSSÉGI SZÍNTÉRKÉNT, CSOPORT KIALAKÍTÓ TÉNYEZŐKÉNT SEM ELHANYAGOLANDÓ, FŐKÉNT ÚGY, HOGY A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK TÖBBSÉGE EBBEN SZAKMAI EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNER ÉS SZEREPLŐ. AZ INTÉZMÉNYEK AKADÁLYMENTESÍTÉSE, AMELY TÖBBOLDALÚAN, AKTÍVAN LOPTA BE MAGÁT AZ INTÉZMÉNYEK FALAI KÖZÉ, TOVÁBBI SZEREPLŐKKEL IS KIEGÉSZÜLT (FOGYATÉKOSÜGYI KOORDINÁTOROK, SZAKMAI ÉRDEKVÉDŐK ÉS TÁMOGATÓK, ESÉLYEGYENLŐSÉGI REFERENSEK, SZABÁLYZATOK), AKIK A FOGYATÉKOS ÉS NEM FOGYATÉKOS HALLGATÓK SZÁMÁRA TEREMTIK MEG AZ EGYÜTTÉLÉS, AZ EGYÜTTGONDOLKODÁS LEHETŐSÉGÉT.

AZ OKTATÁS ÉS A MUNKAERŐPIAC A LEGFONTOSABB ALAPINTÉZMÉNYEI AZ INTEGRÁCIÓ MEGVALÓSÍTÁSÁNAK. KIEMELT SZEREPPEL CÉLSZERŰ ILLENI MINDEZEN INTÉZMÉNYEKET, SZÜKSÉGSZERŰ RÉSZVÉTELT KELL TANÚSÍTANIUK A FOGYATÉKOS EMBEREK INTEGRÁCIÓJÁBAN, A TÁRSADALMI ESÉLYTEREMTÉS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK GYAKORLATÁBAN.

FELHASZNÁLT IRODALOM

KERTESI GÁBOR-KÖLLŐ JÁNOS (2005): **FELSŐOKTATÁSI EXPANZIÓ, .DIPLOMÁS MUNKANÉLKÜLISÉG ÉS A DIPLOMÁK PIACI ÉRTÉKE.** BUDAPEST, MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI INTÉZET ÉS A BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM, EMBERI ERŐFORRÁSOK TANSZÉK

[HTTP://KONYVTAR.KSH.HU/INDEX.PHP?OPTION=COM_CONTENT&TASK=VIEW&ID=15&ITEMID=35](http://konyvtar.ksh.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=35)

[HTTP://PORTAL.KSH.HU/PLS/KSH/DOCS/HUN/XFTP/IDOSZAKI/OKTAT/OKT0910.PDF](http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/okt0910.pdf))

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK

29/2002. (V.17.) OM RENDELET A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ HALLGATÓK TANULMÁNYAINAK FOLYTATÁSÁHOZ SZÜKSÉGES ESÉLYEGYENLŐSÉGET BIZTOSÍTÓ FELTÉTELEKRŐL

2005. ÉVI CXXXIX. TÖRVÉNY. A FELSŐOKTATÁSRÓL

A 79/2006. (IV.5.) KORM. RENDELET A FELSŐOKTATÁSRÓL SZÓLÓ 2005. ÉVI CXXXIX. TÖRVÉNY EGYES RENDELKEZÉSEINEK VÉGREHAJTÁSÁRÓL

237/2006. (XI.27.) KORM. RENDELET A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK FELVÉTELI ELJÁRÁSAIRÓL

51/2007. (III.26.) KORM. RENDELET A FELSŐOKTATÁSBAN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK JUTTATÁSAIRÓL ÉS AZ ÁLTALUK FIZETENDŐ EGYES TÉRÍTÉSEKRŐL

„A TÁRSADALMI JELENTŐSÉGET MUTATJA,
HOGY A DROGFOGYASZTÓ SZUBKULTÚRÁBAN
AZ ÁLTALUK TAGADOTT TÁRSADALOM BETEGSÉGÉRŐL,
A TÁRSADALOMBAN PEDIG A DROGFOGYASZTÓKRÓL,
MINT TÁRSADALMI BETEGSÉGBEN SZENVEDŐKRŐL SZOKTAK
BESZÉLNI.” (HIVATKOZÁS)

DROGPOLITIKA

SAJNOS HAZÁNKBAN A DROGOK ÉS A DROGHASZNÁLAT GYORSAN TERJEDNEK, A MEGFELELŐ GYÓGYKEZELÉS ÉS REHABILITÁCIÓ, ILLETVE A MEGELŐZÉS VISZONT LASSAN. 1989 ELŐTT A POLITIKA MÉG IGYEKEZETT MEGFELEDKEZNI, NEM TUDOMÁST VENNI ERRŐL A JELENSÉGRŐL. AZÉRT MA MÁR TUDJUK, HOGY AZ EMBERI SZABADSÁGJOGOK BIZTOSÍTÁSA LEHETŐSÉGET AD A DROGOK TERJEDÉSÉRE. ENNEK MEGAKADÁLYOZÁSA ÉRDEKÉBEN TENNI KELL VALAMIT, BÁR AZ UTÓBBI ÉVEKIG NEM TÖRTÉNT MEGFELELŐ ÉS KITARTÓ CSELEKVÉS, JÓLLEHET NAGYON SOK KEZDEMÉNYEZÉS INDULT, ÚGY CIVIL SZERVEZŐDÉSEK, MINT SZAKEMBEREK SAJÁT EREJÉBŐL. SOKFÉLE SZOLGÁLTATÁS JÖTT LÉTRE, AKÁR PÁLYÁZATI TÁMOGATÁSOKKAL, AKÁR TÁRSADALMI MUNKÁBAN. MÉGIS, AHHOZ, HOGY A JELENLEGI DROGHELYZET NE LEGYEN ROSSZABB, VITATHATATLAN, HOGY EZEKBŐL MÉG TÖBB KELL.

Mi IS AZ A DROG

AZ ANGOLSZÁSZ NYELVHASZNÁLATBAN GYÓGYSZERT, KÁBÍTÓSZERT JELENT.²A WHO 1997-ES AJÁNLÁSA SZERINT DROGNAK TEKINTENDŐ MINDEN OLYAN ANYAG, AMELYNEK BEVÉTELE A FOGÉKONY BIOLÓGIAI STRUKTÚRÁK INGERLÉSÉHEZ VEZET ÉS – PELICTER NYOMÁN – AMELYNEK „FOGYASZTÁSA TILTOTT VAGY A NEM TILTOTT ANYAGOK KÖZÜL VESZÉLYES, VISSZAÉLÉSRE ALKALMAS VAGY DEVIÁNS”.

SEM A PSZICHOTRÓP, SEM A KÁBÍTÓSZER KOLLOKÁCIÓ NEM ORVOSI FOGALOM, INKÁBB JOGI. ELŐSZÖR AZ 1961-ES EGYSÉGES KÁBÍTÓSZER-EGYEZMÉNYBEN, MAJD AZ 1971-ES PSZICHOTRÓP EGYEZMÉNYBEN VOLT OLVASHATÓ E KÉT KIFEJEZÉS. A KÖZTUDATBAN, ETTŐL FOGVA ÉL A KÁBÍTÓSZER FOGALMA, VALAMINT, AZOK AZ ANYAGOK, MELYEK SZEREPELNEK AZ EGYEZMÉNYBEN, KÁBÍTÓSZERNEK MINŐSÜL.

IGEN GYAKORIVÁ VÁLT A PSZICHOAKTÍV SZER KIFEJEZÉS, MELYET AKKOR HASZNÁLNAK, HA A VISSZAÉLÉSRE HASZNÁLT ANYAGOK TÁG KÖRÉT AKARJÁK ÖSSZEFOGLALVA MEGJELÖLNI

² TANULMÁNYOK A KÁBÍTÓSZER-PROBLÉMÁRÓL. (SZERKESZTETTE: RITTER ILDIKÓ) VESZPRÉMI ÉRSEKI HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA, 2001

(VEGYSZEREK, KÁBÍTÓSZEREK, SZERVES OLDÓSZEREK, AZ ALKOHOL, A KÁVÉ, A CIGARETTA ÉS A PSZICHOTRÓP ANYAGOK).

TEHÁT MINDEN OLYAN SZERT, AMELY ELSŐSORBAN A KÖZPONTI IDEGRENDSZER MŰKÖDÉSÉT BEFOLYÁSOLJA ÉS FÜGGŐSÉGET HOZ LÉTRE DROGNAK NEVEZÜNK (EGÉSZSÉGÜGYI VILÁGSZERVEZET AJÁNLÁSA).

VISSZAÉLÉS (ABÚZUS) KÁBÍTÓSZERREL

MA MÁR INKÁBB KÁROS VAGY KÓROS SZERHASZNÁLATRÓL BESZÉLÜNK ORVOSI ÉRTELEMBEN. AMIKOR NEM ORVOSI JAVALLATRA ALKALMAZZÁK, ILLETVE VESZÉLYES HELYZETEKBE ALKALMAZZÁK (ALKOHOLFOGYASZTÁS VEZETÉS KÖZBEN), VAGY A TÁRSADALOM ÁLTAL MEGALKOTOTT NORMÁKAT MEGSZEGIK. OLYAN MÓDJA EZ A PSZICHOAKTÍV FOGYASZTÁSNAK, AMELY EGÉSZSÉGGÁROSODÁST OKOZ. LEHET AZ EGÉSZSÉGGÁROSODÁS MENTÁLIS VAGY FIZIKAI. A DROG EXCESSÍV HASZNÁLATÁNAK FOLYAMATOS VAGY IDŐSZAKOS HASZNÁLATA, A DROGABÚZUS, AMELY VISELKEDÉSVÁLTOZÁSHOZ VEZETHET, VALAMINT AZ ADAGOLÁS EMELÉSÉT IS EREDMÉNYEZI.

FÜGGŐSÉG (DEPENDENCIA)

A FÜGGŐSÉG VISELKEDÉSBELI, GONDOLKODÁSBELI, KOGNITÍV ÉS FIZIOLÓGIAI JELENSÉGEK CSOPORTJA, MEGHATÁROZOTT EGYÜTTESE, AMELY JELZI, HOGY AZ EGYÉN FOLYAMATOSAN HASZNÁLJA A KÉMIAI ANYAGOT, ANNAK ELLENÉRE, HOGY AZ PROBLÉMÁKAT OKOZ. AKKOR BESZÉLÜNK RENDSZERES DROGHASZNÁLATRÓL, HA MEGVONÁSI TÜNETEKHEZ ÉS KÉNYSZERES DROGKERESŐ ÉS DROGHASZNÁLÓ VISELKEDÉSHEZ VEZET. A DROG IRÁNTI SÓVÁRGÁS, A DROGÉHSÉG JELENLÉTE IS JELLEMZŐ TOVÁBBÁ. JELLEMZŐ TÜNETEK: ERŐS VÁGY A SZER BEVÉTELÉRE, AZ EGYÉN ÁRTÓ-KÁROS KÖVETKEZMÉNYEK ELLENÉRE IS FOLYTATJA ANNAK SZEDÉSÉT, MÁS AKTIVITÁSOKKAL SZEMBENI ELŐNYBEN RÉSZESÍTÉSE A DROG SZEDÉSÉNEK, HIÁNYÉRZET, FOKOZOTT TOLERANCIA, NÉHA FIZIKAI MEGVONÁSI TÜNETEK. MINDEN DROGRA VONATKOZHAT DEPENDENCIA, ÁM EGYES TÜNETEI ELTÉRŐ ERŐSSÉGGEL LEHETNEK JELEN.

A DROGHASZNÁLAT TÜNETEI

TOLERANCIA: A DÓZIS JELENTŐS NÖVELÉSE A KÍVÁNT HATÁS ELÉRÉSE ÉRDEKÉBEN; JELENTŐSEN CSÖKKENT HATÁS UGYANOLYAN DÓZIS HASZNÁLATA MELLETT.

MEGVONÁSI TÜNETEGYÜTTES: TESTI TÜNETEK MEGJELENÉSE A SZER HIRTELEN ABBAHAGYÁSAKOR (IZZADÁS, REMEGÉS, HASMENÉS). EZEKET TESTI FÜGGŐSÉGNEK IS NEVEZZÜK.

AZ ELTERVEZETTNÉL NAGYOBB MENNYISÉGŰ ANYAG FOGYASZTÁSA VAGY HOSSZABB IDEJŰ HASZNÁLAT: AZ EGYÉN NEM KÉPES KONTROLLÁLNI A DROGHASZNÁLAT FELETTI VÁGYAIT, EZÁLTAL NEM TUDJA SZABÁLYOZNI A SZER HASZNÁLATÁT. EZEK AZ EGYÉNEK NEM TUDJÁK ABBAHAGYNI A SZER HASZNÁLATÁT.

ÁLLANDÓ VÁGY, EREDMÉNYTELEN PRÓBÁLKOZÁSOK A SZERHASZNÁLAT KONTROLLÁLÁSÁRA VAGY ABBAHAGYÁSÁRA: A DROGOS SZÁMOS ALKALOMMAL PRÓBÁL LESZOKNI A SZERRŐL, MEGJELENHETNEK NÉHÁNY NAPOS-HETES-HÓNAPOS IDŐSZAKOK IS DROGMENTESEN, DE FÜGGŐSÉG ESETÉN MINDIG VISSZAESIK. A DROGHIÁNYOS ÁLLAPOTOKBAN NAGY SZEREPE VAN A JELENTKEZŐ DROGÉHSÉGNEK, AMELY VISSZAESÉSHEZ VEZET. ILYENKOR GYAKRABBAN FORDUL ELŐ TÚLADAGOLÁS, EZÉRT VÁLTAKOZNAK A TÚLADAGOLÁSOKKAL A SZERMENTES ÁLLAPOTOK.

LÉNYEGESEN TÖBB IDŐT TÖLT AZ EGYÉN AZZAL A TEVÉKENYSÉGGEL, AMELY AZ ANYAG MEGSZERZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES (PÉNZSZERZÉS CÉLJÁBÓL MEGLÁTOGATJA TÖBB ISMERŐSÉT), VALAMINT A SZER HASZNÁLATÁVAL („LÖVI MAGÁT” EGÉSZ NAP), VAGY, HOGY FELÉPÜLJÖN A SZER HASZNÁLATA UTÁNI HATÁS ALÓL (16-20 ÓRÁT IS ALSZIK EGY HÉTVÉGI DROGOZÁS UTÁN ÉS UTÁNA TÖBB NAPIG LEHANGOLT). LEMOND VAGY FELADJA A FONTOSABB FOGLALKOZÁSI VAGY SZABADIDŐS, ILLETVE TÁRSADALMI TEVÉKENYSÉGEKET: AZ ANYAGOZÁSON KÍVÜL MÁR NINCS SEM IDEJE, SEM KEDVE MÁST IS CSINÁLNI.

FOLYTATÓDIK AZ ANYAGHASZNÁLAT AKKOR IS, HA TUDJA AZ EGYÉN: ÁLLANDÓ TESTI, LELKI PROBLÉMÁKAT OKOZ AZ ANYAG HASZNÁLATA. A FÜGGŐSÉGET TARTHATJUK TEHÁT BETEGSÉGNEK, HISZEN A DROGOS NEM AKKOR HAGYJA ABBA, AMIKOR AKARJA, HANEM EGYÁLTALÁN NEM TUDJA ABBAHAGYNI A DROGOZÁST.

HOGYAN ISMERHETŐ FEL A DROGOZÁS?

AZ, HOGY VALAKI RENDSZERESEN HASZNÁL DROGOT, AZ ELŐZŐEKBE EMLÍTETT TÜNETEKBŐL ISMERHETŐ FEL. SOKÁIG TUDJA LEPLEZNI A DROGOS AZT, HOGY ANYAGOT HASZNÁLT PL. HÉTVÉGI DROGOZÁS UTÁN HAZAMEGY, ÉS MÁR NEM LÁTSZIK SEMMI VAGY CSAK ANNYI, HOGY FÁRADT. LEHET, HOGY NEM MEGY HAZA ADDIG, AMÍG A HATÁS EL NEM MÚLIK, VAGY MIKOR MINDENKI ASZIK, AKKOR „LÖVI BE” MAGÁT, ÉJSZAKA. ILYEN ESETEKBEN NEM LÁTHATÓAK A KIVÁLTOTT TÜNETEK, LEGINKÁBB CSAK A MÁSNAPOSSÁGHOZ HASONLÓ ÁLLAPOT ISMERHETŐ FEL. AZ ÉLETSTÍLUS-VÁLTOZÁSOK A FONTOSABBAK, AMELYET A RENDSZERES DROGFOGYASZTÁS EREDMÉNYEZ. MEGVÁLTOZIK AZ EMBER SZEMÉLYISÉGE: AZ ADDIG NYITOTT FIATAL, ZÁRKÓZOTT LESZ, VAGY ÉPPEN ELLENKEZŐLEG „TÚL NYITOTT”. A BARÁTI KÖR TAGJAI IS ÁTRENDÉZŐDNEK, ELTŰNNEK A RÉGI BARÁTOK ÉS ÚJAK VÁLTJÁK FEL ŐKET, PERSZE NEM TUDNI, KIK ŐK, MERT A FIATAL NEM MUTATJA BE ŐKET. A DROGHOZ JUTÁS KOMPLEX SZERVEZÉST KÍVÁN: LÉNYEGESEN TÖBBSZÖR TELEFONÁL A FIATAL, ÉS ŐT IS FOLYTON HÍVJÁK ISMERETLENNEK. AZ ISKOLÁBÓL EGYRE TÖBBET HIÁNYZIK, ROMLIK A TANULMÁNYI EREDMÉNYE, NEM ÉRDEKLI A TOVÁBBTANULÁS, A RÉGI HOBBIK, AZ ISKOLA. FOLYAMATOSAN ADOGATJA EL ÉRTÉKES HALMIJAIT, MŰSZAKI CIKKEIT, PÉNZ TŰNIK EL OTTHONRÓL. HANGULATI VÁLTOZÁSOK FIGYELHETŐK MEG RAJTA.

SAJÁT TAPASZTALAT

„KÖZÉPISKOLÁS KOROMBAN VOLT EGY OSZTÁLYTÁRSAM, SÁNDOR. AMBICIÓZUS, CÉLRATÖRŐ, CÉLTUDATOS 17 ÉVES FIÚ, AKI AZ OSZTÁLY LEGJOBB TANULÓJA VOLT. MINDIG TUDTA, MIT AKAR ÉS SEGÍTETT AZOKNAK, AKIK GYENGÉBBEK VOLTAK. ELŐBB CSAK A SEGÍTSÉGNYÚJTÁS KEZDETT MEGKOPNI, MONDVÁN, NEKI IS SOKAT KELL TANULNIA, MERT MÁR A TANULMÁNYI EREDMÉNYE SEM VOLT KITŰNŐ, ÉS NINCS IDEJE. AZTÁN EGYRE TÖBBSZÖR VOLT ÜRES AZ ISKOLAPADJA, GYAKRAN LEHETETT LÁTNI A SZÜLEIT AZ ISKOLA IGAZGATÓJÁVAL BESZÉLGETNI. MÁR NEM VOLT BARÁTSÁGOS, KÉTES KINÉZETŰ EGYÉNEK TÁRSASÁGÁBAN FORGOLÓDOTT ÉS MI MÁR MEGSZÜNTÜNK SZÁMÁRA LÉTEZNI, BÁR IGYEKEZTÜNK A KEDVÉBEN JÁRNI ÉS A SEGÍTSÉGÜNKET IS FELAJÁNLOTTUK. NÉHÁNYUNKAT SZEMÉLYESEN IS FELKERESTEK A SZÜLEI ÉS KÉRDEZŐSKÖDTEK, HOGY TUDUNK-E VALAMIT, AMI MIATT ÍGY MEGVÁLTOZHATOTT A VISELKEDÉSE. HÍRE MENT A FALUBAN, HOGY ÉJSZAKÁNKÉNT VALAKI VÉGIGJÁRJA A LAKÓHÁZAK KERTJEIT ÉS A MÁKGUBÓKAT PENGÉVEL MEGVÁGVA ENGEDI KI BELŐLÜK A MÁKTEJET. VÉGÜL A HÚGÁTÓL TUDTUK MEG, HOGY SÁNDOR AZ UTÓBBI IDŐBEN VAN, HOGY HAZA SEM JÁR. SZÜLEI ÉKSZEREIT, A GÁZPALACKOT ÉS MINDEN ÉRTÉKES MŰSZAKI CIKKET ELTULAJDONÍTOTT OTTHONUKBÓL ÉS AZOKAT ELADTA VAGY ODAADTA AZ ANYAGÉRT CSERÉBE. EMLÉKSZEM, SZÖRNYEN LEDÖBBENTÜNK EZEN (AZ 1990-ES ÉVEK ELEJÉN MÉG A KÖZTUDATBAN NEM VOLT ILYEN INTENZÍV SZEREPLŐ A DROG), HISZEN EGY PÉLDAMUTATÓ SRÁC RÓL VOLT SZÓ. SZÜLEI MINDENT ELKÖVETTEK ANNAK ÉRDEKÉBEN, HOGY VISSZAKAPJÁK RÉGI FIUKAT, DE SÁNDOR NEM VOLT HAJLANDÓ REHABILITÁCIÓN RÉSZT VENNI. AZ IDŐ MÚLÁSÁVAL MÁR NEM MARADTAK BARÁTAI, SEGÍTŐI, AKIK ANYAGILAG TÁMOGATNÁK, ÍGY ALKALMI MUNKÁKAT VÁLLALT. EMIATT HOSSZABB IDEIG NEM JUTOTT DROGHOZ, FÁJDALOMCSILLAPÍTÓKKAL ENYHÍTETTE (PRÓBÁLTA ENYHÍTENI) TŰNETEIT. EGY ILYEN HOSSZABB KIHAGYÁS ALKALMÁVAL TÚLADAGOLTA MAGÁT. SZERENCSEJE VOLT, MERT RÁTALÁLTAK. VÉGRE SZÜLEINEK SIKERÜLT ŐT ELVINNI EGY REHABILITÁCIÓS INTÉZETBE. AZÓTA TISZTA, DE MÁR SOHA TÖBBÉ NEM VOLT AZ A HUMOROS, IGÉNYES, PÉLDAMUTATÓ SRÁC, AKI AZELŐTT VOLT. TALÁN MERT SZÉGYELLI A MÚLTJÁBAN TÖRTÉNKET, DE SOHA TÖBBÉ NEM KERESETT MINKET, AZ IGAZI BARÁTAIT. A TANULMÁNYAIT VÉGÜL EGY MÁSIK ISKOLÁBAN FOLYTATTA ÉS FEJEZTE IS BE. ZÁRKÓZOTTÁ VÁLT, SZÜLEI SOKKAL NAGYOBB FIGYELMET FORDÍTOTTAK AZUTÁN RÁ.”

A DROGFOGYASZTÁS KIALAKULÁSA ÉS A DROG HASZNÁLATA

ŐSIDŐK ÓTA TÖREKSZIK AZ EMBER ARRA, HOGY A TESTI ÉS SZELLEMI JÓLÉT UTÁNI VÁGYÁT KIELÉGÍTSE. AZ ŐSEMBER, HOGY FÉLELMÉT LEGYÖZZE, KÜLÖNBÖZŐ NÖVÉNYEKET FOGYASZTOTT, NÉHÁNYBÓL FŐZETET IS KÉSZÍTETT, EKKOR ÉSZREVETTE, HOGY NEM EGY KÖZÜLÜK GYÖNYÖRKÖDTETŐ KÁBULATOT, RÉSZEGSÉGET OKOZ.

AZ ELSŐ DROGFOGYASZTÓK MOSTOHA KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT ÉLŐ NÉPEK VOLTAK. A KÍNAI KULIK, AZ INDAI PÁRIÁK AZÉRT FOGYASZTOTTAK DROGOKAT TARTALMAZÓ NÖVÉNYEKET, HOGY NEHÉZ ÉLETKÖRÜLMÉNYEIKET ELVISELHETŐBBÉ TEGYÉK. AZ EMBER TÁRSAS LÉNY, TERMÉSZETÉHEZ

TARTOZIK A BOLDOGSÁG, A SZERETET UTÁNI VÁGY. SOKAN AZT HISZIK, EZ CSAK „SEGÍTSÉGGEL” ÉRHETŐ EL, MÁRPEDIG EZ NAGY SZEMFÉNYVESZTÉS! A NAPJAINKBAN FELERŐSÖDŐ KÁBÍTÓSZERFOGYASZTÁSNAK SZÁMTALAN OKA LEHET. MÁR NEMCSAK AZ EGYÉN GYENGESÉGE, HANEM A TÁRSADALOMBAN FELLEMLHETŐ ELLENTMONDÁSOK, FESZÜLTSEGEK, A KILÁTÁSTALANSÁG, A NYOMOR, A TEHETŐSEBBEKNÉL PEDIG AZ IDEOLÓGIAI ESZMÉK ZAVAROS VOLTA VAGY HIÁNYA, A LELKI BAJOKTÓL VALÓ MEGSZABADULÁS REMÉNYE, VAGY CSAK A FIATALSÁGBÓL ADÓDÓ KÍVÁNCISISÁG IS LEHET AZ OK. A KÁBÍTÓSZERFÜGGŐSÉG KIALAKULÁSÁBAN A SZEMÉLYISÉGNEK (BIOLÓGIAI, SZOCIOLOGIAI, PSZICHOLÓGIAI VONATKOZÁSBAN) IS SZEREPE VAN. A SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSEN BELÜL FONTOS ÖSSZETEVŐ A GENETIKA ILLETVE AZ ÖRÖKLETES TÉNYEZŐK ADTA POZÍCIÓ, DE UGYANILYEN NAGY SZEREPE VAN A SZOCIALIZÁCIÓNAK ÉS A MEGFELELŐ CSALÁDI KÖRNYEZETNEK. ”A NEM MEGFELELŐ CSALÁDI KÖRNYEZET CSÖKKENTI A GYERMEK TŰRŐKÉPESSÉGÉT A FRUSZTRÁCIÓVAL SZEMBEN, ÉS EBBŐL A FESZÜLTSEGBŐL PÓTLÓ JELLEGŰ KAPCSOLATOKKAL IGYEKSZIK SZABADULNI. ÁLTALÁBAN A KÁBÍTÓSZERT FOGYASZTÓ GYEREKEK SZÜLEI NEM BIZTOSÍTJÁK A JÓ ÉS A SZÜKSÉGES CSALÁDI LÉGKÖRT, GYAKORI AZ ALKOHOLFOGYASZTÁS ÉS A TÚLZOTT GYÓGYSZERSZEDÉS.”³ MINDEMELLETT NEM ELHANYAGOLANDÓ AZ ISKOLAI ÉS A BARÁTI KÖRNYEZET SEM.

PREVENCIÓ, A DROGPROBLÉMÁK MEGELŐZÉSE

A KÁBÍTÓSZERFOGYASZTÓK ZÖME MAGÁTÓL HAGYJA ABBA A DROGOZÁST. „A MEGELŐZÉS SZEMLELETE AZT A FELFOGÁST TÜKRÖZI, MELY SZERINT, HA A CÉL EGY FEJLŐDÉSI (SÚLYOSSÁGI) FÁZIS ELKERÜLÉSE, AZ ELŐZŐ FÁZISOK VALAMELYIKÉBEN KELL BEAVATKOZNI AHHOZ, HOGY A FOLYAMAT TOVÁBBI ELŐREHALADÁSA MEGGÁTOLHATÓ LEGYEN.”⁴ENNEK EGYIK FŐOSZLOPA A KRÍZISELMÉLET. E SZERINT MINDENKI KERÜLHET KRÍZISBE (LELKI EREDETŰ BETEGSÉG TÜNETEIRE EMLÉKEZTETŐ ÉLMÉNYEKEN MEHETÜNK KERESZTÜL), ÉS MINDENKIVEL MEGTÖRTÉNHEK, HOGY OLYAN FELADAT ELÉ KELL ÁLLNIA, AMELY MEGHALADJA KAPACITÁSÁT. MÁSIK FŐOSZLOPA A KÖZEGÉSZSÉGÜGY HÁRMAS PREVENCIÓS MODELLJE. INCIDENCIA: INCIDENCIÁN EGY ADOTT IDŐSZAKON BELÜL ÉSZLELT ÚJ MEGBETEGEDÉSEK SZÁMÁT ÉRTJÜK. BEFOLYÁSOLHATJUK A BETEGSÉGEK INCIDENCIÁJÁT, HA AZ EGÉSZSÉGES EMBEREKET MEGGYŐZZÜK ARRÓL, HOGY EGÉSZSÉGÜK MEGÓVÁSA ÉRDEKÉBEN TEGYENEK MEG MINDEN TŐLÜK TELHETŐT. PREVALENCIA: EGY ADOTT IDŐSZAKON BELÜL EGY ADOTT BETEGSÉG ARÁNYÁT ÉRTJÜK RAJTA. CSÖKKENTHETJÜK A BETEGSÉGEK PREVALENCIÁJÁT, HA NÖVELJÜK A BETEGSÉG GYÓGYÍTHATÓSÁGÁT.

³ A KÁBÍTÓSZER KIALAKULÁSA ÉS HASZNÁLATÁNAK OKAI II - [.HTTP://DROG.LINKCENTER.HU/#KABITOSZEREK](http://drog.linkcenter.hu/#kabitoszerek)
[HTTP://CSALADINET.HU/INDEX.PHP?MODULE](http://csaladinet.hu/index.php?module)

⁴TANULMÁNYOK A KÁBÍTÓSZER-PROBLÉMÁRÓL. (SZERKESZTETTE: RITTER ILDIKÓ) VESZPRÉMI ÉRSEKI HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA, 2001 - [HTTP://CSALADINET.HU/INDEX.PHP?MODULE](http://csaladinet.hu/index.php?module)

HARMADLAGOS MEGELŐZÉS: A TELJESEN MEG NEM GYÓGYÍTHATÓ EMBEREK TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁVAL ÉS REHABILITÁCIÓJÁVAL FOGLALKOZIK. A PREVENCIÓ LEGFONTOSABB SZÍNTERE A CSALÁD. A SZÜLŐK DOLGA, HOGY OLYAN NORMÁKAT ÉS ÉRTÉKEKET KÖZVETÍTSENEK, AMELYEK TARTALMAZZÁK A DROGMENTES ÉLET ELŐNYEIT. EMELLETT KÜLÖNÖSEN FONTOS, HOGY A GYERMEKET KÉPESSÉ TEGYÉK A KONSTRUKTÍV ÉLETSTÍLUS KIALAKÍTÁSÁRA.

ÖSSZEGZÉS

MÁS ÉS MÁS SZEMLELET ÉS MEGÍTÉLÉS ALÁ ESIK KÜLÖNBÖZŐ KULTÚRÁKBAN A KÁBÍTÓSZER ÉLVEZETI CÉLÚ FOGYASZTÁSA. AZ ELMÚLT 10-20 ÉVBEN MAGYARORSZÁGON MEGNÖVEKEDETT A DROGABÚZUS, A DROGGAL VALÓ VISSZAÉLÉS. A KÁBÍTÓSZERFOGYASZTÁS TÖMEGEKET ÉRINŐ NÉPEGÉSZSÉGÜGYI PROBLÉMA, AMI SÚLYOS KÖVETKEZMÉNYEKEL JÁR. A FÜGGŐSÉG A MUNKAHELY ELVESZTÉSÉVEL, A FIATALOK NEVELETLENSÉGÉVEL JÁR EGYÜTT ÉS SOK ESETBEN BŰNELKÖVETÉSRE MOTIVÁL. ELSŐDLEGESEN FONTOS A MEGELŐZÉSBN, HOGY A SZÜLŐ FIGYELJEN GYERMEKÉRE AZ ELŐZŐKBEN MÁR EMLÍTETT JELEK ALAPJÁN: ALVÁSI SZOKÁSOK, ÉTVÁGY ÉS MAGATARTÁSVÁLTOZÁSOK, ÚJ BARÁTOK MEGJELENÉSE, A RÉGIEK HANYAGOLÁSA, AZ ISKOLAI EREDMÉNYEK ROMLÁSA. A SZÜLŐNEK BESZÉLNIE KELL GYERMEKÉVEL A DROGPROBLÉMÁRÓL, ANNAK VESZÉLYEIRŐL. EZEN BELÜL MEG KELL BESZÉLNIÜK, MIT TEGYEN A GYEREK AKKOR, HA TALÁLKOZIK A DROGGAL. HISZEN NEM A RENDŐRSÉGI VAGY AZ ORVOSI BEAVATKOZÁS A LEGALAPVETŐBB A DROG ELLENI HARCBAN, HANEM A FELVILÁGÍTÁS ÉS MEGELŐZÉS, AMELYNEK ALAPJA A RENDEZETT ÉS KIEGYENSÚLYOZOTT CSALÁDI HÁTTÉR.

FELHASZNÁLT IRODALOM

JELENTÉS A MAGYARORSZÁGI KÁBÍTÓSZERHELYZETRŐL (2003) SZERK. RITTER ILDIKÓ ÉS DR. FELVINCZI KATALIN. GYERMEK ÉS IFJÚSÁGI SPORTMINISZTERIUM, BUDAPEST

GEREVICH JÓZSEF (1983)**TERÁPIÁK TÁRSADALMA- TÁRSADALMAK TERÁPIÁJA.** MAGVETŐ KIADÓ, BUDAPEST

TANULMÁNYOK A KÁBÍTÓSZER-PROBLÉMÁRÓL (2001) SZERK. RITTER ILDIKÓ. VESZPRÉMI ÉRSEKI HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA

HOYER MÁRIA, KOMÁROMI ÉVA, DR. RÁCZ JÓZSEF, DR. SASVÁRI ANDREA (2000): A DROGKÉRDÉSRL- ŐSZINTÉN. KÉPZETT BETEG KÖNYVEK SOROZAT

[HTTP://DROG.LINKCENTER.HU/#KABITOSZEREK](http://drog.linkcenter.hu/#kabitoszerek)

[HTTP://WWW.INDAVIDEO.HU/VIDEO/AMIT_A_DROGOK_MUVELNEK_AZ_EMBERREL_2](http://www.indavideo.hu/video/amit_a_drogok_muvelnek_az_emberrel_2)

[HTTP://HU.WIKIPEDIA.ORG/WIKI/PSZICHOAKT%C3%ADV_SZER](http://hu.wikipedia.org/wiki/Pszichoakt%C3%ADV_szer)

TÖRTÉNELEM

A MAGYARORSZÁGI LENGYELSÉG TÖRTÉNETE MAJDNEM OLYAN RÉGI, MINT A MAGYAROKÉ A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN. AZ ELSŐ MAGYARORSZÁGON LETELEPEDETT NÉV SZERINT ISMERT LENGYEL I. MIESZKO NÖVÉRE, ADELAIDA VOLT, AKI MAGYARORSZÁG ELSŐ TÖRTÉNELMI URALKODÓJÁHOZ, GÉZA FEJEDELEMHEZ MENT FELESÉGÜL. AZ ELSŐ LENGYEL BEVÁNDORLÓK A HONFOGLALÁS IDEJÉN MEGJELENTEK MAGYARORSZÁGON, DE CSAK A 18. SZÁZADRA NÖVEKEDETT MEG ANNYIRA A LÉTSZÁMUK, HOGY KISEBBSÉGNEK LEHESSEN TEKINTENI ŐKET.

A NAGYOBB MÉRETŰ LENGYEL LETELEPEDÉS, AMELY NAPJAINKIG MEGMARADT, A 18. SZÁZAD KEZDETÉTŐL SZÁRMAZIK. LESZÁRMAZOTTAIK JELENLEG MISKOLC KÖRNYÉKÉN ÉLNEK, FŐKÉNT ISTVÁN-MAJORBAN ÉS ANDRÁS-TANYÁN. MÁS LENGYEL KOLÓNIÁK FŐLEG A 19. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN TELEPÜLTEK BE DIÓSGYŐR, DOROG, SALGÓTARJÁN, TATABÁNYA ÉS PEST VÁROSOK VONZÁSKÖRZETÉBE: OLYAN KÉSŐBB KIALAKULT KERÜLETEKBEN, MINT ANGYALFÖLD, CSEPEL ÉS MINDENEKELOTT KÖBÁNYA. 1850-BEN TÖBB MINT 50 000 LENGYEL ÉLT MAGYARORSZÁGON, 1900-BAN MÁR 150 000. AZ 1848-49-ES SZABADSÁGHARCBA SOK LENGYEL KATONA HARCOLT A MAGYAROK OLDALÁN, AKIK KÖZÜL SOKAN MAGYARORSZÁGON MARADTAK. AZ ELSŐ LENGYEL EGYESÜLET 1867-BEN JÖTT LÉTRE BUDAPESTI LENGYELEK EGYESÜLETE NÉVEN, MAJD 1874-BEN MEGALKULT A TESTVÉRI SEGÉLY EGYLET. A HÁBORÚ ALATT LEGJELENTŐSEBB SZERVEZETÜK A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK EGYLETE VOLT, AMELY A MENEKÜLTEK GONDOZÁSÁVAL FOGLALKOZOTT. HASONLÓ FELADATTAL JÖTT LÉTRE A MAGYAR–LENGYEL MENEKÜLTÜGYI BIZOTTSÁG, MAJD A 30-AS ÉVEKBEN A MAGYAR–LENGYEL EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE.

AZ 1900-AS ÉVEK ELEJÉN, A KIEGYEZÉS UTÁNI ÉVTIZEDEKBEN JOBB MEGÉLHETÉST KERESVE KÖZEL 150 000 LENGYEL JUTOTT EL HAZÁNKBA. AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ UTÁN A VALÓS LENGYEL FÜGGETLENSÉG ÉS AZ ÚJ LENGYEL ÁLLAM LÉTREJÖTTÉVEL SOKAN VISSZATÉRTEK. AZ 1939-ES NÉMET MEGSZÁLLÁST KÖVETŐEN EGY ÚJABB LENGYEL MENEKÜLT HULLÁM ÉRTE EL MAGYARORSZÁGOT, KB. 100-140 000 FŐ. ENNEK JELENTŐS HÁNYADA ASSZIMILÁLÓDOTT, ILLETVE TOVÁBBI VÁNDORLÁSRA KÉNYSZERÜLT VAGY VISSZATÉRT HAZÁJÁBA, ÍGY SZÁMUK A HÁBORÚ UTÁN KB. 24 000 LEHETETT. A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN A LENGYEL KISEBBSÉGI MŰKÖDÉS ABBAMARADT A KOMMUNISTA HATALOM TILTÁSAI MIATT. A SZERVEZŐDÉSI HULLÁM AZ 50-ES VÉGE FELÉ INDULT MEG ÚJRA. 1958-BAN MEGALKULT A MOSTANÁBAN IS MŰKÖDŐ BEM JÓZSEF LENGYEL KULTURÁLIS EGYESÜLET ÉS ÚJRA MEGKEZDŐDÖTT A LENGYEL NYELV OKTATÁSA. A 90-ES ÉVEK ELEJÉTŐL TOVÁBBI FEJLŐDÉS KÖVETKEZETT: A LENGYEL TEMPLOM PERSZONÁLIS PLÉBÁNIA RANGJÁRA EMELKEDETT ÉS MEGALKULT A MÁSODIK LENGYEL ORSZÁGOS SZERVEZET, A MAGYARORSZÁGI KATOLIKUSOK SZENT ADALBERT EGYESÜLETE. 1994-95 MEGALKULTAK A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK.

LÉTREJÖTT AZ ORSZÁGOS LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT. JELENLEG A 19-BŐL 11 MEGYÉBEN TALÁLHATÓK LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK. A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK MA SZÉTSZÓRTAN ÉLNEK, LÉTSZÁMUK KB. 3-5 000 FŐ. EGYHARMADUK BUDAPESTEN ÉL, EZENKÍVÜL JELENTŐS SZÁMBAN VANNAK JELEN LENGYELEK GYŐR, TATABÁNYA ÉS MISKOLC VÁROSOKBAN. A 2001. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAI SZERINT 2580 SZEMÉLY VALLOTTA ANYANYELVÉNEK A LENGYELT, MAGÁT LENGYEL NEMZETISÉGÜNEK 2962 FŐ TARTOTTA, A LENGYEL NEMZETISÉGI HAGYOMÁNYOKHOZ KÖTŐDŐK SZÁMA 3983 VOLT, A CSALÁDBAN, BARÁTI KÖRBEN A LENGYEL NYELVET 2659-EN HASZNÁLJÁK. A LENGYEL KISEBBSÉG ÉRDEKKÉPVISELETEINEK BECSLÉSE SZERINT A MAGYARORSZÁGI LENGYEL KÖZÖSSÉG LÉTSZÁMA 10000 FŐRE TEHETŐ. A KÖZÖSSÉG TAGJAINAK 51,28 %-A MAGYAR ÁLLAMPOLGÁR.

ÉRDEKKÉPVISELET

A LENGYEL KISEBBSÉG KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOKAT ELŐSZÖR 1994-95-BEN HOZOTT LÉTRE. BUDAPESTEN 1994 ÓTA MŰKÖDIK A FŐVÁROSI ÉS ORSZÁGOS LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT, EMELLETT 24 TELEPÜLÉSEN 14 MEGYÉBEN TALÁLHATÓ LENGYEL ÖNKORMÁNYZAT. 1995-BEN LÉTREJÖTT A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOKKAL EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN DOLGOZÓ ORSZÁGOS LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT, AMELYNEK SZÉKHELYE 1998-IG A FŐVÁROSI LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATTAL KÖZÖS VOLT.

2002-BEN 51 HELYI LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOT VÁLASZTOTTAK MEG, EBBŐL TIZENÖTÖT BUDAPESTEN, TIZENKETTŐT PEDIG BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN. A 2006-OS VÁLASZTÁSOKON 47 LENGYEL TELEPÜLÉSI KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT ALAKULT, 235 KÉPVISELŐVEL. A 2011. JANUÁR 9-ÉN TARTOTT ORSZÁGOS KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK EREDMÉNYEKÉNT A LENGYEL KISEBBSÉG 21 TAGÚ ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZATÁBAN A MAGYARORSZÁGI BEM JÓZSEF LENGYEL KULTURÁLIS EGYESÜLET 16, A MAGYARORSZÁGI LENGYEL KATOLIKUSOK SZENT ADALBERT EGYESÜLETE 5 MANDÁTUMHOZ JUTOTT. MEGHATÁROZÓ MÉG A GYŐRI PILSUDSKI TÖRTÉNELMI TÁRSASÁG SZEREPE, A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK SZÖVETSÉGE ÉS A DUNÁNTÚLI LENGYEL ÖNKORMÁNYZATOK SZÖVETSÉGE.

OKTATÁS

BUDAPESTEN A X. KERÜLETBEN TALÁLHATÓ INTÉZMÉNYBEN A MAGYAR ÁLLAM MA MÁR TÖBB TAGOZATON KB. 160 LENGYEL FIATALNAK BIZTOSÍTJA A TANULÁST ANYANYELVÉN. NYELVOKTATÓ-KIEGÉSZÍTŐ ISKOLAKÉNT ALAKULT 2004 SZEPTEMBERÉBEN, MA MÁR EGÉSZ ISKOLAHÁLÓZATTÁ NÖTTE KI MAGÁT A MAGYARORSZÁGI LENGYEL NYELVOKTATÓ ISKOLA: EBBEN AZ ÉPÜLETBEN TALÁLHATÓ ISKOLA, MÚZEUM, LEVÉLTÁR ÉS AZ ÖNKORMÁNYZAT IS. VASÁRNAPI ISKOLÁNAK

INDULT, MAJD AZ ORSZÁGOS LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT KEZDEMÉNYEZÉSÉRE A TANINTÉZET KIEGÉSZÍTŐ NYELVOKTATÓI INTÉZMÉNNYÉ ALAKULT ÁT. A SZENT ADALBERT EGYESÜLET 1993-TÓL, A BEM JÓZSEF EGYESÜLET 1995-TŐL KEZDETT EL SZERVEZNI VASÁRNAPI ISKOLÁKAT. AZ 1998-BAN 19 LENGYEL VASÁRNAPI ISKOLA MŰKÖDÖTT MAGYARORSZÁGON A LENGYEL ORSZÁGOS KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT ÉS A BEM JÓZSEF LENGYEL KULTURÁLIS EGYESÜLET FENNTARTÁSÁBAN. EZEK AZ OKTATÁSI MINISZTERIUM TÁMOGATÁSÁVAL FOLYTATJÁK A TEVÉKENYSÉGÜKET. AZ OLKÖ KEZDEMÉNYEZTE A VASÁRNAPI ISKOLÁK TANANYAGÁNAK EGYSÉGESÍTÉSÉT, ÉS A SZÉTSZÓRT ISKOLÁK KÖZÖS IGAZGATÁSÚ LENGYEL ISKOLÁVÁ SZERVEZÉSÉT. AZ ÚJ TÍPUSÚ INTÉZMÉNY JOGSZABÁLYI HÁTTÉRÉNEK MEGHATÁROZÁSÁT KÖVETŐEN 2004-TŐL MŰKÖDIK AZ ORSZÁGOS LENGYEL NYELVOKTATÓ ISKOLA. AZ INTÉZMÉNY ELSŐ TANÉVÉBEN 17 HELYSÉGBEN, 26 TANÁR SEGÍTSÉGÉVEL ÖSSZESEN 273 LENGYEL TANULÓ VESZ RÉSZT KIEGÉSZÍTŐ OKTATÁSBAN, AMINEK RÉSZE A HETI 4 ÓRA LENGYEL NYELV- ÉS IRODALOM, VALAMINT A HETI 1 TANÓRA LENGYEL NÉPISMERET. EZEKBŐL A TANTÁRGYAKBÓL AZ ELFOGADOTT ÉS RENDELETBEN KIHIRDETETT KÖVETELMÉNYEK TELJESÍTÉSÉVEL AKÁR ÉRETTSÉGIIG IS ELJUTHATNAK A TANULÓK. EZ AZ ÚJ KISEBBSÉGI OKTATÁSI FORMA KIVÁLTHATJA A MÁSODIK IDEGEN NYELV TANULÁSÁT A FELSZŐ TAGOZATTÓL. AZ ISKOLA FEJLŐDÉSE FOLYAMATOS, JELENLEG AZ INTÉZMÉNY ÖNÁLLÓ ÉPÜLETÉNEK BERUHÁZÁSA 2009 SZEPTEMBERÉBEN VALÓSULT MEG. KÖZÉPISKOLAI SZINTEN MA A BUDAPESTI SZENT LÁSZLÓ GIMNÁZIUMBAN OKTATJÁK A LENGYEL NYELVET, A FELSZŐOKTATÁSBAN PEDIG TÖBB FŐISKOLÁN ÉS EGYETEMEN FOLYIK POLONISZTIKAI KÉPZÉS. ENNEK KERETÉBEN VAN LEHETŐSÉG A LENGYEL SZAKOS HALLGATÓK ANYAORSZÁGI RÉSZKÉPZÉSEKEN VALÓ RÉSZVÉTELÉRE.

KULTÚRA

A MAGYARORSZÁGI LENGYEL KISEBBSÉG KÉT ORSZÁGOS KITERJEDÉSŰ SZERVEZETET MŰKÖDTET. 1958 ÓTA VAN A BEM JÓZSEF EGYESÜLET, 1992-BEN PEDIG LÉTREHOZTÁK A SZENT ADALBERT EGYESÜLETET. EZEKEN KÍVÜL 14 MEGYÉBEN VANNAK KISEBB KULTURÁLIS SZERVEZETEIK. 1998-BAN A FŐVÁROS VISSZAADTA A LENGYEL KÖZÖSSÉGNEK A KÖBÁNYAI ORSZÁGOS HATÁSKÖRŰ LENGYEL PERSZONÁLIS PLÉBÁNIATEMPLOM MELLETTI ÉPÜLETET, MELY AZÓTA LENGYEL HÁZKÉNT MŰKÖDIK, ÉS 2003-TÓL KULTURÁLIS ÉS SZOCIÁLIS TEVÉKENYSÉGET LÁT EL, VALAMINT EGY LENGYEL KÖNYVTÁRAT IS MŰKÖDTET. ITT KERÜL MEGRENDEZÉSRE MINDEN ÉVBEN A LENGYEL KERESZTÉNY KULTÚRA NAPJAI CÍMŰ RENDEZVÉNY. A MAGYARORSZÁGI LENGYEL SZERVEZETEK A LENGYELSÉG LEGFONTOSABB NEMZETKÖZI SZERVEZETEINEK MUNKÁJÁBAN IS RÉSZT VESZNEK.

1996-BAN LÉTREHOZTÁK A MŰVÉSZET ÉS A TUDOMÁNY KEDVELŐI A MAGYARORSZÁGI LENGYEL ALKOTÓK FÓRUMÁT. A LENGYELSÉG LÉTREHOZOTT KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEKET IS, 1998-BAN A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK MÚZEUMÁT ÉS LEVÉLTÁRÁT, VALAMINT AZ ORSZÁGOS LENGYEL ISKOLÁT, AMELY 1998 ÓTA MŰKÖDIK. 1993 ÓTA VAN IFJÚSÁGI NÉPTÁNCEGYÜTTESÜK, A DWA

BRATANKI, ÉS SZÍNPADI EGYÜTTESÜK, A ZA KURTYNĄ. A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVI FOLYÓIRATA A POLONIA WĘGIERSKA, AMELY 1995-TŐL JELENIK MEG. 1987 ÓTA NEGYEDÉVENKÉNT JELENTKEZIK A GLOS POLONI CÍMŰ FOLYÓIRAT. LENGYEL NYELVŰ KÖNYVEKET ÉS NAPTÁRT IS KIADNAK. 1998 ÓTA HETENTE LENGYEL NYELVŰ RÁDIÓMŰSORT IS SUGÁROZNAK MAGYARORSZÁGON. 1998-BAN KEZDTE A MAGYAR TELEVÍZIÓ A KISEBBSÉGI MŰSOR SUGÁRZÁSÁT, A RONDÓ CÍMŰ, HAVONTA JELENTKEZŐ MŰSORBAN.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

A LENGYEL KISEBBSÉG, KÖZÖSSÉG ANYAORSZÁGI KAPCSOLATAI KIVÁLÓAK, FOLYAMATOSAN BŐVÜLNEK. SZOROS AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS A LENGYEL SZENÁTUS KÜLHONI LENGYELEK BIZOTTSÁGÁVAL, AMELY KOMOLY ANYAGI TÁMOGATÁST IS NYÚJT A MAGYARORSZÁGI LENGYEL CÉLÚ BERUHÁZÁSOKHOZ. SIKERES AZ OLKŐ ÉS A SZILÉZIAI EGYETEM EGYÜTTMŰKÖDÉSE A PEDAGÓGUS- TOVÁBBKÉPZÉS TERÉN. 2004-BEN A SZENT ADALBERT EGYESÜLET ÉS A LENGYEL RÓMAI KATOLIKUS PLÉBÁNIATEMPLOM A NYUGAT-EURÓPAI LENGYELEK LELKIPÁSZTORI EGYESÜLETÉNEK TAGJÁVÁ VÁLT. UGYANABBAN AZ ÉVBEN A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK MÚZEUMA ÉS LEVÉLTÁRA 2003-BAN A KÜLHONI LENGYEL MÚZEUMOK HÁLÓZATÁNAK TAGJÁVÁ VÁLT.

FELHASZNÁLT IRODALOM

SIPOS LEVENTE (SZERK.)(2002): A MAGYAR ÁLLAM ÉS A NEMZETISÉGEK. BUDAPEST, NAPVILÁG.
SISÁK GÁBOR (2011): NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEK MAGYARORSZÁGON A 20. SZÁZAD VÉGÉN. BUDAPEST, OSIRIS.
1993. ÉVI LXXVII. TÖRVÉNY A NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEK JOGAIRÓL (ONLINE JOGSZABÁLYOK MINDENKINEK – MAGYAR HIVATALOS KÖZLÖNYKIADÓ)
[HTTP://WWW.POLONIA.HU/](http://www.p Polonia.hu/)
[HTTP://WWW.NEK.GOV.HU/KATEG-92-1-ORSZAGOS LENGYEL KISEBBSEGI](http://www.nek.gov.hu/kateg-92-1-országos_lengyel_kisebbségi)
[HTTP://HU.WIKIPEDIA.ORG/WIKI/MAGYARORSZ%C3%A1g_nemzetis%C3%A9gei](http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g_nemzetis%C3%A9gei)

SLAVA!

MAGYARHON GAZDAG VOLT NEMZETISÉGEKBEN, A MULTIKULTURALIZMUS ORSZÁGA VOLT, AMIT A NEMZETÁLLAMI ÉBREDÉS EGYMÁS MELLETT ÉLÉSSÉ ÉS ÉRDEKHÁBORÚKKÁ VÁLTOZTATOTT, MIVEL A MAGYAROK MINDENÁRON TÖBBSÉGBE AKARTAK KERÜLNI, ÉS EHHEZ NYELVI ASSZIMILÁCIÓ VOLT SZÜKSÉGES. A SZEPARATISTA TÖREKVÉSEK EGYRE ERŐSÖDTEK, ÉS AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ, VALAMINT AZ EHHEZ SZOROSAN KÖTÖDŐ TRIANONI BÉKESZERZŐDÉS ENNEK IGÉNYÉT KI IS SZOLGÁLTÁK, ÍGY NEM KÍVÁNT MÓDON A MAGYARSÁG TÖBBSÉGBE KERÜLT ORSZÁGÁBAN. (AZ ELŐZŐ MONDATOKAT KICSIT ÁT KÉNE GONDOLNI, ILLETVE HIVATKOZNI KELL KISEBBSÉGTÖRTÉNETI FORRÁSOKRA.) ENNEK ELLENÉRE A DÉLI HATÁR MENTÉN (BÁCS-KISKUN-; BARANYA-; ÉS CSONGRÁD MEGYE), VALAMINT A CSEPELI-SZIGETEN TOVÁBBRA IS ÉLNEK SZERB CSOPORTOK TÖMBSZERŰEN, ÉS EGYIKÉT ALKOTJÁK MAGYARORSZÁG 13 NEMZETI KISEBBSÉGÉNEK (MIUTÁN A BUNYEVÁCOK EBBEN A KIVÁLTSÁGBAN – A NAPOKBAN DERÜLT KI – NEM RÉSZESÜLHETNEK). A SZERBEKRŐL IS, MINT ÚGY ÁLTALÁBAN A KÖRNYÉKBELI NÉPEK SZÜLÖTTEIRŐL, NEGATÍV SZTEREOTÍPIA-HALMAZ ÉL A MAGYAR FEJEKBEN, FŐKÉNT AGRESSZÍVNEK ÉS INTOLERÁNSNAK ÍRJÁK LE ŐKET. (AZ UTÓBBI MONDAT CSAK HIBATKOZÁSSAL SZEREPELHET!)EZEN FELÜL „TUDÁSUNK” KIEGÉSZÜL AZZAL, HOGY A SZERBEK ORTODOX VALLÁSÚAK, AZAZ „MÁSOK”. DE ISMERJÜK VALÓJÁBAN A SZERBEKET? DOLGOZATOMBAN A HAZAI SZERBEK TÖRTÉNETÉT, FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉSÉT, KULTÚRÁJÁT, KÖZÉLETI- ÉS POLITIKAI ÉRVÉNYESÜLÉSÉT KÍVÁNOM ÁTTEKINTENI.

I. HOL KEZDŐDÖTT?

A SZERB-HORVÁT-SZLOVÉN KIRÁLYSÁG MEGALKULÁSÁKOR NEMCSAK A MAGYAROK VÁLTAK MEG 500 000 HONFITÁRSUKTÓL, UGYANIS A DÉLI ORSZÁGHATÁRNÁL (BÁCS-KISKUN, BARANYA ÉS CSONGRÁD MEGYÉBEN), ILLETVE BUDAPESTEN, FŐKÉNT A CSEPEL-SZIGETEN ÉS KÖRNYÉKÉN JELENTŐS SZERB LAKOSSÁG KERÜLT A JELENLEGI HATÁROK MÖGÉ. EZT KÖVETŐEN, MIUTÁN ÁLLAMPOLGÁRSÁGOT AJÁNLOTTAK NEKIK AZ ÚJ ÁLLAMBAN, 1920 ÉS '30 KÖZÖTT TÖMEGES KIVÁNDORLÁS KEZDŐDÖTT, ÍGY CSAK A HATÁRON „BELÜL REKEDTEK” TÖREDÉKE MARADT MAGYAR ÁLLAMPOLGÁR. A CSEPEL-SZIGETEN TALÁLHATÓ AZ ORSZÁG EGYETLEN TELEPÜLÉSE, AMELY LAKOSSÁGÁNAK TÖBBSÉGE (69%) SZERB ANYANYELVŰ: LÓRÉV (A TELEPÜLÉS 315 FŐT SZÁMLÁL). EZEN FELÜL SZIGETCSÉPEN A LAKOSSÁG 14%-A VALLOTTA MAGÁT SZERB ANYANYELVŰNEK, SZEGED AGGLOMERÁCIÓJÁBAN PEDIG DESZK, BATTONYA, ÚJSZENTIVÁN, VALAMINT SZÁSZHALOMBATTA RENDELKEZIK 10%-OT MEGHALADÓ SZERBSÉGGEL. ELMONDHATÓ, HOGY A SZERBEK MEGOSZLÁSA NÉGY TERÜLETHEZ KÖTHETŐ, EZEK A CSEPELI-SZIGET, POMÁZ ÉS KÖRNYÉKE (NÓGRÁD), SZEGED KÖRNYÉKE ÉS SZÓRVÁNYBAN BARANYA MEGYÉBEN. A NYELVI FELMÉRÉSEN FELÜL TERMÉSZETESEN A VALLÁSI MEGOSZLÁS IS LEHETŐSÉGET NYÚJT A SZERBEK ARÁNYÁNAK

FELMÉRÉSÉRE. 1949-BEN EZ ALAPJÁN BATTONYÁN ÉLTEK A LEGMAGASABB SZÁMBAN (485 FŐ), DE TERMÉSZETESEN NEM A LEGNAGYOBB ARÁNYBAN.

AZ INTERNACIONALISTA VEZETÉS NEM CSAK A MAGYAR NEMZETTUDATOT SÚJTOTTA, HANEM A NEMZETI KISEBBSÉGEKET IS IGYEKEZETT MEGFOSZTANI IDENTITÁSÁTÓL (EMLÉKEZZÜNK CSAK A NÉMETEK HONTALANNÁ TÉTELÉRE), AZOKON A TERÜLETEKEN, AHOL SZÓRVÁNYBAN ÉS NEM NAGY SZÁMBAN, ÉS/VAGY TÖMBBEN ÉLTEK, A NEMZETI ÉNTUDATUK HANYATLANI KEZDETT. ÉRDEKES, HOGY MIND A FEJLETT, MIND A FEJLETLEN RÉGIÓBAN CSÖKKEN A SZERBSÉG ARÁNYA. AZ ELMARADOTTABB RÉGIÓKBAN A FIATALOK ELVÁNDORLÁSA, A FEJLETTEBBEKBEN A BEVÁNDORLÁS JELENT ÁLLANDÓ VESZÉLYT. A 90-ES ÉVEK ELEJÉRE KÉT TELEPÜLÉS MARADT, AHOL TOVÁBBRA IS 10% FELETT VAN A SZERBEK ARÁNYA, EZEK LÓRÉV ÉS BATTONYA. ÉRDEKES, HOGY A DÉLSZLÁV HÁBORÚK NEM HOZTAK KOMOLYABB VÁLTOZÁST A SZERBEK LÉTSZÁMÁBAN, INKÁBB A RENDSZERVÁLTÁS VOLT AZ, AMELY MEGVÁLTOZTATTA A SZÁMUKAT, FŐKÉNT AZ IDENTITÁS-FELVÁLLALÁS KOCKÁZATÁNAK CSÖKKENÉSE OKÁN. MÍG KORÁBBAN A SZERB NYELVET BESZÉLŐ „MAGYAROK” VOLTAK TÖBBSÉGBEN, MOSTANRA A SZERB IDENTITÁS LETT ERŐSEBB A NYELVHASZNÁLATNÁL. A 2001-ES NÉPSZÁMLÁLÁSKOR SOKKAL RÉSZLETESEBBEN KUTATTÁK MIND A KÖTÖDÉST, MIND A SZOROSABB KÖZEGBEN HASZNÁLT NYELVET MEGKÉRDEZTÉK A KULTURÁLIS IGÉNYEK MELLETT. ANYANYELVKÉNT BESZÉLTÉK A LEGKEVESEBBEN A SZERB NYELVET, KICSIT TÖBBEN CSALÁDI, BARÁTI KÖZEGBEN, ÉS A LEGMAGASABB ARÁNYBAN AZOK FORDULTAK ELŐ, AKIK A NYELVET MÁR NEM BESZÉLIK, DE A SZERB KULTÚRÁHOZ KÖTÖDNEK. A FALVAKBAN KEVÉSBÉ ÉRZŐDÖTT A NYELVI ASSZIMILÁCIÓ, MINT A NAGYOBB TELEPÜLÉSEKEN (BUDAPEST, SZEGED).

II. HALLATJUK A HANGUNKAT?

A TÖRVÉNY A SZERBEKNEK MINT KISEBBSÉGNEK, A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK RENDSZERÉN KERESZTÜL NYÚJT LEHETŐSÉGET A KÖZVETLEN POLITIKAI KÉPVISELETRE, AMELYET AZ 1993. LXXVII. TÖRVÉNY SZABÁLYOZ. KORÁBBAN LEHETŐSÉG NYÍLT A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK TELEPÜLÉSI KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATTÁ VÁLÁSÁRA, HA A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATBA JUTOTTAK FELE KISEBBSÉGI JELÖLTKÉNT JUTOTT BE. KÖZVETETT MÓDON JÖHETETT LÉTRE KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT, HA A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐINEK 30%-A KISEBBSÉGI JELÖLT. MA KIZÁRÓLAG KÖZVETLEN MÓDON JÖHETNEK LÉTRE KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK, VAGYIS A VÁLASZTÓPOLGÁROK 3, ILLETVE 1300 FŐ FELETT 5 FŐ KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI KÉPVISELŐT VÁLASZTHATNAK. JELENLEG 33 TELEPÜLÉSEN MŰKÖDIK HELYI SZERB KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT ÉS 15 FŐVÁROSI KERÜLETBEN VANNAK JELEN. EZ VISSZAESÉS A 8 ÉVVEL EZELEŐTT TAPASZTALTAKHOZ KÉPEST (43 TELEPÜLÉSI-, ILLETVE 16 KERÜLETI KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT), AMJ LÉTSZÁMUKHOZ KÉPEST (2001-BEN 3816 FŐ) JÓ TELJESÍTMÉNY. A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK KOMOLY SEGÍTSÉGET NYÚJTANAK A HAGYOMÁNYOK ŐRZÉSÉBEN ÉS AZ ASSZIMILÁLÓDÁS LASSÍTÁSÁBAN, VAGYIS AZ IDENTITÁS MEGŐRZÉSÉBEN. ALEXOV LUBOMIR, AKI 2007 ÓTA AZ SZERB ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZAT ELNÖKE (KORÁBBAN ALELNÖKE), EGYBEN LÓRÉV

POLGÁRMESTERE, NAGY ELŐRELÉPÉSNEK TARTOTTA, HOGY 2009-BEN ÁTADTÁK A SZERB DOKUMENTÁCIÓS ÉS KULTURÁLIS KÖZPONT NAGYMEZŐ UTCAI ÉPÜLETÉT, SZÍNHÁZI KAMARATERMÉVEL ÉS GALÉRIÁJÁVAL. A PEDAGÓGIAI MÓDSZERTANI KÖZPONT ÉS A SZERB INTÉZET TOVÁBB MÉLYÍTI A SZERB IDENTITÁS OKTATÁSI LEHETŐSÉGEIT. A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT ADJA KI 2009 ÓTA AZ 1991 ÓTA MŰKÖDŐ SRPSKE NARODNE NOVINE HETILAPOT. AZ ELNÖK ÚGY VÉLI, A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK ADMINISZTRÁCIÓS TERHEI ARÁNYTALANOK A JOGOKHOZ KÉPEST, MELYEKET GYAKOROLHATNAK, DE FONTOS ELŐRELÉPÉS, HOGY AZ ORSZÁGOS KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK SZÖVETSÉGÉBEN EGYMÁSSAL, ÉS AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐKKEL IS NYÍLHAT KOMMUNIKÁCIÓ, ÍGY KÖNNYEBB AZ ORSZÁGOS KULTÚRÁT A KISEBBSÉGIVEL GYARAPÍTANI.

III. HOL TANULJUK A „SZERBSÉGET”?

AZ A KÖZEG, AHOL AZ ESETLEG MÁR KULTÚRAVESZTÉS ÁLLAPOTÁBA JUTÓ CSALÁDOKBÓL KIKERÜLŐ GYEREKEK MÉGIS MAGUKÉVÁ TEHETIK ATYÁIK KULTÚRÁJÁT, AZ ISKOLA. A SZERBEKNEK ELSŐKÉNT KARLÓCÁN NYÍLT GIMNÁZIUMA 1971-BEN (???), MAJD 1812-BEN SZENTENDRÉN NYÍLT TANÍTÓKÉPZŐ, MELY NÉHÁNY ÉVEN BELÜL ZOMBORBA KÖLTÖZÖTT. A MAGYARORSZÁGI SZERB OKTATÁS SORÁN A NYELVET VÉDTE AZ ARCHAIZÁLÓDÁSTÓL, HOGY A FŐVÁROSBAN SOK SZERBIAI TANULÓ VÉGEZTE EGYETEMI TANULMÁNYAIT. A SZERB ORTODOX EGYHÁZ EZEN FELÜL KOLLÉGIUMOT TARTOTT FENN A VERES PÁLNÉ UTCÁBAN. 1826-BAN ALAKULT A MATICA SRPSKA, AMELY TUDOMÁNYOS ÉS IRODALMI MUNKÁJÁVAL SOKAT TETT A NYELV ÉS KULTÚRA MEGŐRZÉSÉÉRT. TERMÉSZETESEN AZOK A RÉGIÓK (PL. POMÁZ KÖRNYÉKE), AMELYEK VIDÉKIES, ELZÁRTABB KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT LÉTEZTEK, A NYELV MEGÚJULÁSÁT NEM GARANTÁLTÁK.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚIG 179 ISKOLA MŰKÖDÖTT, A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN MIND A SZERBEK, MIND ISKOLÁIK SZÁMA CSÖKKENT, ÁM AZ ORTODOX EGYHÁZ MINDEN FALUBA KÜLDÖTT TANÍTÓT, AHOL ÉLT SZERB GYEREK. 1948-IG A GÖRÖGKELETI SZERB FELEKEZETI ISKOLAHÁLÓZAT 16 ISKOLÁJA GARANTÁLTA A SZERB GYEREKEK ANYANYELVI ÁPOLÁSÁT, A PÜSPÖKÖKET AZ ANYAORSZÁGBAN KÉPEZTÉK KI A FELADATRA. EZT AZ EGYHÁZI FENNTARTÁSÚ HÁLÓZATOT HAMAROSAN BEREKESZTETTÉK, 1946-TÓL A DÉLSZLÁV NYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZET TETT KÍSÉRLETET A FELADAT ÁTVÁLLALÁSÁRA, AMELY 1950-IG PÉCSETT, MAJD A RÓZSÁK TERÉN, BUDAPESTEN MŰKÖDÖTT. 1992-BEN A AZ INTÉZMÉNY KÉT RÉSZRE SZAKADT, A RÓZSÁK TERÉN MA SZERB ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA, GIMNÁZIUM ÉS DIÁKOTTHON MŰKÖDIK (MA A NEVE NIKOLA TESLA SZERB TANÍTÁSI NYELVŰ ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA, GIMNÁZIUM ÉS DIÁKOTTHON). BATTONYÁN KÉTNYELVŰ TANINTÉZMÉNY (AHOL SZERBIAI VENDÉGTANÁR IS DOLGOZIK), LÓRÉVEN ÉS DESZKEN ÖSSZEVONT ALSÓ TAGOZATOS TANNYELVŰ ISKOLA MŰKÖDIK. A SZERB PEDAGÓGUSOKAT A BUDAPESTI ELTE ÉS SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM SZLÁV FILOLÓGIAI TANSZÉKEIN, VALAMINT A BUDAPESTI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLÁN KÉPZIK, ALACSONY HALLGATÓI LÉTSZÁMMAL.

IV. NYELVÜNK ÉS NEVÜNK

A NYELVHASZNÁLAT MESSZE A LEGFONTOSABB ELEME AZ IDENTITÁS MEGŐRZÉSÉNEK, AMENNYIBEN ANNAK MÁR A CSALÁDON, BARÁTI KÖZÖSSÉGEN BELÜLI HASZNÁLATA IS ELMÚLT, AZ NEHEZEN MEGŐRIZHETŐ, TOVÁBBADHATÓ. EZ FŐKÉNT OTT JÁR ERŐS ERODÁLÓDÁSSAL, AHOL A KISEBBSÉGIEK NEM TÖMBBEN, ILLETVE TÖBBSÉGBEN ÉLNEK, DE PL. MÉDIUMOK, VAGY MAGASABB SZINTŰ OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK TERÉN NEM IS LEHETSÉGES EGY KISEBBSÉGNEK FELVENNIE A VERSENYT A TÖBBSÉGGEL. HASONLÓAN ASSZIMILÁLÓ JELLEGŰ A VEGYESHÁZASSÁG, AMELYBEN AZ EGYIK FÉL NYELVISMERETI HIÁNYOSSÁGA A KISEBBSÉGI NYELV HASZNÁLATÁNAK CSÖKKENÉSÉVEL JÁR. A SZERB-MAGYAR VEGYESCSALÁDOKBAN ÁLTALÁBAN MÁS KISEBBSÉGEKHEZ KÉPEST ERŐSEBB A SZERB NYELV MEGŐRZÉSE IRÁNTI VÁGY, A GYEREKEK LEGALÁBB FELNŐTTKORUKRA PRÓBÁT TESZNEK A SZERB NYELV ELSAJÁTÍTÁSÁRA.

MIVEL MEGLEHETŐSEN KEVÉS ÁTFEDÉS TALÁLHATÓ A MAGYAR ÉS A SZLÁV NEVEK KÖZÖTT, A SZERBES HANGZÁSÚ CSALÁD- ÉS KERESZTNEVEK SZINTÉN SEGÍTIK AZ IDENTITÁS MEGŐRZÉSÉT. A VIDÉKI KIS KÖZÖSSÉGEKBEN NEM RITKÁK A GÚNYNEVEK, RAGADVÁNYNEVEK, AMELYEK GYAKRAN TOVÁBBADÓDNAK AZ UTÓDOKNAK IS. A GÚNYNEVEK LEHETNEK ÁLLATNEVEK, TULAJDONSÁGRA ÉS SZÁRMAZÁSRA UTALÓK. AZ EGYHÁZI ANYAKÖNYVEKBEN NEVEIK CIRILL BETŰKKEL SZEREPELTEK, ÁM A HORTHY-KORSZAKTÓL A HETVENES ÉVEKIG KÉRDEZÉS NÉLKÜL A MAGYAR VÁLTOZATOT JEGYEZTÉK BE. EZT KÖVETŐEN ENGEDÉLY KÉRÉSE UTÁN VOLT LEHETŐSÉG A SZERB NÉV ANYAKÖNYVEZTETÉSÉRE. A 90S ÉVEK ELEJE ÓTA VAN LEHETŐSÉG ÚJBÓL RENDES SZERB NEVEK ADÁSÁRA, ÁM FORDÍTÁSUK MEGLEHETŐSEN NEHÉZKES AZ ELTÉRŐ FONÉMAKÉSZLET MIATT.

A SZERB HAGYOMÁNYOKBAN A LÁNYOK MINDIG FELVESZIK FÉRJÜK VEZETÉKNEVÉT, ÁM AHHOZ NEM KÖTŐDIK SEMMILYEN KÉPZŐ, AMELY A HÁZASTÁRSI KAPCSOLATOT JELEZNÉ. A GYEREKEK ÁLTALÁBAN NAGYSZÜLEIK NEVÉT KAPJÁK. A VEGYESHÁZASSÁGOKBAN VISZONT EZ A NÉVADÁSI SZOKÁS MEGSZAKAD.

V. HIT, VALLÁS, ÜNNEPEK

A DÉLSZLÁVOK SZÁMÁRA, EURÓPA MÁS TERÜLETEITŐL ELTÉRŐEN, MEGHATÁROZÓ ELEM VOLT, HOGY A FELEKEZETI HOVATARTOZÁSUKKAL KÜLÖNBÖZTESSÉK MEG MAGUKAT EGYMÁSTÓL, VAGYIS A HORVÁTOK A KATOLIKUS, A SZERBEK A PRAVOSZLÁV, A BOSNYÁKOK PEDIG AZ ISZLÁM HITET KÖVETIK (MIVEL NYELVÜK NAGYBAN HASONLÍT). EZ MAGYARORSZÁGON IS AZ ELKÜLÖNÜLÉST SEGÍTI, FENTEBB MÁR EMLÍTETTEM, HOGY A GÖRÖGKELETI VALLÁS MILYEN HATÁROZOTTAN SEGÍTETTE AZ ISKOLÁK FENNTARTÁSÁT, A PEDAGÓGUSOK „IMPORTÁLÁSÁT” ÉS AZ ANYANYELV MEGŐRZÉSÉT. MAGYARORSZÁGON 1790 ÓTA EGYENJOGÚ, DE MÁR 1752-BŐL IS VANNAK FENNMARADT ANYAGOK ANYAKÖNYVEZÉSRE. A VALLÁS A SZERBEK ESETÉBEN AKKOR IS MEGHATÁROZÓ ELEM, HA AZ ILLETŐ NEM HÍVŐ.

A TÖBBSÉGITŐL ELTÉRŐ SZOKÁSOK, ÜNNEPEK SZINTÉN MAGUKBAN HORDOZZÁK A SZERB IDENTITÁST. EZEK AZ ÜNNEPEK SZINTÉN A VALLÁSHOZ KÖTÖDNEK ELSŐSORBAN. ÉRDEKES KETTŐSSÉG ALAKULT KI A MAGYARORSZÁGON ÉLŐ SZERBEKNÉL, UGYANIS A SAJÁT ÜNNEPEIKRE SZABADNAPOT VESZNEK KI, A KATOLIKUS ÉS PROTESTÁNS HÍVEK ÜNNEPNAPJAIT SZINTÉN OTTHON TÖLTIK (ENNEK OKA, HOGY AZ ORTODOX EGYHÁZ ÜNNEPEIT A JULIÁNUS NAPTÁR SZERINT TARTJA). VEGETES HÁZASSÁGOK ESETÉN MINDKÉT FÉL IGYEKSZIK TISZTELETBEN TARTANI A MÁSIK SZOKÁSAIT, ÍGY HÚSVÉTBÓL ÉS KARÁCSONYBÓL IS KÉT ALKALMAT ÜNNEPELNEK. A KARÁCSONY ÉS AZ ÚJÉV ÜNNEPE NOVEMBER VÉGÉN KEZDŐDIK A NAGYBÖJTTEL, AMELYET NAGYON SZIGORÚAN VESZNEK. A SZENTESTE JANUÁR HATODIKÁRA ESIK, KARÁCSONYFÁT NEM ÁLLÍTANAK, HELYETTE SZALMÁVAL TERÍTIK BE A SZOBÁT. KIEMELT SZEREPE VAN A FRISSEN SÜTÖTT KENYÉRNEK, A HÁZ FELSZENTELÉSÉNEK ÉS A KIZÁRÓLAG BÖJTÖS ÉTELEKBŐL ÁLLÓ VACSORÁNAK. A VACSORÁNÁL FELKÉSZÜLNEK VÁRATLAN VENDÉGEK FOGADÁSÁRA, MÍG ESTE KINT HAGYJÁK AZ ÉTELT A HOLTAK LELKEINEK, HA HAZATÉRNÉNEK. ÁM A KARÁCSONYNÁL IS NAGYOBB ÜNNEP A SZERBEK ÉLETÉBEN A SLAVA. A CSALÁD VÉDŐSZENTJÉT AZ APA HOZZA A CSALÁDBA. ENNEK KIVÁLASZTÁSÁT KÉT MAGYARÁZATTAL SZOKTÁK ILLETNI. AZ EGYIK, HOGY A CSALÁD EZEN SZENT NAPJÁN TÉRT ÁT A KERESZTÉNYSÉGRE, A MÁSIK, HOGY EZEN SZENTTŐL KÉRTEK SEGÍTSÉGET VALAMELY NAGYON FONTOS ESEMÉNY BEKÖVETKEZTEKOR. A SLAVA IS SZOROSAN AZ EGYHÁZHOZ KÖTŐDIK, A PAP SZENTELT VÍZZEL ÖNTÖZI MEG A HÁZAT ÉS FÜSTÖLŐVEL ŪZI EL A ROSSZ SZELLEMEKET, VALAMINT MEGCSÓKOLJÁK AZ ÜNNEPI KALÁCSOT, VALAMINT VÖRÖSBORRAL FELSZENTELI A PAP A KOLYVÓT, EGY FŐTT BÚZÁBÓL KÉSZÜLT FŰSZERES SÜTEMÉNYT. A SLAVA TULAJDONKÉPPEN EGY CSALÁDI MISE. A HÚSVÉT A SZERBEK KÖRÉBEN IS TÖBB NAPON ÁT TART, NAGYPÉNTEKEN JELKÉPESEN ELTEMETIK KRISZTUST, MAJD HÉTFŐN ÜNNEPLIK FELTÁMADÁSÁT. VANNAK TELEPÜLÉSEK, AHOL ÁTVETTÉK A MAGYAROKTÓL A LOCSOLKODÁST. SZENT IVÁN NAPJA A GONOSZ SZELLEMEK ELŪZÉSÉRŐL SZÓL, AMELY NAPON KOSZORÚKKAL DÍSZÍTENEK MINDEN FONTOS ÉPÜLETET. A SZERBEK SZEMLÉLETÉBEN A KOSZORÚ A TERMÉSZET ALKOTÁSÁNAK KORONÁJA, EZÉRT A KATOLICIZMUSSEL ÉS PROTESTANTIZMUSSEL ELLENTÉBEN A HÁZASODÓ PÁRT IS „MEGKORONÁZZÁK”. TÖBB SZENTET IS ÜNNEPELNEK MÉG, MEGŪLIK PÉLÁDUL SZENT MIKLÓS, SZENT GYÖRGY ÉS SZENT MÁRK ÜNNEPÉT IS. KIEMELKEDŐ SZENT SZÁVA ÜNNEPE, AKI A SZERBEKET KERESZTÉNNYÉ TETTE A XIII. SZÁZAD ELEJÉN.

NEM UTOLSÓSORBAN MEGEMLÉKEZNEK A RIGÓMEZEI CSATÁRÓL, AMELY SZERBIA FÜGGETLENSÉGÉNEK ELVESZTÉSÉVEL ÉS URALKODÓ OSZTÁLYÁNAK PUSZTULÁSÁVAL JÁRT.

VI. SZERBEK A MÉDIÁBAN

MINT FENTEBB MÁR ÍRTAM, A SZERBEK A 90S ÉVEK ÓTA RENDELKEZNEK ÖNÁLLÓ HETILAPPAL, EZ A SRPSKE NARODNE NOVINE. A MAGYAR RÁDIÓ 1992 ÓTA SUGÁROZ SZERB NYELVŰ ADÁSOKAT, ÖNÁLLÓ INTERNETES RÁDIÓVAL IS RENDELKEZNEK, EZEK EGYIKE A RADIO "SRB", AMELYET AZ

ORSZÁGOS, ÉS A RADIO "RITAM", AMELYET A FŐVÁROSI SZERB KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT TART KÉZBEN A NAP 24 ÓRÁJÁBAN. A MAGYAR TELEVÍZIÓBAN EGY 26 PERCES TELEVÍZIÓS MŰSORBAN, A SRPSKI EKRANBAN ÁLDOZHATNAK KULTURÁJUKNAK.

ÖSSZEFOGLALÁS

LÁTHATÓ, HOGY A SZERBEKNEK SINCSEN KÖNNYŰ DOLGA IDENTITÁSUK MEGŐRZÉSE TERÉN, HISZEN AZ ELVÁNDORLÁS, AZ ELŐREGEDÉS SÚJTJA A VIDÉKI, AZ ASSZIMILÁLÓDÁS PEDIG A VÁROSI CSOPORTJAikat. ELLENBEN A SZERBEKNEK VOLT VALAMIJÜK, AMELY MÁS KISEBBSÉGEKNEK NEM ADATOTT MEG: EGY NAGYON ERŐS EGYHÁZ, AMELY MINDEN KÖVET MEGMOZGATOTT AZ ANYANYELV ÉS KULTÚRA ÁPOLÁSA ÉRDEKÉBEN (TALÁN A SZERBEK NYELVE KÖVETTE EGYEDÜL A NEMZETI KISEBBSÉGEK NYELVEI KÖZÜL AZ ANYAORSZÁGIT), ÉS ÍGY AZ OKTATÁSON, A LITURGIÁKON ÉS ÜNNEPEKEN KERESZTÜL MEGŐRIZTE A SZERBEK IDENTITÁSÁT, AMELY OLYAN ERŐS, HOGY A VEGYESHÁZASSÁGOK SORÁN IS KIKÉNYSZERÍTI A PÁROS ÜNNEPTARTÁST, ABBAN AZ ESETBEN, HA A GERGELY ÉS JULIÁNUS NAPTÁR SZERINT AZ AZONOS ÜNNEP NEM EGY NAPRA ESNE.

FELHASZNÁLT IRODALOM

BOTTLIK ZSOLT: A SZERB ETNIKAI TÉR VÁLTOZÁSAI A XX. SZÁZADBAN A MAI MAGYARORSZÁG TERÜLETÉN = KISEBBSÉGGUTATÁS, 2005. (14. ÉVF.) 2. SZ. 222.-229. O.

MILOSEVIC, PETAR: AZ UTOLSÓ SZENTENDREI SZERB = TISZATÁJ, 2008. (62. ÉVF.) 6. SZ. 93-98. O.

PAPADOPULOSZ DÓRA: GRATULÁLUNK! - INTERJÚ ALEXOV LYUBOMIRRAL, AZ ORSZÁGOS SZERB ÖNKORMÁNYZAT ELNÖKÉVEL = BARÁTSÁG, 2010. (17. ÉVF.) 3. SZ. 6433. OLD.

SZARKA LÁSZLÓ: ETNIKAI VÁLTOZÁSOK A DÉLI SZLÁV KISEBBSÉGEKNÉL = TÉR ÉS TEREPEK - TANULMÁNYOK AZ ETNICITÁS ÉS AZ IDENTITÁS KÉRDÉSKÖRÉBŐL II. (AKADÉMIA KIADÓ; BUDAPEST [2003]) 297.-299. O.

BINDORFFER GYÖRGYI - VÁLTOZATOK A KETTŐS IDENTITÁSRA. KISEBBSÉGI LÉTHELYZETEK ÉS IDENTITÁSALAKZATOK A MAGYARORSZÁGI HORVÁTOK, NÉMETEK, SZERBEK, SZLOVÁKOK ÉS SZLOVÉNEK KÖRÉBEN. (BUDAPEST, GONDOLAT-MTA ETNIKAI-NEMZETI KISEBBSÉGGUTATÓ INTÉZET, 2007, 3) PP 188-236. O.

SZERB-MAGYAR VEGYES BIZOTTSÁG BUDAPESTEN = HISTÓRIA, 2010. (32. ÉVF.) 9-10. SZ. 34. OLD.

GÁL LEVENTE: VISSZA A MUNKA VILÁGÁBA VAGY KITÉRÉS ELŐLE – A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK ÁLLOMÁNYA ÉS STÁTUSZUK JELLEMZÉSE

EGÉSZEN 1981-IG, A MAGYAR SZOCIOLÓGIAI TÁRSASÁG ÁLTAL SZERVEZETT **TÖBBSZÖRÖSEN HÁTRÁNYOS HELYZET KONFERENCIÁIG**, A SZEGÉNYSÉG ÉS A MUNKANÉLKÜLISÉG TABU TÉMA VOLT MAGYARORSZÁGON. PONTOSABBAN A FOLYÓIRATOK NEM KÖZÖLTEK OLYAN TANULMÁNYT, A KÖNYVKIADÓK NEM ADTAK KI OLYAN KÖNYVET, AMELYBEN AZ AKKORI MAGYARORSZÁGON A SZEGÉNYSÉGET EMLÍTETTÉK VOLNA. A MÉDIÁBAN PEDIG MÉG KEVÉSBÉ FORDULT ELŐ, HOGY A SZEGÉNYSÉGRŐL RIPTOK KÉSZÜLJENEK VAGY EGYÁLTALÁN, HOGY MEGEMLÍTSÉK VALAMILYEN FORMÁBAN.⁵ A MAI MAGYARORSZÁGON VISZONT MÁR TELJESEN MÁS A HELYZET. A SZEGÉNYSÉG ÉS A MUNKANÉLKÜLISÉG MINDENNAPOSSÁ, ÁLTALÁNOSSA VÁLT. A MÉDIÁBAN, DE LEGALÁBB IS A TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK VILÁGÁBAN LÉPTEN- NYOMON TALÁLKOZHATUNK A SZEGÉNYSÉGGEL AZ ELSZEGÉNYEDÉSSEL ANNAK OKAIVAL, KÖVETKEZMÉNYEIVEL. A SZOCIOLÓGIAI KUTATÁSOK RÉSZLETESEN VIZSGÁLJÁK A SZEGÉNYSÉG KÜLÖNBÖZŐ DIMENZIÓIT ÉS MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐIT. BOKOR ÁGNES TANULMÁNYÁBÓL⁶ IS KITŰNIK, HOGY MÁR A 80-AS ÉVEKTŐL LÉTEZETT OLYAN RÉTEG, AMELY RELATÍV SZEGÉNYSÉGBEN ÉLT. AZONBAN EZEKNEK AZ EMBEREKNEK CSAK NAGYON KIS HÁNYADA TARTOZOTT AZOK KÖZÉ, AKIK TARTÓSAN KÉPEZTÉK A TÁRSADALOMBAN AZ ELSZEGÉNYEDET RÉTEGET. AKI A 80-AS ÉVEKBEN SZEGÉNY VOLT, AZ VALAMILYEN ESEMÉNYNEK „KÖSZÖNHETŐEN” VÁLT AZZÁ (PL. GYERMEKVÁLLALÁS EGYSZEMÉLYES HÁZTARTÁSBAN), AZONBAN MIVEL ELMÉLETEILEG NEM LÉTEZETT MUNKANÉLKÜLI STÁTUSZ RÖVID IDŐN BELÜL KILÁBALHATOTT AZ ADOTT ILLETŐ A NEHÉZSÉGBŐL. HELYTELEN LENNE AZONBAN MEGFELEDKEZNI ARRÓL, HOGY A GAZDASÁGI FOLYAMATOK ROMLÁSA MÁR AZ 1970-ES ÉVEK VÉGE FELE MEGINDULT. A GDP STAGNÁLÁSA, A REÁLBÉREK CSÖKKENÉSE MÁR A 80-AS ÉVEKRE MEGINDÍTHATOTT VOLNA EGY ELSZEGÉNYEDES HULLÁMOT, AZONBAN EZ NEM TÖRTÉNT MEG. A MÁSODIK GAZDASÁG EKKORA AKKORA MÉRETEKET ÖLTÖTT, HOGY A TÁRSADALOM SZERÉNYEBBEN ÉLŐ RÉTEGEI A JÖVEDELMŰK CSÖKKENÉSÉT A MÁSODIK GAZDASÁGBAN VALÓ AKTIVITÁSUKKAL PÓTOLTÁK. ÍGY AZ ELSZEGÉNYEDÉS NEM VÁLT ÁLTALÁNOSSA A MINDENNAPOKBAN. AZ 1990-ES ÉVTŐL, PONTOSABBAN A RENDSZERVÁLTÁSBÓL FAKADÓAN VISZONT ELINDULT AZ ELSZEGÉNYEDÉS AZ ORSZÁGBAN. A VILÁGPIACRA VALÓ STRUKTURÁLIS ÁTÁLLÁSSAL NEM LEHET MAGYARÁZNI AZT, AMIT A MAGYAR TÁRSADALOM MEGÉLT A 90-ES ÉVEK ELSŐ FELÉBEN. 1989 UTÁN A MAGYAR TÁRSADALOM TÖBB, MINT KÉTHARMADA ELSZEGÉNYEDET, MIKÖZBEN KÖRÜLBELÜL A 10 SZÁZALÉKÁNAK A REÁLBÉRE EMELKEDNI KEZDETT. A KÖZÉPOSZTÁLYOK ELKEZDTEK LECSÚSZNI. A SZEGÉNY ÉS A GAZDAG RÉTEG KÖZÖTT A JÖVEDELEM DECILISEK FOLYAMATOSAN NÖVEKEDTEK A 90 –ES ÉVEK VÉGÉIG. AZ INFLÁCIÓ AZ 1989. ÉV VÉGI ADATAIHOZ KÉPEST 1995-RE NÉGYSZERESÉRE NŐTT. A

⁵ ANDORKA RUDOLF: SZEGÉNYSÉG MAGYARORSZÁGON (TÁRSADALMI SZEMLE, (1989/12)

⁶ BOKOR ÁGNES (1987): SZEGÉNYSÉG A MAI MAGYARORSZÁGON BUDAPEST, MAGVETŐ, 259. OLDAL)

MUNKANÉLKÜLISÉG 1994-RE MÁR A TÁRSADALOM 13 SZÁZALÉKÁT ÉRINTETTE.⁷ NEM FIGYELEMBE VÉVE EZEK BEN AZ ADATSOROKBAN AZT A TÉNYT, HOGY NAGYON SOKAN NYUGDÍJBA MENTEK VAGY KOR ELŐTT NYUGDÍJAZTÁK ŐKET. AZOK A RÉTEGEK, AMELYEK ALACSONYABB VÉGZETTSÉGGEL RENDELKEZTEK, SOKKAL NAGYOBB ARÁNYBAN VESZÍTETTÉK EL ÁLLÁSUKAT ÉS LETTEK VESZÉLYEZTETETTÉK A SZEGÉNYSÉG DIMENZIÓJÁBAN. A 90-ES ÉVEK UTÁN JELENIK MEG AZ ELSŐ NAGYOBB SZÁMÚ CSOPORT, LEGFŐKÉPPEN A CIGÁNYSÁG KÖRÉBEN, AKIK ABSZOLÚT SZEGÉNNYÉ VÁLNAK ÉS EBBŐL A TÁRSADALMI HELYZETBŐL NEM IS TUDNAK SZABADULNI. AHOGYAN SPÉDER ZSOLT⁴ EGYIK TANULMÁNYÁBÓL IS KITŰNIK, AZ 1990 ELŐTTI SZEGÉNYSÉGET MEGHATÁROZÓ TÍPUSOK MELLÉ EGY ÚJ TÍPUS IS LÉTREJÖTT, AMELYNEK A NEVE „ÚJSZEGÉNYSÉG”. AZ ÚJSZEGÉNYEK KÖZÉ AZOK AZ EMBEREK KERÜLTEK, AKIK A PIACGAZDASÁGNAK ÉS AZ ÚJ VISZONYOKNAK KÖSZÖNHETŐEN VÁLTAK SZEGÉNNYÉ VAGY A MAI NAPIG SEM SIKERÜLT NEKIK A SZEGÉNYSÉG DIMENZIÓJÁBÓL KIKERÜLNI. IDE TARTOZNAK A HAJLÉKTALANOK ÉS A MUNKANÉLKÜLIEK. A SZEGÉNYSÉGET AZONBAN TÖBB TÉNYEZŐ IS BEFOLYÁSOLJA. A HAGYOMÁNYOS SZEGÉNYSÉG A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN IS MEGMARADT ÉS TOVÁBBRA IS ERŐS JELENLÉTTTEL BÍR. AZ ETNIKAI SZEGÉNYSÉG LEGINKÁBB A CIGÁNYSÁG KÖRÉBEN ERŐSÖDÖTT MEG, AMELY A 90-ES ÉVEKTŐL ÓRIÁSI TÁRSADALMI FESZÜLTSEGET ÉS ELŐÍTÉLETESSÉGET SZÜLT. A DEMOGRÁFIAI SZEGÉNYSÉG VISZONT ÁTALAKULT: 1998-IG A NYUGDÍJAS TÁRSADALOM VOLT A LEGNAGYOBB VESZÉLYEZTETETTSÉGBEN, AZONBAN EZUTÁN A GYEREKEK VETTÉK ÁT EZT A NEM TÚL KEDVEZŐ STÁTUSZT. BIZONYOS TÁRSADALMI RÉTEGEK EGYRE TOVÁBB KERÜLNEK A TÁRSADALOM PERIFÉRIÁIRA ÉS GYAKRAN AZ IS ELŐFORDUL, HOGY NEM IS TUDNAK EBBŐL A KEDVEZŐTLEN HELYZETBŐL MENEKÜLNI. A SZEGÉNYSÉGET MEGHATÁROZZÁK TOVÁBBÁ A TELEPÜLÉSI EGYENLŐTLENSÉGEK IS. HISZEN A FŐVÁROSBAN ÉLŐ ÁLLAMPOLGÁRNAK SOKKAL JOBB ESÉLYEI VANNAK A MUNKA VILÁGÁBA VALÓ VISSZATÉRÉSRE, ILLETVE TÁRSADALMI PRESZTÍZSÜK NÖVELESÉRE, MINT EGY FALUN ÉLŐ HONPOLGÁRNAK.

MAGYARORSZÁGON A SZEGÉNYEK TÖBBNYIRE A KÖVETKEZŐ CSOPORTOKBÓL KERÜLNEK KI:

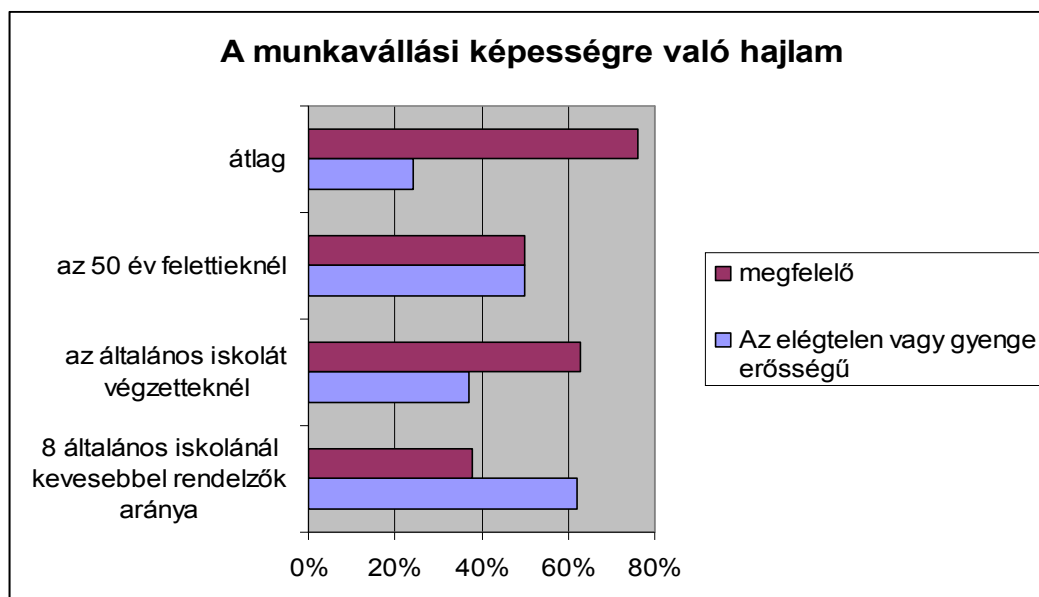
- TARTÓSAN [MUNKANÉLKÜLIEK](#)
- RÉSZIDŐBEN FOGLALKOZTATOTTAK
- TARTÓS BETEGSÉGBEN SZENVEDŐK
- [FOGYATÉKOSSÁGGAL](#) ÉLŐK
- NYUGDÍJASOK – A NYUGDÍJASOK 50%-A SZEGÉNY; MÉG HA AKTÍV KORUKBAN JÓL IS KERESTEK, JELENTŐS JÖVEDELEMCSÖKKENÉST SZENVEDNEK EL
- NAGYCSALÁDOSOK ÉS EGYSZÜLŐS CSALÁDOK
- [ROMÁK](#)
- [HAJLÉKTALANOK](#)
- GYEREKEK⁸

⁷ ANDORKA RUDOLF – SPÉDER ZSOLT: A SZEGÉNYSÉG MAGYARORSZÁGON 1992-1995 (ESÉLY 1996/4.) 25. OLDAL

⁸ FORRÁS: [HTTP://HU.WIKIPEDIA.ORG/WIKI/SZEG%C3%A9ny%C3%A9g](http://hu.wikipedia.org/wiki/Szeg%C3%A9ny%C3%A9g). LETÖLTÉS: 2011. OKTÓBER 20-

EZUTÁN A RÖVID KIS KITÉRŐ UTÁN SZERETNÉM BEMUTATNI, HOGY AZ EGYIK VESZÉLYEZTETETT CSOPORTNAK, A MUNKANÉLKÜLIEKNEK, AZON BELÜL IS TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEKNEK MILYEN NEHÉZ IS VISSZATÉRNI A MUNKA VILÁGÁBA A MAI MAGYARORSZÁGON; A MUNKAVÁLLALÁSNAK KÖSZÖNHETŐEN PEDIG SIKERESEN ELKERÜLNI A SZEGÉNYSÉG TÁRSADALMI DIMENZIÓIT. BEMUTATOM, HOGY A MUNKAKERESÉS ÉS MOTIVÁCIÓS HIÁNYOSSÁGOK HOGYAN ALAKÍTJÁK A MUNKANÉLKÜLIEK HELYZETÉT ÉS HOZZÁÁLLÁSÁT. RÉSZLETEZEM, HOGY MINEK KÖSZÖNHETŐ AZ, HOGY ÉVEKEN KERESZTÜL SIKERTELENÜL NEM TUDNAK VAGY NEM AKARNAK VISSZAKAPCSOLÓDNI A MUNKAVÁLLALÓK EGYRE FOGYÓ TÖBBSÉGÉHEZ. ÁLTALÁNOS KÉPET SZERETNÉK FESTENI A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEKRŐL. MIELŐTT KITÉRNÉK RÉSZLETESEN A MAI NEM TÚL KEDVEZŐ HELYZETRE, BE SZERETNÉM MUTATNI AZT, HOGY A TARTÓSAN MUNKANÉLKÜLI STÁTUSZBAN ELŐ EGYÉNEK MINEK KÖSZÖNHETŐEN MUNKANÉLKÜLIEK ÉS MILYEN LEHETŐSÉGEIK VANNAK KISZAKADNI EBBŐL A STÁTUSZBÓL.

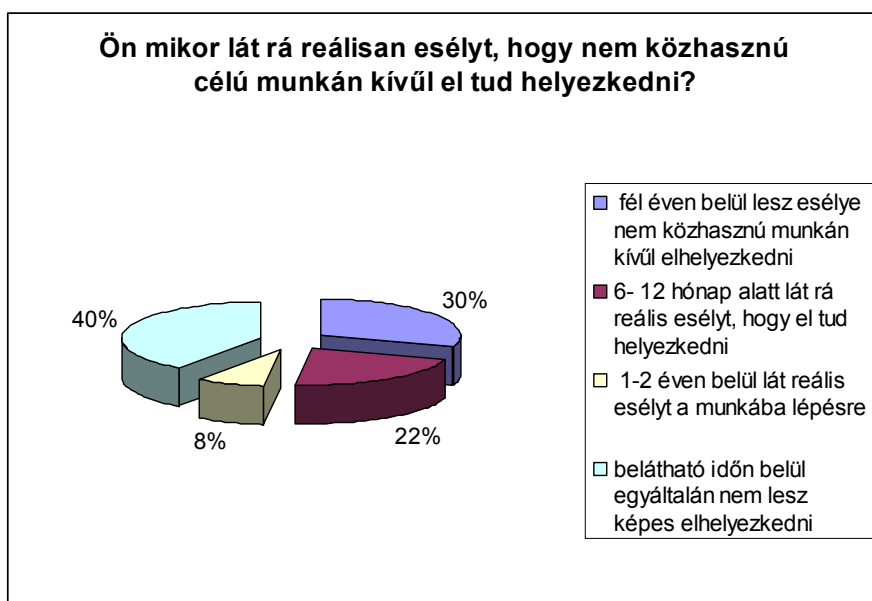
AHOGYAN AZT A KÜLÖNBÖZŐ EMPIRIKUS KUTATÁSI EREDMÉNYEK ALÁTÁMASZTOTTÁK, A TARTÓSAN MUNKANÉLKÜLIEK ÉS CSALÁDJAİK JÖVEDELMİ HELYZETE ÖSSZESEGBEN KEDVEZŐTLEN, DE DIFFERENCIÁLT. JELLEMZŐ, HOGY EZEN AZ ÉLETSZÍNVONALON ÉS KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT AZOK AZ EMBEREK ÉLNEK, AKIK 8 ÁLTALÁNOSNÁL ALACSONYABB ISKOLAI VÉGZETTSÉGGEL VAGY MAXIMUM SZAKISKOLAI VÉGZETTSÉGGEL RENDELKEZNEK. AZ SEM MEGLEPŐ, HOGY TÚL VANNAK REPREZENTÁLVA AZOK AZ EGYÉNEK, AKIK ELMARADOTT AGRÁRTÉRSÉGBEN ÉLNEK. A TARTÓSAN MUNKANÉLKÜLIEK EGY RÉSZÉ AZONBAN - BÁR BEVALLOTT ÉS KIMUTATHATÓ JÖVEDELMEI ALACSONYAK - A MUNKANÉLKÜLISÉG IDŐTARTAMÁTÓL FÜGGETLENÜL ELFOGADHATÓ, KÖZEPES VAGY ANNÁL IS JOBB ÉLETSZÍNVONALON ÉL. A MUNKAVÁLLALÁSI HAJLANDÓSÁG IS KÜLÖNBÖZŐ MÉRTÉKŰ MÁS-MÁS TÁRSADALMI CSOPORTOKNÁL: AZ ELÉGTELEN VAGY GYENGE MUNKAVÁLLALÁSI KÉPESSÉGGEL RENDELKEZŐK ARÁNYÁT AZ ÁTLAGOSNÁL IS MAGASABBNAK ÍTÉLTÉK MEG A 8 ÁLTALÁNOS ALATTIAKNÁL (62%), AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁT VÉGZETTEKNÉL (37%), AZ 50 ÉV FELETTIEKNÉL (50%). A MUNKANÉLKÜLIEK MOTIVÁLTSÁGÁT AZONBAN NEM SZABAD ILYEN KÖNNYEN MEGÍTÉLNI. ELŐFORDUL, HOGY EBBEN A STÁTUSZBAN ÉLŐK NEM AKARNAK BEJELENTETT LEGÁLIS KERETEK KÖZÖTT DOLGOZNI, HANEM INKÁBB ILLEGÁLIS KERETEK KÖZÖTT PRÓBÁLNAK MUNKÁT KERESNI VAGY A MUNKANÉLKÜLI JÁRADÉKAİKAT IDŐSZAKI MUNKÁVAL KIEGÉSZÍTENI.

DR. SIMKÓ JÁNOS - LÓRÁNTNÉ OROSZ EDIT: [AZ EGY ÉVNÉL HOSSZABB IDEJE MUNKA NÉLKÜL LEVŐ SZEMÉLYEK MUNKAVÁLLALÁSI MOTIVÁLTSAGA, MEGÉLHETÉSI STRATÉGIÁI ÉS MUNKÁBA ÁLLÍTÁSUK EREDMÉNYESEBB ELŐSEGÍTÉSÉNEK FELADATAI](#)

A MUNKAVÁLLALÁSI MOTIVÁLTSAĞ VIZSGÁLATAKOR A TARTÓSAN MUNKANÉLKÜLIEK KÖRÉBEN NEM HAGYHATJUK FIGYELMEN KÍVÜL AZ IDŐBELISÉGET. A GYAKORLATI TAPASZTALATOK ÉS AZ INTERJÚK TANÚSÁGA SZERINT AZ ÁLLÁSTALAN VAGY AZZÁ VÁLT SZEMÉLYEK ZÖME KÜLÖNÖSEN A MUNKANÉLKÜLISÉĞ ELSŐ HÓNAPJAIBAN ERŐS MOTIVÁLTSAĞGAL RENDELKEZIK. AZOK A SZEMÉLYEK, AKIK EKKOR MUNKANÉLKÜLIVÉ VÁLNAK, EGY PÉNZBELI ÉS PRESZTÍZS VESZTESÉĞNEK KÖSZÖNHETŐEN KÖNNYEN SZEGÉNYEKKÉ IS VÁLHATNAK. AZONBAN AKIK A FOLYAMATOS MOTIVÁCIÓJUKNAK KÖSZÖNHETŐEN MUNKÁT TALÁLNAK, HAMAR KI IS KERÜLNEK A SZEGÉNYSÉĞ DIMENZIÓJÁBÓL. ÁLTALÁBAN EZ A LEGJELLEMZŐBB: A TÁRSADALOMBAN ÉLŐ EGYÉNEK NAGYOBB RÉSZE ÉLETE VALAMELY SZAKASZÁBAN BELEKERÜL EBBE AZ ÁLLAPOTBA, DE VALAMILYEN ESEMÉNYNEK KÖSZÖNHETŐEN A SZEGÉNYSÉĞBŐL HOSSZABB-RÖVIDEBB IDŐN BELÜL SZABADULNI TUD. AZONBAN AZOK, AKIK A MUNKAHELYKERESÉS ÉS AZ ELUTASÍTÁSOK SOROZATOS KUDARCAI UTÁN EGYRE INKÁBB ELVESZÍTİK MOTIVÁCIÓJUKAT ÉS BELENYUGODNAK KEDVEZŐTLEN HELYZETÜKBE, EGYRE NEHEZEBBEN SZABADULNAK A TÁRSADALOM PERIFÉRIÁJÁRÓL ÉS BERENDEZKEDNEK AZ ÁLTALÁBAN ALACSONYABB SZINTŰ TARTÓS MUNKANÉLKÜLI ÉLETFORMÁRA. AMI AZONBAN AZ ANYAGI SZÍNVONAL ROMLÁSÁN TÚL TÁRSADALMI ÉS KULTURÁLIS TŐKE HIÁNYÁVAL IS EGYÜTT FOG JÁRNI.

A MUNKAVÁLLALÁSI KÉPESSÉĞ ÉS MOTIVÁLTSAĞ JELENTŐSEN BEFOLYÁSOLJA AZ ELHELYEZKEDÉSRE VALÓ ESÉLYEKET, AZONBAN NEM SZABAD FIGYELMEN KÍVÜL HAGYNI AZOKAT A MIKRO- ÉS MAKROGAZDASÁGI HATÁSOKAT, AMELYEK BEFOLYÁSOLJÁK A MUNKÁHOZ VALÓ JUTÁS REÁLIS ESÉLYEIT. IDETARTOZIK: A GAZDASÁGI FEJLETTSÉĞ, A FOGLALKOZTATÁSI KÖRZET, MUNKAHELYEK SZÁMA, MUNKAERŐPIACI VISZONYOK.

DR. SIMKÓ JÁNOS - LÓRÁNTNÉ OROSZ EDIT: [AZ EGY ÉVNÉL HOSSZABB IDEJE MUNKA NÉLKÜL LEVŐ SZEMÉLYEK MUNKAVÁLLALÁSI MOTIVÁLTSAGA, MEGÉLHETÉSI STRATÉGIÁI ÉS MUNKÁBA ÁLLÍTÁSUK EREDMÉNYESEBB ELŐSEGÍTÉSÉNEK FELADATAI](#)

AZ ÁTLAGOSNÁL IS PESSZIMISTÁBBAN VÉLEKEDTEK, SZINTE REMÉNYTELENNEK ÉREZTÉK AKTUÁLIS HELYZETÜKET A 8 ÁLTALÁNOS ALATTIAK 63%-A, AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁT VÉGZETTEK 51%-A, A NŐK 42%-A, A 41-50 ÉV KÖZÖTTIEK 51%-A, AZ 50 ÉV FELETTIEK 79%-A, A BÁNYÁSZATI FOGLALKOZÁSÚAK 75%-A ÉS A KÖZSÉGEKBEN ÉLŐK 47%-A.

A PESSZIMISTA HOZZÁÁLLÁSON KÍVÜL AZ EMPIRIKUS KUTATÁSOKBÓL MÉG AZ IS KITŰNIK, HOGY A TARTÓS MUNKANÉLKÜLSÉG TEKINTÉLYES RÉSE BELENYUGODOTT AKTUÁLISAN ROSSZ HELYZETÉBE ÉS NEM IS AKAR EZEN VÁLTOZTATNI. NEM AKAR KITÖRNI ALACSONY ÉLETSZÍNVONALÁBÓL, INKÁBB MÁSOKAT OKOL SAJÁT HELYZETE MIATT. A MAGASFOKÚ SEGÉLYEZÉSEN KÍVÜL NÉHÁNY JÖVEDELEMKIEGÉSZÍTÉssel PRÓBÁLJA ALACSONY ÉS IGÉNYTELEN ÉLETHELYZETÉT MEGTARTANI. A VIZSGÁLATBAN RÉSZTVEVŐ ALANYOK 32%-A LENNE HAJLANDÓ ISKOLAI FELZÁRKÓZTATÁSRA VAGY IDEIGLENES MUNKAERŐPIACI ELHELYEZKEDÉST SEGÍTŐ KÉPZÉSBEN RÉSZT VENNİ. A KÉRDEZETTEK TÖBBI RÉSE SEMMIFÉLE NAGYOBB ERŐFESZÍTÉSRE NEM LENNE HAJLANDÓ AZÉRT, HOGY A MUNKAERŐPIACI ELHELYEZKEDÉSE KEDVEZŐBB KERETEKET ÖLTSÖN. NEM VÉLETLEN, HOGY A MUNKAÜGYI KÖZPONTOK FELZÁRKÓZTATÁSI, PÁLYAORIENTÁCIÓS PROGRAMJAİK SZINTÉN NEM VALÓSÍJTJÁK MEG A HOZZÁ FÜZÖTT REMÉNYEKET. A KILÁTÁSTALAN HELYZETET JÓL MUTATJA, HOGY A KÉRDEZETT SZEMÉLYEK 38 SZÁZALÉKA HAJLANDÓ LENNE VALAMIFÉLE MOBILITÁSRA ITTHON VAGY KÜLFÖLDÖN. AZONBAN ENNEK LEHETŐSÉGEIT NEM TUDJÁK MEGTEREMTENİ, ÍGY A HELYZET TOVÁBBRA IS VÁLTOZATLAN KERETEK KÖZÖTT MARAD.

**A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK ELHELYEZKEDÉSÉT ÉS AZ ALKALMAZKODÓKÉPESSÉG-
FEJLESZTÉSÉT NEHEZÍTŐ TÉNYEZŐK KÖZÉ SOROLJÁK MÉG:**

- A MUNKAHELYEK HIÁNYÁT, A TARTÓS ÉS JELENTŐS MUNKAERŐ-TÚLKÍNÁLATOT,
- A TÁRSADALMI-LAG-GAZDASÁGI ELMARADOTT TÉRSÉGEKBE ÉLŐK ESETÉBEN AZ INGERSZEGÉNY LAKÓHELYI KÖRNYEZETET,
- AZ ALACSONY MUNKABÉREKET ÉS A FEKETE FOGLALKOZTATÁS ELTERJEDTSÉGÉT,
- A MUNKAERŐPIACI KÉPZÉSEKBE VALÓ RÉSZVÉTEL ALACSONY SZÍNVONALÚ ÖSZTÖNZÉSÉT,
- A TERÜLETI ÉS SZAKMAI MOBILITÁS KORLATAIT,
- A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK MUNKAERŐPIACI SZEMPONTBÓL HÁTRÁNYNAK SZÁMÍTÓ ADOTTSÁGAI,
- A TARTÓS MUNKANÉLKÜLISÉG KEZELÉSÉRE HIVATOTT SZERVEZETEK FELTÉTELRENDSZERÉNEK HIÁNYOSSÁGAI,
- A TÁRSADALMI ÖSSZEFOGÁS ALACSONY SZÍNVONALÁT.

ÖSSZESEN MEGÁLLAPÍTHATÓ, HOGY A TARTÓS MUNKANÉLKÜLISÉG KÉRDÉSE TÖBB TÉNYEZŐRE VEHETŐ VISSZA. A TÁRSADALMI MUNKA KIALAKULT EGY OLYAN SZUBKULTÚRÁVAL RENDELKEZŐ CSOPORT, AMELYNEK TAGJAI MÁR NEM IS AKARNAK VISSZATÉRNI A MUNKAERŐPIACRA. UGYANAKKOR A PROGRAMOK SEM, AMELYEK SEGÍTENÉNEK EZEKNEK AZ EMBEREKNEK VISSZAJUTNI A MUNKA VILÁGÁBA, MINDEN ESETBEN VÁLTOTTÁK BE A HOZZÁJUK FÜZÖTT REMÉNYEKET. NEM SIKERÜLT AZ ELMÚLT 20 ÉV ALATT EGY OLYAN RENDSZERT FELÉPÍTENI, AMELY MEGOLDOTTA VOLNA A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK VISSZATÉRÉSÉT A MUNKAERŐPIACRA. A DOLOG AZONBAN ENNÉL SOKKAL ÖSSZETETTEBB. A PIACGAZDASÁG KIÉPÜLÉSE SORÁN A HELYI ELSŐDLEGES MUNKAERŐPIACOK JÓ RÉSE ÖSSZEZSUGORODOTT VAGY ELTÜNT, S A FOLYAMAT MÉG MINDIG TART. AZ ELSŐDLEGES MUNKAERŐPIAC FOGLALKOZTATÓI TÖBBÉ-KEVÉSBÉ IGÉNYEIK SZERINT VÁLOGATHATNAK A NEKIK MEGFELELŐ MUNKAERŐBŐL, AMI GYAKORLATILAG AZT JELENTI, HOGY A HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK CSAK ELVÉTVÉ KERÜLHETNEK BE IDE.⁹ MEGÁLLAPÍTHATÓ TEHÁT, HOGY A KÉRDÉS MEGOLDÁSA MÉG VÁRAT MAGÁRA, AZONBAN EGY-KÉT PROGRAM ÁTSZUKTURÁLÁSÁVAL TALÁN JAVÍTANI LEHETNE A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK JELENLEGI NEM TÚL FÉNYES HELYZETÉN. EZEK KÖZÉ TARTOZIK: A REGIONÁLIS TÉRSÉGEK FELÉLÉNKÍTÉSE: VÁLLALKOZÁSI ÉS MUNKAHELY TEREMTÉS SZEMPONTJÁBÓL, AZ ILLEGÁLIS SZFÉRA VISSZASZORÍTÁSA, A TARTÓS MUNKANÉLKÜLISÉG DIFFERENCIÁLTABB MEGKÖZELÍTÉSE ÉS KEZELÉSE, A FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA CÉLIRÁNYOSABB ÉS HATÉKONYABB MŰKÖDTETÉSE, A GAZDASÁGI PARTNEREK SZEREPÉNEK ERŐSÍTÉSE, A PIACORIENTÁLTABB OKTATÁSI RENDSZER KIFEJLESZTÉSE,

⁹ DR. ADLER JUDIT: [A MUNKAVÁLLALÁSI KORÚ INAKTÍV NÉPESSÉG MOTIVÁCIÓJA, MUNKAERŐ-PIACI TÁVOLMARADÁSÁNAK OKAI](#) (ZÁRÓTANULMÁNY)

RÉSZLETESEBB ÉS MEGGYŐZŐBB KOMMUNIKÁCIÓ A MUNKANÉLKÜLIEKKEL.¹⁰ REMÉLHETŐLEG A GAZDASÁGI VILÁGVÁLSÁG HATÁSAINAK KIESZKÖZÖLÉSE UTÁN A MAGYAR GAZDASÁGI, TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI ÉLET MEGBÍRKÓZIK EZEKEL AZ IGEN SÚLYOS PROBLÉMÁKKAL ÉS A MAGYAR TÁRSADALOMBAN ELKEZD CSÖKKENI MAJD A DEPRIVÁLTAK ÉS A TÁRSADALOM PERIFÉRIÁRA SZORULÓK ARÁNYA. A MUNKAERŐPIAC PEDIG „FELSZÍVJA” A RENDSZERVÁLTÁS ÓTA MINDENNAPOSSÁ VÁLT MUNKANÉLKÜLIEK TÖMEGES LÉTSZÁMÁT.

FELHASZNÁLT IRODALOM

DR. ADLER JUDIT: A MUNKAVÁLLALÁSI KORÚ INAKTÍV NÉPESSÉG MOTIVÁCIÓJA, MUNKAERŐ-PIACI TÁVOLMARADÁSÁNAK OKAI.

FORRÁS:

[HTTP://WWW.OFA.HU/INDEX.PHP?WG_NODE=WebPageReader&WG_OID=PAGfA9959790D415B838](http://www.ofa.hu/index.php?WG_NODE=WebPageReader&WG_OID=PAGfA9959790D415B838)

ANDORKA RUDOLF (2006): BEVEZETÉS A SZOCIOLÓGIÁBA, BUDAPEST, OSIRIS

ANDORKA RUDOLF: SZEGÉNYSÉG MAGYARORSZÁGON. TÁRSADALMI SZEMLE, 1989/12.

ANDORKA RUDOLF-SPÉDER ZSOLT: A SZEGÉNYSÉG MAGYARORSZÁGON 1992-1995. ESÉLY, 1996/4.

BOKOR ÁGNES (1987): SZEGÉNYSÉG A MAI MAGYARORSZÁGON. BUDAPEST, MAGVETŐ

DR. SIMKÓ JÁNOS - LÓRÁNTNÉ OROSZ EDIT: [AZ EGY ÉVNÉL HOSSZABB IDEJE MUNKA NÉLKÜL LEVŐ SZEMÉLYEK MUNKAVÁLLALÁSI MOTIVÁLTSAGA, MEGÉLHETÉSI STRATÉGIÁI ÉS MUNKÁBA ÁLLÍTÁSUK EREDMÉNYESEBB ELŐSEGÍTÉSÉNEK FELADATAI](#)

FORRÁS:

[HTTP://WWW.OFA.HU/INDEX.PHP?WG_NODE=WebPageReader&WG_OID=PAGfA9959790D415B838](http://www.ofa.hu/index.php?WG_NODE=WebPageReader&WG_OID=PAGfA9959790D415B838)

SPÉDER ZSOLT (2002): A SZEGÉNYSÉG VÁLTOZÓ ARCAI. BUDAPEST, SZÁZADVÉG KIADÓ, PP. 98-127.

¹⁰ DR. SIMKÓ JÁNOS - LÓRÁNTNÉ OROSZ EDIT: [AZ EGY ÉVNÉL HOSSZABB IDEJE MUNKA NÉLKÜL LEVŐ SZEMÉLYEK MUNKAVÁLLALÁSI MOTIVÁLTSAGA, MEGÉLHETÉSI STRATÉGIÁI ÉS MUNKÁBA ÁLLÍTÁSUK EREDMÉNYESEBB ELŐSEGÍTÉSÉNEK FELADATAI](#)

KÁDÁR GERGELY PÉTER: SZOCIÁLIS JUTTATÁSOK – HOGYAN TOVÁBB?

AZ UTÓBBI ÉVEKBEN MAGYARORSZÁGON A KÖZÉLETBEN, A KÖZBESZÉDBEN MEGHATÁROZÓ TÉMAKÉNT, PROBLÉMAKÉNT EGYRE TÖBBSZÖR MERÜLT FEL A SZOCIÁLIS JUTTATÁSOK (KÖZNAPIASAN: SEGÉLY) KÉRDÉSE. A 2008 MÁSODIK FELÉBEN BEKÖVETKEZŐ VÁLSÁG, A GAZDASÁGI RECESSZIÓ MÉG JOBBAN MEGNÖVELTE A SEGÉLYEZÉSBEN ÉRINTETTEK SZÁMÁT, MÉG JOBBAN RÁVILÁGÍTOTT A KÉRDÉSRE. A GAZDASÁGI JELENSÉGEK GENERÁLTA PROBLÉMÁK A NÖVEKVŐ MUNKANÉLKÜLISÉG ÉS EZZEL EGYÜTT A DEPRIVÁCIÓ, AMELY EGYRE SZÉLESEBB RÉTEGEK ÁLTAL MEGTAPASZTALT VALÓSÁG. A MEG NEM OLDOTT PROBLÉMÁKAT (A SZOCIALISTA IPAR HANYATLÁSA, A KAPITALISTA RENDSZERBE VALÓ LASSÚ ÁTMENET) EZ CSAK TETÉZTE. A PROBLÉMÁKAT SOKÁIG PRÓBÁLTÁK „ELINTÉZNI” PÉNZOSZTÁSSAL, HALAT ADTAK, HÁLÓT NEM.¹¹ A POLITIKAI SZEREPLŐKNEK, VÉLEMÉNYFORMÁLÓKNAK ISMÉT ALKALMA NYÍLT A GAZDASÁGI VÁLSÁG KÖZEPETTE VÉLEMÉNYÜKET ELMONDANI, MEGOLDÁSI JAVASLATOKAT TENNI, AZOKAT VÉGREHAJTANI. A DÖNTÉSHOZÓKNAK —MINT MINDIG— ALKALMUK NYÍLT „HOZZÁNYÚLNI A RENDSZERHEZ”, MELYEK JELENLEG A GYORSKEZELÉS SZÜKSÉGESSÉGE MIATT KEVÉSBÉ KIFORRT PROGRAMOKBAN, ÖTLETSZERŰ KEZDEMÉNYEZÉSEKBEN ÖLTENEK TESTET.

A KÖVETKEZŐKBEN RÖVID HELYZETELEMZÉST KÖVETŐEN EGY-EGY ÖTLETET, DÖNTÉST MUTATUNK BE: AZOKNAK MILYEN HATÁSAI LEHETNEK, HA MEGVALÓSULNAK, AMENNYIBEN MEGVALÓSULTAK, MIK A TAPASZTALATOK. ELŐTÉRBE ÁLLÍTVA AZT A SZEMPONTOT IS, HOGY MIÉRT ALAKULT KI A SEGÉLYEZÉS MAI FORMÁJA ÉS MIÉRT KUDARCRA ÍTÉLT A KORÁBBI RENDSZER. KIDERÜL, HOGY TERMÉSZETESEN NEMCSAK MAGYAR PROBLÉMA EZ: NEMZETKÖZI PARADIGMAVÁLTÁS TAPASZTALHATÓ AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEKBEN. A SZOCIÁLPOLITIKA KOMPLEXITÁSA MIATT MOST CSAK A SZOCIÁLIS JUTTATÁSOK EGY RÉSZÉ KERÜL SZÓBA, AMELY A MUNKANÉLKÜLISÉGGEL-MUNKAKERESÉSSSEL KAPCSOLATOS, TEHÁT AZ AKTÍV KORÚ LAKOSSÁGOT ÉRINTI. NINCST MÓD PARTIKULÁRIS, LOKÁLIS KEZDEMÉNYEZÉSEKRE KITÉRNI, ÍGY CSAK ORSZÁGOS PROGRAMOKRÓL LESZ SZÓ. TERMÉSZETESEN AZ ÖSSZEFÜGGÉSEK MIATT SZÓBA KERÜLNEK MÁS TÉNYEZŐK, MÁS JUTTATÁSOKBAN RÉSZT VEVŐ CSOPORTOK IS, MERT PL. A ROMÁKAT ÉRINTI A LEGSÚLYOSABBAN A KÉRDÉS.

KORÁBBI INTÉZKEDÉSEK

MAGYARORSZÁGON SZOCIÁLPOLITIKÁRÓL HOSSZÚ TÖRTÉNELMI TÁVLATBÓL IS BESZÉLHETÜNK. NEM VOLT LEMARADÁSUNK, SŐT VOLT OLYAN SZOCIÁLIS JUTTATÁS, AMIT AZ ELSŐ KÖZÖTT VEZETTÜNK BE EURÓPÁBAN (PL. BETEGBIZTOSÍTÁS, CSALÁDI PÓTLÉK).¹² A NAGY VÁLSÁGOK (PL. VILÁGHÁBORÚ) ÚJABB ÁLLAMI SZOCIÁLIS BEAVATKOZÁSOKAT VONTAK MAGUK UTÁN. PÉLDÁUL FÖLDREFORMOK,

¹¹ ESETÜNKBEN A HÁLÓ PL. FELZÁRKÓZTATÓ PROGRAM, FELNÖTTKÉPZÉS.

¹² TOMKA BÉLA (2003): SZOCIÁLPOLITIKA A 20. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON. BP. SZÁZADVÉG KIADÓ. FÜGGELÉK.

VAGY AZ ONCSA (ORSZÁGOS NÉP-ÉS CSALÁDVÉDELMI ALAP). A DIKTATÚRA ÉVTIZEDEIBEN A TOTALITÁRIUS ÁLLAMOT EGY PATERNALISTA, AUTORITER KÖVETTE, AMELYBEN NÉMI FEJLŐDÉS VOLT TAPASZTALHATÓ A SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK TERÉN IS.¹³ AZ ELŐZŐ RENDSZER ÁLLAMI MODELLJÉT ETATISTA-SZOCIALISTA MODELLNEK NEVEZHETJÜK,¹⁴ AMELY AZ ÁLLAMI GONDOSKODÁS TÚLHANGSÚLYOZÁSÁT ÉS AZ ÁLLAMPOLGÁROK FÜGGŐSÉGÉT JELENTI. EZ A MODELL MÉG MA IS ÉLÉNKEN ÉL A „FEJEKBEN”, EGYIK KORMÁNY SEM PRÓBÁLTA GYÖKERESEN MEGVÁLTOZTATNI EZT A SZEMLÉLET. AMELYIK POLITIKAI PÁRT ZÁSZLÓJÁRA TŰZTE AZ EZZEL SZEMBEN KÉPVISELT ÖNGONDOSKODÁST, AZ NÉPSZERŰTLENSÉGRE VOLT ÍTÉLVE. A RENDSZERVÁLTOZÁS ÓTA EGYFAJTA ÁLLANDÓSÁG ÉS VÁLTOZÁS IS EGYARÁNT JELLEMZŐ A SZOCIÁLPOLITIKA TERÜLETÉRE. A KORÁBBI RENDSZER VÍVMÁNYAI RÉSZBEN MEGMARADTAK, RÉSZBEN ÁTALAKULNAK, „MÁS NÉVEN FUTNAK”, ILLETVE ÚJ, KORÁBBAN NEM LÁTOTT ELEMÉK IS BEKERÜLNEK A RENDSZERBE, PL. A MUNKANÉLKÜLISÉG KIHÍVÁSÁRA ADOTT VÁLASZOK, AMI A „NEM LÉTEZŐ”, VAGY KAPUN BELÜLI MUNKANÉLKÜLISÉG MIATT NEM JELENTKEZETT KORÁBBAN. VÁLTOZÁS, MERT GYAKRAN VÁLTOZNAK AZ ELNEVEZÉSEK, A JOGCÍMEK, A KEDVEZMÉNYEZETTEK KÖRE. A SZEGÉNYSÉG STAGNÁLÓ SZINTEN VAN, ÍGY ÁLLANDÓSÁG IS TAPASZTALHATÓ, NEM HOZ JAVULÁST A RENDSZER.¹⁵ A KORMÁNYZATOK SZOCIÁLPOLITIKÁJÁT AZ JELLEMEZTE, HOGY A PASSZÍV JUTTATÁSOKON VOLT A HANGSÚLY. ROSSZ ÜZENETET HORDOZ EZ A SZEMLÉLET, MERT BÁR A SZOCIÁLIS BIZTONSÁGOT ADÓ ÁLLAMOT HUMÁNUS OKOKBÓL ELFOGADJUK, AZ UNIVERZÁLIS, FOLYAMATOS ÉS ALANYI JOGON JÁRÓ SZOCIÁLIS JUTTATÁS GYAKRAN KONZERVÁLJA AZ ADOTT HELYZETÉT. HA A SEGÉLYBEN RÉSZESÜLŐ X ÖSSZEGŰ JUTTATÁST KAP, AKKOR ABBÓL PRÓBÁL MEGÉLNI, NEM TÖREKSZIK TÖBBRE. MINT TÁRSAS LÉNY HOZZÁADOTT MUNKÁJÁNAK ÉRTÉKÉVEL NEM TUD HOZZÁJÁRULNI A „KÖZÖSHÖZ”, ÍGY HASZONTALANNAK ÉREZHETI MAGÁT. A RENDSZERES SZOCIÁLIS JUTTATÁSOKBAN RÉSZTVEVŐ CÉLTÁBLÁJÁVÁ VÁLHAT KÜLÖNFÉLE TÁMADÁSOKNAK, LEHET PÉLDÁUL OKOLNI A GAZDASÁGI PROBLÉMÁKÉRT.

FOGLALKOZTATÁSI HELYZET

MAGYARORSZÁGON 2008-BAN ~57%-OS VOLT A FOGLALKOZTATÁSI RÁTA. KÜLÖNÖSEN SÚLYOSNAK TEKINTHETŐ A HELYZET AKKOR, HA TUDJUK, HOGY A ROMA LAKOSSÁG KÖRÉBEN HATVÁNYOZOTTAN VAN JELEN A MUNKANÉLKÜLISÉG. A KÖRÜKBEN A FOGLALKOZTATOTTSÁG ~20-30%-OS. AZ ALACSONY FOGLALKOZTATOTTSÁG —KÜLÖNÖSEN A ROMA NŐK KÖRÉBEN— NEM TELJESEN ÚJKELETŰ PROBLÉMA, SZOCIOKULTURÁLIS, TÖRTÉNELMI HÁTTERŰK ÉS A RENDSZERVÁLTOZÁS NEGATÍV RÁJUK HATÓ TÉNYEZŐI OKOZZÁK EZT.¹⁶

¹³ BÁRÁNY FERENC (1999): SZOCIÁLPOLITIKAI ISMERETEK. SZEGED. JGYF KIADÓ. 37-40.

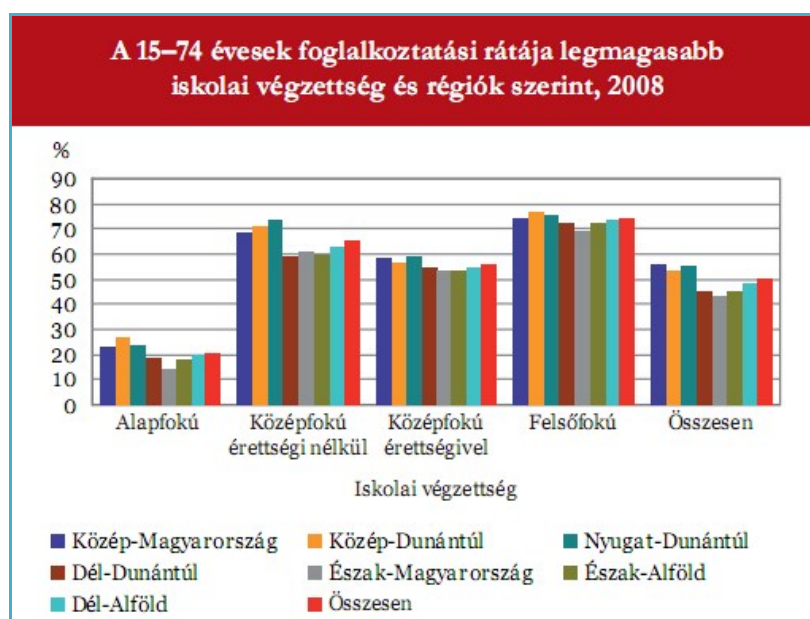
¹⁴ FEKETE SÁNDOR (1997): SZOCIÁLPOLITIKA. PÉCS. JPTE-FEEFI. 29.

¹⁵ KÖNIG ÉVA (2004): A SEGÉLYEZÉS BERMUDA-HÁROMSZÖGE. ESÉLY 2004/1

¹⁶ KERTESI GÁBOR (2005): ROMA FOGLALKOZTATÁS AZ EZREDFORDULÓN – A RENDSZERVÁLTÁS MARADANDÓ SOKKJA. SZOCIOLÓGIAI SZEMLE 2005/2.

Foglalkoztatási ráták egyes kiemelt csoportokban Magyarországon és az Európai Unióban, 2008		
(%)		
Megnevezés	Magyarország	EU-27
15–64 éves	56,7	65,9
15–24 éves	20,0	37,4
55–64 éves	31,4	45,6
A 25–64 évesek közül		
Alapfokú végzettségű	27,2	48,1
Középfokú végzettségű	63,3	70,6
Felsőfokú végzettségű	79,5	83,9

17

18

AZ ADATOKBÓL IS KIDERÜL, HOGY AZ ISKOLÁZATLANSÁG MAGYARORSZÁGON KÜLÖNÖSEN HÁTRÁNY: AKI CSAK AZ ALAPFOKÚ OKTATÁSBAN RÉSZESÜLT, ANNAK HÁROMSZOR-NÉGYSZER ANNYI ESÉLYE VAN ARRA, HOGY MUNKANÉLKÜLI LEGYEN, MINT ANNAK, AKI FELSŐFOKÚ TANULMÁNYOKAT VÉGZETT. AZ EBBŐL A HELYZETBŐL VALÓ KILÁBALÁS RENDKÍVÜL KOMPLEX FELADAT. EZEK A MUNKAERŐPIACI HÁTRÁNYOK NEM SZÜNNEK MEG A TÖBB MUNKALEHETŐSÉG MEGHIRDETÉSÉVEL SEM. A FELNŐTTOKTATÁS, A FELZÁRKÓZTATÁS PEDIG AZÉRT IS NEHÉZ KÉRDÉS, MERT LEGYEN AKÁRMILYEN SZAKMAI IS EGY PROGRAM, NEHÉZ ÖSZTÖNZŐK NÉLKÜL PARTNEREKRE TALÁLNI A „FELZÁRKÓZTATÁSRA VÁRÓK” KÖZÖTT. A FOGLALKOZTATOTTAK HELYZETÉBEN IS TALÁLNAK VISSZÁSSÁGOKAT: AZ ILYEN JELENTÉSEK SOSEM SZÓLNAK ARRÓL, HOGY AKI DOLGOZIK VÉGZETTSÉGÉNEK MEGFELELŐ MUNKÁT VÉGEZ-E, ILLETVE SZERETI-E AZT CSINÁLNI.

¹⁷ FORRÁS: KSH JELENTÉS (2008): TÁRSADALMI JELLEMZŐK ÉS ELLÁTÓRENDSZEREK. [HTTP://MEK.OSZK.HU/08000/08041/INDEX.PHTML](http://mek.oszk.hu/08000/08041/index.phtml)

¹⁸ U.o.

PROGRAMOK A SEGÉLYEZETTEKÉRT

A SEGÉLYEZÉSHEZ VALÓ HOZZÁÁLLÁS MEGVÁLTOZOTT, EZT SOK TÉNYEZŐ BEFOLYÁSOLTA. A SZOCIÁLIS JUTTATÁSOK RENDSZERÉNEK, BONYOLULTSÁGA, SOKFÉLESÉGE ÉS A HELYI ÖNKORMÁNYZATOK TÖRVÉNYI LEHETŐSÉG ÁLTAL LEHETŐVÉ TETT ELTÉRŐ GYAKORLATA MIATT ELTERJEDT A KÖZTUDATBAN, HOGY A SEGÉLYEZETTEK JOBBAN JÁRNAK AZZAL, HOGY NEM DOLGOZNAK, MINT PL. A MINIMÁLBÉREN ÉLŐK. A VALÓSÁGBAN ANNYI AZ IGAZ,¹⁹ HOGY EURÓPA-SZERTE KÖZELÍTETTÉK A SZOCIÁLIS JUTTATÁSOK A BÉREK SZINTJÉT, DE MÉG MINDIG A DOLGOZÓK ÉLNEK JOBBAN. A VÉLT ÉS VALÓS OKOK MELLETT EURÓPA ELŐREGEDÉSE (DEMOGRÁFIAI OKOK), ÍGY A HAZAI MUNKAERŐHIÁNY (BEVÁNDORLÁSTÓL VALÓ FÉLELEM - ERŐSÖDŐ SZÉLSŐSÉGES PÁRTOK) EGYÜTTESEN OKOZZA A MUNKAERŐPIACI PROBLÉMÁKAT. MAGYARORSZÁGON ELSŐ KÖRBE A FOLYAMATOSAN SZOCIÁLIS JUTTATÁSOKRA SZORULÓK MUNKÁLTATÁSÁNAK ELŐSEGÍTÉSÉT TŰZTÉK KI CÉLUL. EGYRE TÖBB ORSZÁGBAN VETŐDIK FEL (AKÁR MAGYAR MINTÁRA IS), HOGY A SEGÉLYEZETTEK DOLGOZZANAK.²⁰ MAGYARORSZÁGON 2008-BAN MONOK,²¹ MAJD TÖBB MÁS KÖZSÉG IS HELYI RENDELETBEN KÖTÖTTE FELTÉTELEKHEZ A SEGÉLY KIFIZETÉSÉT. A KISEBBSÉGI OMBUDSMAN JELENTÉSBE²² „TISZTÁZTA” A HELYZETET, AMELY SZERINT TÖRVÉNYES — BIZONYOS KERETEK KÖZÖTT — MUNKÁRA ALKALMAZNI A SEGÉLYEZETTET, DE MÁST ELVÁRNI KÜLÖNBÖZŐ SZOCIÁLIS JUTTATÁSOKÉRT TÖRVÉNYELLENES. EZT KÉSŐBB AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG IS KIMONDTA. 2008 ÉV VÉGÉN JELENTETTÉK BE AZ „ÚT A MUNKÁHOZ”²³ CÍMŰ PROGRAMOT. A PROGRAM MINTEGY 100 EZER RENDSZERES SEGÉLYEZETTET JUTTATNA VISSZA A MUNKA VILÁGÁBA, ÉS EGYESEKET KÖZÜLÜK FELZÁRKÓZTATNA, ÚGY HOGY ISKOLAI VÉGZETTSÉGET AD.

A VÁLLALKOZÓKAT KEDVEZMÉNYEKKE BÍRNÁ RÁ A HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK FOGLALKOZTATÁSÁRA. A PROGRAM 2009-BEN INDULT EL, 2010-BEN KIBŐVÜLT.²⁴ A KINCSTÁRI OPTIMIZMUSSEL RENDELKEZŐ MEGALKOTÓK DICSÉRIK A PROGRAMOT, A BÍRÁLÓK SZERINT AZ ALACSONY PRESZTÍZSŰ MUNKÁK ELVÉGZÉSE STIGMATIZÁLJA AZ AMÚGY IS BŰNBAKKÉNT KEZELT SZEGÉNYEKET, ÉS A PROGRAM TÚL ZÁRT.²⁵ A KORMÁNYVÁLTÁS UTÁN ÁTKERESZTELTÉK, ÉS NEMZETI KÖZFOGLALKOZTATÁSI PROGRAM NÉVEN FUT A PROGRAM. 2011 MÁSODIK FELÉTŐL INDUL, ÉS MUNKAERŐ KÖLCSONZÉS LEHETŐVÉ TÉTELE AZ ÚJ ELEME, VALAMINT A VÍZ OKOZTA TERMÉSZETI CSAPÁSOK MEGELŐZÉSÉRE FÓKUSZÁL – A KÖZMUNKÁK KERETÉN BELÜL.²⁶ AZ IDŐ ELDÖNTI, MIT HOZ

¹⁹ [HTTP://WWW.POLICYAGENDA.HU/HU/NYITOLAP/SEGELY-VAGY-MUNKA](http://www.policyagenda.hu/hu/nyitolap/segely-vagy-munka)

²⁰ [HTTP://WWW.HIRTV.HU/BELFOLD/?ARTICLE_HID=227144](http://www.hirtv.hu/belfold/?article_hid=227144); [HTTP://WWW.ORIGO.HU/NAGYVILAG/20110509-FRANCIAORSZAGBAN-IS-KOZMUNKAHOZ-KOTNEK-A-SEGELYT.HTML](http://www.origo.hu/nagyvilag/20110509-franciaorszagban-is-kozmunkahoz-kotnek-a-segelyt.html)

²¹ A 90-ES ÉVEKBEN TÖBB KÖZSÉGBEN IS VOLT MÁR HASONLÓ RENDELET, AMI KÉSŐBB MEGSEMISÍTÉSRE KERÜLT. LD: OMBUDSMAN JELENTÉS [HTTP://WWW.KISEBBSÉGIOMBUDSMAN.HU/HIR-399-JELENTES-SZOCIALIS-ELLATASOKAT.HTML](http://www.kisebbségiombudsman.hu/hir-399-jeleentes-szocialis-ellatasokat.html)

²² U.O.

²³ [HTTP://WWW.HRPORTAL.HU/C/JANUARBAN-INDUL-AZ-UT-A-MUNKABA-PROGRAM-20081230.HTML](http://www.hrportal.hu/c/januarban-indul-az-ut-a-munkaba-program-20081230.html)

²⁴

[HTTP://WWW.KOZIRANYTU.HU/HIREK/UT_A_MUNKAHOZ VERSUS_NEMZETI KOZFOGLALKOZTATASI PROGRAM/318](http://www.koziranytu.hu/hirek/ut_a_munkahoz_versus_nemzeti_kozfoglalkoztatasi_program/318)

²⁵ [HTTP://WWW.FN.HU/BELFOLD/20100317/UT_MUNKAHOZ_UT/](http://www.fn.hu/belfold/20100317/ut_munkahoz_ut/)

²⁶ [HTTP://VOSZ.HU/?PID=27&PHPSESSID=P656K345J8OLRVL18T2P8AQO25](http://vosz.hu/?pid=27&PHPSESSID=p656k345j8olrvl18t2p8aqq25)

EZ A PROGRAM AZ ELŐZŐHÖZ KÉPEST. MINT AHOGY AZ IS A JÖVŐ KÉRDÉSE, HOGY SIKERÜL AZ A MEGÁLLAPODÁS, AMELYET A ROMA FELZÁRKÓZTATÁSÉRT KÖTÖTT A KORMÁNY ÉS ORSZÁGOS ROMA ÖNKORMÁNYZAT.²⁷

ÖSSZEGZÉS

A SZOCIÁLIS JUTTATÁSOK RENDSZERÉBEN, BÁR HUMÁNUS OKOK ÉS A MINÉL „SZÉLESEBBRE SZÓTT” VÉDŐHÁLÓ ELÉRÉSE A CÉL, JELENTKEZNEK KONTRAPRODUKTÍV JELENSÉGEK. A FOLYAMATOSAN JUTTATÁSOKRA SZORULÓ (RENDELKEZÉSRE ÁLLÁSI, ÁLLÁSKERESÉSI TÁMOGATÁS) ÉS ABBÓL ÉLŐ, AKTÍV SZEMÉLYEK ESETE HASONLÓVÁ KEZDETT VÁLNI AHHOZ A JELENSÉGHEZ, AMIKOR A BŰNÖZŐ ÚJ TRÜKKÖKET TANUL A(Z) – ELVILEG - KORREKCIÓS INTÉZETBEN. A RENDELKEZÉSRE ÁLLÁSBÓL SAJNOS GYAKRAN ÉRTELMETLEN LÉTEZÉS ÉS HÁTRÁNYOS HELYZET VÁLT. ÉS ITT A SZEGÉNYSÉG MELLETT A DEPRIVÁCIÓ ÉRZÉSE LEHET A LEGNEHEZEBB, ÉS TUDJUK, HOGY A LELKI TÉNYEZŐKET NEHEZEBB KEZELNI, MINT AZ ANYAGI PROBLÉMÁKAT.

ANNYI ELŐRE IS VÉLELMEZHETŐ, HOGY A PROGRAMOK, AMELYEK A MUNKA VILÁGÁBÓL KIKERÜLT EMBEREKEN SEGÍTENÉNEK, JELLEGÜKET TEKINTVE RÉSZBEN RÖVID TÁVÚAK ÉS VÁLSÁGKEZELŐEK. AZ OKTATÁSI RÉSZ A JÖVŐBE MUTATÓ ELEM, DE KÉRDÉS, HOGY LESZNEK-E PARTNEREK, ÉS TOVÁBBI KÉRDÉS, HOGY MENNYIVEL TÖBB AZ ESÉLY EGY ÁLTALÁNOS VAGY SZAKISKOLA ELVÉGZÉSE, AMIKOR MAGASABB VÉGZETTSÉGGEL IS NEHÉZ MUNKÁT TALÁLNI. MINDENESETRE LEGALÁBB A DÖNTÉSHOZÓK ELKEZDTEK TÖRLESZTENI ADÓSSÁGUKAT, AMIT AZ ELMÚLT KÉT ÉVTIZEDBEN HALMOZTAK FEL EZ ÜGYBEN. A MÁSIK KÉRDÉS A TÁRSADALOM ELFOGADÁSA, BEFOGADÁSA. MEGBECSÜLI-E A MUNKÁT, MEGBECSÜLI-E AZT AZ EMBERT, AKI AKÁR A LEGEGYSZERŰBB KÉTKEZI MUNKÁT VÉGZI, DE A KÖZ JAVÁRA. MERT HA EZEKRE IGEN A VÁLASZ, AKKOR ÉVTIZEDES PROBLÉMÁK OLDÓDhatnak MEG, ÉS SZÁMOS MUTATÓBAN JAVUL AZ ORSZÁG HELYZETE, AMINEK KÖSZÖNHETŐEN KÖZELÍTÜNK A FEJLETTEBB ÁLLAMOKHOZ.

FELHASZNÁLT IRODALOM

BÁRÁNY FERENC (1999): SZOCIÁLPOLITIKAI ISMERETEK. SZEGED. JGYF KIADÓ.

FEKETE SÁNDOR (1997): SZOCIÁLPOLITIKA. PÉCS. JPTE-FEEFI

KERTESI GÁBOR (2005): ROMA FOGLALKOZTATÁS AZ EZREDFORDULÓN – A RENDSZERVÁLTÁS MARADANDÓ SOKKJA. SZOCIOLÓGIAI SZEMLE 2005/2.

KÖNIG ÉVA (2004): A SEGÉLYEZÉS BERMUDA-HÁROMSZÖGE. ESÉLY 2004/1

TOMKA BÉLA (2003): SZOCIÁLPOLITIKA A 20. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON. BP. SZÁZADVÉG KIADÓ.

KSH JELENTÉS (2008): TÁRSADALMI JELLEMZŐK ÉS ELLÁTÓRENDSZEREK

[HTTP://MEK.OSZK.HU/08000/08041/INDEX.PHTML](http://mek.oszk.hu/08000/08041/INDEX.PHTML)

LETÖLTÉS IDEJE: 2011. MÁJUS 31.

KÁLLAI ERNŐ KISEBBSÉGI OMBUDSMAN JELENTÉSE (2008): A SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOKAT SZIGORÍTÓ EGYES HELYI ÖNKORMÁNYZATI RENDELETEK KISEBBSÉGI JOGI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATÁRÓL.

27

[HTTP://HIR3.HU/MAGAZIN/1/63265/ORBAN_FARKAS_MEGALLAPODAS_2015_IG_SZAZEZER_MUNKANELKULI_ROM_A_KAP_MUNKAT](http://hir3.hu/magazin/1/63265/ORBAN_FARKAS_MEGALLAPODAS_2015_IG_SZAZEZER_MUNKANELKULI_ROM_A_KAP_MUNKAT)

[HTTP://WWW.KISEBBSEGIOMBUDSMAN.HU/HIR-399-JELENTES-SZOCIALIS-ELLATASOKAT.HTML](http://www.kisebbsegioimbudsmann.hu/hir-399-jelentes-szocialis-ellatasokat.html)

LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

POLICY AGENDA ELEMZÉSE (2011): SEGÉLY VAGY MUNKA?

[HTTP://WWW.POLICYAGENDA.HU/HU/NYITOLAP/SEGELY-VAGY-MUNKA](http://www.policyagenda.hu/hu/nyitrolap/segely-vagy-munka) LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

KÁCSOR ZSOLT (2008): A MONOKI MODELL, NÉPSZABADSÁG ONLINE.

[HTTP://WWW.NOL.HU/ARCHIVUM/ARCHIV-494696](http://www.nol.hu/archivum/archiv-494696) LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

A BRIT KORMÁNY IS A MONOKI MODELL BEVEZETÉSÉT FONTOLGATJA (2008), HÍRTV

[HTTP://WWW.HIRTV.HU/BELFOLD/?ARTICLE_HID=227144](http://www.hirtv.hu/belfold/?article_hid=227144) LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

FRANCIAORSZÁGBAN IS KÖZMUNKÁHOZ KÖTNÉK A SEGÉLYT (2011), ORIGO.HU – MTI ALAPJÁN

[HTTP://WWW.ORIGO.HU/NAGYVILAG/20110509-FRANCIAORSZAGBAN-IS-KOZMUNKAHOZ-KOTNEK-A-SEGELYT.HTML](http://www.origo.hu/nagyvilag/20110509-franciaorszagban-is-kozmunkahoz-kotnek-a-segelyt.html) LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

JANUÁRBAN INDUL AZ „ÚT A MUNKÁBA” PROGRAM (2008), HRPORTAL.HU – MTI ALAPJÁN

[HTTP://WWW.HRPORTAL.HU/C/JANUARBAN-INDUL-AZ-UT-A-MUNKABA-PROGRAM-20081230.HTML](http://www.hrportal.hu/c/januurban-indul-az-ut-a-munkaba-program-20081230.html)

LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

ÚT A MUNKÁHOZ VERSUS NEMZETI KÖZFOGLALKOZTATÁSI PROGRAM (2011), KÖZIRÁNYTŰ

[HTTP://WWW.KOZIRANYTU.HU/HIREK/UT_A_MUNKAHOZ_VERSUS_NEMZETI_KOZFOGLALKOZTATASI_PROGRAM/318](http://www.koziranytu.hu/hirek/ut_a_munkahoz_versus_nemzeti_kozfoglalkoztatasi_program/318) LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

BALLA ISTVÁN (2010): ÚT A MUNKÁHOZ – ÚT A SEMMIBE, FIGYELŐNET

[HTTP://WWW.FN.HU/BELFOLD/20100317/UT_MUNKAHOZ_UT/](http://www.fn.hu/belfold/20100317/ut_munkahoz_ut/) LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

SZÉLL KÁLMÁN TERV (2011)

[HTTP://VOSZ.HU/?PID=27&PHPSESSID=P656K345J8OLRVL18T2P8AQO25](http://vosz.hu/?pid=27&PHPSESSID=p656k345j8olrvl18t2p8aqo25) LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

ORBÁN-FARKAS-MEGÁLLAPODÁS: 2015-IG SZÁZEZER ROMA MUNKANÁLKÜLI KAP MUNKÁT, HÍR3.HU

[HTTP://HIR3.HU/MAGAZIN/1/63265/ORBAN_FARKAS_MEGALLAPODAS_2015_IG_SZAZEZER_MUNKANE_LKULI_ROMA_KAP_MUNKAT](http://hir3.hu/magazin/1/63265/orban_farkas_megallapodas_2015_ig_szazezer_munkanelkul_roma_kap_munkat) LETÖLTÉS: 2011. MÁJUS 31.

LACZIK RUDOLF: MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK KISEBBSÉG KISEBBSÉGEK

MAGYARORSZÁGON ÉLŐ SZLOVÁK KISEBBSÉG

DOLGOZATOM INDÍTTATÁSÁNAK OKA, HOGY ISKOLÁM, LAKÓHELYEM SZOMSZÉDSÁGÁBAN MEGTALÁLHATÓ A SZLOVÁK NEMZETISÉG. A HOZZÁNK ÉRKEZŐ DIÁKOK KÖZÖTT IS FELLELHETŐK SZLOVÁK NEMZETISÉGI TERÜLETRŐL ÉRKEZŐK. IGAZ, EZEK A TERÜLETEK KIESNEK A FŐVÁROS VONZÁSKÖRZETÉBŐL, MÉGIS ÉL A NEMZETISÉGI TUDAT, LÉTEZNEK KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGEK, HAGYOMÁNYOK. (A SZLOVÁK NEMZETISÉG KULTURÁLIS, OKTATÁSI INTÉZMÉNYEINEK NAGY RÉSZÉ A FŐVÁROSBAN, ÉS MÁS NAGYVÁROSOKBAN (PL.: SZEGED) TALÁLHATÓ.

A MAGYARORSZÁGON LETELEPÜLT SZLOVÁK NEMZETISÉGIÉK TÖRTÉNETE:

AZ ÓSZLÁVOK AZ 5. SZÁZAD VÉGÉN JELENTEK MEG A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN. A NAGYMORVA BIRODALOM IDEJÉN CIRILL ÉS METÓD BIZÁNCI KERESZTÉNY HITTÉRÍTŐK ALKOTTÁK MEG ÓSZLOVIEN IRODALMI NYELVÜKET, AMELYET II. ADORJÁN PÁPA 867-BEN RÓMÁBAN - A HÉBER, GÖRÖG ÉS LATIN MELLETT - A KERESZTÉNY VILÁG NEGYEDIK LITURGIKUS NYELVÉNEK RANGJÁRA EMELT. NAGYMORÁVIA RÖVID, MINDÖSSZE HÁROMNEGYED ÉVSZÁZADOS FENNÁLLÁSÁNAK BELSŐ VISZÁLYOK, VALAMINT A KELETI FRANKOK ÉS A NOMÁD MAGYAR TÖRZSSZÖVETSÉG TÁMADÁSAI VETETTEK VÉGET. SZVATOPLUK HAJDANI NYITRAI FEJEDELEM SZLÁV NÉPE A FORMÁLÓDÓ MAGYAR ÁLLAM BEFOLYÁSA ALÁ KERÜLT. A TÖBBI NYUGATI SZLÁV NÉPESSÉGTŐL ÁLLAMHATÁR VÁLASZTOTTA EL, AMI MEGTEREMTETTE A SZLOVÁKOK ÖNÁLLÓ ETNIKAI, MAJD NEMZETI FEJLŐDÉSÉNEK FELTÉTELEIT. BÁR A "SLOVENSKÝ" (SZLOVÁK) KIFEJEZÉS CSUPÁN A 13. SZÁZADTÓL DOKUMENTÁLHATÓ, A SZLOVÁKOK AZT MEGELŐZŐEN IS, MAJD AZUTÁN HOSSZÚ ÉVSZÁZADOKON ÁT ÁLLTAK A KÖZÖS HAZÁBAN, A MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN A TÖRTÉNELEM VIHARAIT. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKOK MAI LAKÓHELYEIRE EGYKORI ELŐDEIK A 150 ÉVES TÖRÖK URALMAT KÖVETŐEN KERÜLTEK. A TÖRTÉNELMI MAGYARORSZÁG ÉSZAKI, TÚLNÉPESEDETT VÁRMEGYÉIBŐL HÚZÓDTAK LE A DÉLEBBI, ELNÉPTELENEDETT, TÖBB FÖLDET ÉS JOBB MEGÉLHETÉST ÍGÉRŐ TERÜLETEKRE. A SZLOVÁK JOBBÁGYOK LEVÁNDORLÁSUKKAL MEGSZABADULHATTAK A RÖGHÖZ KÖTÖTTSÉGTŐL, S ÚJ OTTHONUKBAN BIZTOSÍTOTTÁK SZABAD VALLÁSGYAKORLÁSUKAT IS. LETELEPEDÉSI HULLÁMUK, AMELY EGY ORSZÁGON BELÜL ZAJLOTT, HÁROM SZAKASZRA BONTHATÓ:

1670 - 1711 KÖZÖTT FŐKÉNT SZÖKÖTT JOBBÁGYOK INDULTAK EL A TÖRÖKTŐL VISSZAFOGLALT VIDÉKEKKEL HATÁROS MEGYÉKBŐL (BARS, NYITRA, NÓGRÁD, HONT, ABAÚJ). AZ ÉSZAKRA FEKVŐ MEGYÉKBŐL (TRENCSÉN, ÁRVA, LIPTÓ, SZEPES) EZT A SÁVOT MINTEGY HÍDFŐÁLLÁSKÉNT HASZNÁLTÁK FEL A TOVÁBBI VÁNDORLÁSHOZ. EBBEN A SZAKASZBAN NYUGATON ÉSZAK-DUNÁNTÚLON, AZ ORSZÁG KÖZEPÉN ÉS KELETEN, A NYELVHATÁRON LÉVŐ MEGYÉK DÉLI, LAKATLAN HELYSÉGEIBEN TELEPÜLTEK LE. (SÁRISÁP, KESZTÖLC, PILISCSÉV, PILISSZÁNTÓ, VANYARC, ACSA, CSÖVÁR, ÓHUTA). 1711-1740 KÖZÖTT ZAJLOTT A FÖLDESÚRI ÉS SZERVEZETT TELEPÍTÉSEK ZÖME.

VAGY AZOK A FÖLDESURAK HOZTÁK LE JOBBÁGYAikat ÉSZAKI BIRTOKAikRÓL, AKIKNEK DÉLEN IS VOLTAK FÖLDJEIK, VAGY ÁLLAMI SZERVEKTŐL KAPOTT ENGEDÉLY ALAPJÁN, TELEPÍTÉSI SZERVEZŐK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL MENT VÉGBE A FOLYAMAT. EBBEN A SZAKASZBAN A SZLOVÁKOK ELSŐ, ÖNÁLLÓ TELEPÜLÉSEIK ÉS NYELVSZIGETEIK EGÉSZ SORÁT HOZTÁK LÉTRE. A GARAMTÓL NYUGATRA FEKVŐ TÉRSÉGBŐL A DUNÁNTÚLRA TELEPÜLTEK (PILISSZENTLÁSZLÓ, ÖSKÜ, BÁNHIDA, VÉRTESSZŐLŐS, BAKONYCSERNYE, TARDOSBÁNYA). A NAGYALFÖLDRE IGYEKVŐK SZÁMÁRA A NAGY ÁTERESZTŐ KAPUT NÓGRÁD MEGYE JELENTETTE A DUNA-TISZA KÖZE FELÉ (BÉNYE, ALBERTI, CSÖMÖR, KISKÖRÖS) ÉS A DÉLKELET-ALFÖLDI RÉGIÓBA (BÉKÉSCSABA, SZARVAS, MEZŐBERÉNY). EBBEN A SZAKASZBAN JÖTT LÉTRE AZ ELSŐ BÜKKI ÜVEGHUTA TELEPÜLÉS IS (ÓHUTA-BÜKKSZENTLÁSZLÓ). A HARMADIK TELEPÍTÉSI SZAKASZBAN FŐLEG A MAI SZERBIAI BÁCSKAI, BÁNÁTI LAKATLAN TERÜLETEKET NÉPESÍTETTÉK BE A SZLOVÁKOK. A NAGYALFÖLDÖN EKKOR FŐKÉNT MÁSODLAGOS TELEPÍTÉSEKRŐL, TOVÁBBVÁNDORLÁSRÓL BESZÉLHETÜNK. A BÉKÉSCSABAI SZLOVÁKOK 1746-BAN TÓTKOMLÓST, 1747-BEN APATELKET (MOCREA), A BÉKÉSCSABAI, SZARVASI, TÓTKOMLÓSI SZLOVÁKOK 1754-BEN NYÍREGYHÁZÁT TELEPÍTETTÉK BE. EKKOR LÉTESÜLTEK A MÁTRA ÉS A BÜKK ÚJABB HUTÁS FALVAI IS. (MÁTRASZENTLÁSZLÓ, MÁTRASZENTISTVÁN, MÁTRASZENTIMRE ITT ÓVODÁBAN ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN VAN SZLOVÁKNYELV-OKTATÁS.). A 19. SZÁZADBAN SZINTÉN A MÁSODLAGOS TELEPÍTÉSEK DOMINÁLTAK. EZEK JELLEMZŐ LÁNCOLATAKÉNT A TÓTKOMLÓSIK 1802-BEN MEGALAPÍTOTTÁK A MAI ROMÁNIAI NAGYLAKOT, A NAGYLAKIAK 1815-BEN PITVAROST, A PITVAROSIAK 1844-BEN A TÓTKOMLÓSI ÉS NAGYLAKI PUSZTABÉRLŐKKEL LÉTREHOZTÁK CSANÁDALBERTIT. A LEGFIATALABB SZLOVÁKOK LAKTA TELEPÜLÉSEK - KÉTSOPRONY, TELEKGERENDÁS - AZ 1950-ES ÉVEK ELEJÉN, A MEZŐGAZDASÁGI SZÖVETKEZETEK, ÁLLAMI GAZDASÁGOK SZERVEZÉSÉVEL EGY IDŐBEN JÖTTEK LÉTRE BÉKÉS MEGYÉBEN AZ EGYKORI TANYAKÖZPONTOKBÓL. A HAJDANI SZLOVÁK TELEPESEK ELVÁNDORLÁSUKKAL ELTÁVOLODTAK AZ ANYANYELVI KULTÚRA KÖZEGÉTŐL, ANNAK KULTURÁLIS CENTRUMAITÓL. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK NYELVSZIGETEKEN A 19. SZÁZAD UTOLSÓ HARMADÁBAN ÉS A 20. SZÁZAD ELEJÉN - A DÉLALFÖLDI SZLOVÁKSÁG KIVÉTELÉVEL - A SZLOVÁK NYELV ÉS A KULTÚRA KIZÁRÓLAG A NÉPI KULTÚRÁBAN, A CSALÁDI ÉS FALUKÖZÖSSÉGI KAPCSOLATOKBAN, VALAMINT AZ EGYHÁZON BELÜL ÉLT TOVÁBB. SZLOVÁK ÍRÁSBELISÉG, MEGFELELŐ ANYANYELVI ISKOLAI OKTATÁS, ISKOLÁN KÍVÜLI MŰVELŐDÉS A LEGTÖBB HELYEN EGYÁLTALÁN NEM LÉTEZETT. A NAGYOBB NYELVSZIGETEK IGYEKEZTEK MEGŐRIZNI ÉS MEGTARTANI NYELVÜKET ÉS KULTÚRÁJUKAT. ÍGY PL. BÉKÉSCSABÁN VOLT ÖNÁLLÓ SZLOVÁK KÖNYVKIADÁS, SZÍNJÁTSZÁS. MÉG A II. VILÁGHÁBORÚ IDEJÉN IS ITT MŰKÖDÖTT A LEGNÉPESEBB SZLOVÁK EVANGÉLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG A VILÁGON, AMELY 40 EZER LELKET SZÁMLÁLT. AZ I. VILÁGHÁBORÚT LEZÁRÓ BÉKESZERZŐDÉSEK KÖVETKEZTÉBEN A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKSÁG CSEHSZLOVÁKIA MEGALAKULÁSÁVAL ÁLLAMJOGILAG IS ELSZAKADT NEMZETALKOTÓ ETNIKUMÁTÓL, MELYEL EZER ÉVIG EGY HAZÁJA VOLT. A TELJES VERTIKUMÚ KULTÚRA KIFEJLESZTÉSÉHEZ ÉS FENNTARTÁSÁHOZ ELÉGTELEN LÉLEKSZÁMÚ, SZÉTSZÓRTAN ÉLŐ, EGYMÁSTÓL ÉS AZ ANYANEMZETTŐL IS ELSZIGETELT

MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKSÁG AZ ANYANYELV MEGTARTÁSA SZEMPONTJÁBÓL HÁTRÁNYOS HELYZETBE KERÜLT. MINDEZT FOKOZTA, HOGY AZ ANYAORSZÁGTÓL SZÁMOTTEVŐ SEGÍTSÉGET NEM KAPOTT. A II. VILÁGHÁBORÚT KÖVETŐ CSEHSZLOVÁK-MAGYAR LAKOSSÁGCSERE SORÁN MINTEGY 73 000 MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK TELEPÜLT SZLOVÁKIÁBA. AZ ÁTTELEPÜLÉS UTÁN A MAGYARORSZÁGON MARADT SZLOVÁKSÁG NEM CSUPÁN LÉTSZÁMÁBAN FOGYATKOZOTT MEG. FELBOMLOTTAK AZOK A TÖBBSZÁZ ÉVES HAGYOMÁNYOKRA VISSZATEKINTŐ, ETNIKAILAG VISZONYLAG ZÁRT KÖZÖSSÉGEK, AMELYEK A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKSÁG NYELVÉNEK, KULTÚRÁJÁNAK HORDOZÓI VOLTAK. A VESZTESÉG HOSSZÚ TÁVÚ KÁROS HATÁSA MINDMÁIG ÉRVÉNYESÜL. A KÖVETKEZMÉNYEK FELSZÁMOLÁSA A MA MŰKÖDŐ MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI RENDSZER, CIVIL SZFÉRA ÉS OKTATÁSI-KULTURÁLIS HÁLÓZAT LEGFŐBB FELADATA. A MAGYARORSZÁG TERÜLETÉN ÉLŐ SZLOVÁKSÁGRA JELLEMZŐ AZ ERŐTELJES SZÓRVÁNYHELYZET, A KETTŐS IDENTITÁS ÉS AZ ÉRZELMI, KULTURÁLIS KÖTÖDÉS MAGYARORSZÁGHOZ. A 2001. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAI A KÖVETKEZŐKET TARTALMAZZÁK A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK NÉPESSÉGGEL KAPCSOLATBAN: SZLOVÁK NEMZETISÉGHEZ TARTOZÓNAK VALLOTTA MAGÁT 17.693 FŐ - AMI CSAKNEM 70%-KAL MAGASABB AZ 1990. ÉVI HASONLÓ ADATNÁL ÉS TÖBB ÉVTIZED UTÁN FORDÍTOTT A CSÖKKENŐ TENDENCIÁNA! (ELKÉPZELHETŐ, HOGY ERRE HATÁSSAL VOLT A RENDSZERVÁLTÁS?) SZLOVÁK ANYANYELVÜKÉNT ÍRTAK ÖSSZE 11.816 SZEMÉLYT, CSALÁDI ÉS BARÁTI KÖRBE 18.056 EMBERT HASZNÁLJA A SZLOVÁK NYELVET, A SZLOVÁK NEMZETISÉGI KULTÚRÁHOZ, HAGYOMÁNYOKHOZ KÖTÖDŐK SZÁMA 26.631 VOLT.

A NÉPSZÁMLÁLÁSI STATISZTIKAI ADATOKKAL KAPCSOLATBAN MEGJEGYZENDŐ, HOGY A KISEBBSÉGI KÖTÖDÉSSSEL ÖSSZEFÜGGŐ "SZENZITÍV" KÉRDÉSEKRE A VÁLASZADÁS NEM VOLT KÖTELEZŐ. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK SZERVEZETEK A HAZAI SZLOVÁK NÉPESSÉGET 100-110 EZER FŐRE BECSÜLIK, AMI A KISEBBSÉGI TÖRVÉNYBEN NEVESÍTETT 13 NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉG LÉLEKSZÁM SZERINTI SORRENDJÉBEN A ROMÁK ÉS NÉMETEK UTÁN A HARMADIK HELYET JELENTI. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKSÁG KÖRÉBEN MINDHÁROM NAGY NYELVJÁRÁSI CSALÁD: A NYUGAT-, KÖZÉP- ÉS KELET SZLOVÁK DIALEKTUS MEGTALÁLHATÓ. SZÓRTSÁGUKRA JELLEMZŐ, HOGY AZ ORSZÁG 19 MEGYÉJE KÖZÜL TIZENEGYBEN ÉLNEK JELENTŐSEBB SZÁMBAN, SZÁZNÁL TÖBB TELEPÜLÉSEN. A SZLOVÁKSÁG LÉTSZÁMA INDOKOLTTÁ TESZI SZÁMUNKRA, HOGY FIGYELMET FORDÍTSUNK FELÉJÜK. RENDKÍVÜL FONTOS MEGISMERNÜNK, TÁMOGATNUNK A KISEBBSÉGEK KULTÚRÁJÁT. A TÖBBSÉGI TÁRSADALOM FELADATA GONDOSKODNI A KISEBBSÉGI KULTÚRÁK MEGISMERTETÉSÉNEK ELŐSEGÍTÉSÉRŐL, ÉRTÉKEINEK MEGŐRZÉSÉRŐL.

A SZLOVÁK IDENTITÁS MEGŐRZÉSÉNEK SZÍNTEREI MAGYARORSZÁGON

TEKINTSÜK ÁT, MI AZ, AMI EGY NEMZETBŐL KISZAKADT NÉPCSOPORT ÖNÁLLÓSÁGÁNAK MEGŐRZÉSÉHEZ ELENEDHETETLENÜL SZÜKSÉGES!

AZ ELSŐ A **NYELVHASZNÁLAT**. (NYELVÉBEN ÉL A NEMZET!) SZÜKSÉGES A HAGYOMÁNYOK, SZOKÁSOK MEGŐRZÉSE. A GYERMEKEK NEVELÉSE OLY FORMÁBAN, HOGY NEMZETISÉGÜKET, ANNAK ÖRÖKSÉGEIT MEGISMERJÉK, NYELVÜKET BESZÉLJÉK, HAGYOMÁNYAikat ISMERJÉK, TISZTELJÉK. FONTOS TÉNYEZŐ AZ ÖNRENDELKEZÉS, A HELYHATÓSÁGI KÉPVISELET.

A SZLOVÁK KÖZÖSSÉGEK TÖREKEDNEK IDENTITÁSUK MINÉL SZÉLESEBB KÖRBE TÖRTÉNŐ MEGŐRZÉSÉRE. ENNEK ÉRDEKÉBEN AZ ORSZÁG TÖBB HELYSÉGÉBEN MŰKÖDIK SZLOVÁK TANNYELVŰ ISKOLA. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK KISEBBSÉGI ÓVODÁK SZÁMA 48, EBBŐL 5 ANYANYELVI NEVELÉST FOLYTAT, MÍG A TÖBBI 43 KÉT NYELVEN, MAGYARUL ÉS SZLOVÁKUL NEVELI A GYERMEKEKET. AZ ÓVODÁKBA JÁRÓ GYERMEKEK SZÁMA 2746 (2008-AS TANÉV). A SZLOVÁK ÁLTALÁNOS ISKOLÁK SZÁMA 49, EBBŐL EGY – A BUDAPESTI – SZLOVÁK ANYANYELVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLA, 4 KÉT TANNYELVŰ, MÍG 44 NYELVOKTATÓ ISKOLA. A SZLOVÁK NYELVET, ILLETVE NYELVEN TANULÓ DIÁKOK LÉTSZÁMA 4441. BUDAPESTEN ÉS BÉKÉSCSABÁN MŰKÖDIK SZLOVÁK GIMNÁZIUM, AZ EGYIK SZLOVÁK TANNYELVŰ, MÍG A MÁSIK KÉT TANNYELVŰ. TANULÓIK ÖSSZLÉTSZÁMA 118 FŐ. ÖSSZESEN EGY SZAKKÖZÉPISKOLÁBAN FOLYIK SZLOVÁK NYELVŰ OKTATÁS 17 FŐS TANULÓLÉTSZÁMMAL. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK NEMZETISÉGI ÓVÓKÉPZÉSBEN A 2005/06-OS TANÉV ADATAI SZERINT SENKI SEM VETT RÉSZT, A SZLOVÁK TANÍTÓKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐK SZÁMA 11 VOLT, A SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM SZAKOS FŐISKOLAI PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐK SZÁMA 32, A SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM SZAKOS EGYETEMI HALLGATÓK SZÁMA PEDIG ÖSSZESEN 82 VOLT. SAJNÁLATOS MÓDON TAPASZTALHATÓ, HOGY A SZLOVÁK NYELVHASZNÁLAT ERŐSEN BESZŰKÜLT A CSALÁDI, BARÁTI KÖRÖKBE. AZ IDENTITÁS MEGŐRZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES AZ **ÖNRENDELKEZÉS** MEGTARTÁSA IS. BUDAPESTEN MŰKÖDIK AZ ORSZÁGOS SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT, AKI ÖSSZEFOGJA A KÜLÖNBÖZŐ TELEPÜLÉSEK ÖNKORMÁNYZATAIT (116 TELEPÜLÉSEN, 5 MEGYÉBEN), ILLETVE MŰKÖDTET KÜLÖNBÖZŐ INTÉZMÉNYEKET. AZ OSZŐ ÖSSZESEN 11 INTÉZMÉNYT TART FENN, EBBŐL HÁROM OKTATÁSI INTÉZMÉNY. NÓGRÁD MEGYÉBEN AZ ALÁBBI TELEPÜLÉSEKEN MŰKÖDIK SZLOVÁK KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT:

NÓGRÁD MEGYEI TERÜLETI SZLOVÁK KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT SALGÓTARJÁN A MEGYÉBEN AZ ALÁBBI TELEPÜLÉSEKEN JEGYEZTEK BE ÖNKORMÁNYZATOKAT: *ALSÓPETÉNYBÉR, BOKORERDŐKÜRT ERDŐTARCSA, FELSPÉNY, GALGAGUTA, LEGÉNDILUCFALVA, NÉZSA, NÓGRÁDSÁP, ŐSAGÁRD, PUSZTABERKI, RÉTSÁG, SÁMSONHÁZA, SZUHA-MÁTRAALMÁSI, SZÜGY, TERÉNY, VANYARC.*

AZ IDENTITÁS MEGŐRZÉSÉNEK MÁSIK FONTOS TÉNYEZŐJE A **NEMZETI KULTÚRA**, ÉS A **HAGYOMÁNYOK** ÁPOLÁSA. EZEK MEGŐRZÉSE ÉRDEKÉBEN AZ ORSZÁG TÖBB VÁROSÁBAN HOZTAK LÉTRE INTÉZMÉNYEKET A SZLOVÁK KULTÚRA MEGŐRZÉSE, ÁPOLÁSA ÉRDEKÉBEN. BUDAPESTEN MŰKÖDIK A

SZLOVÁK KÖZMŰVELŐDÉSI KÖZPONT, BÉKÉSCSABÁN, BAKONYCSERNYÉN, PILISSZENTKERESZTEN, SÁTORALJAÚJHELYEN, SZARVASON, TÓTKOMLÓSON, VANYARCON PEDIG REGIONÁLIS KÖZPONTOK MŰKÖDNEK. JELENTŐS MUNKÁT VÉGEZ A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKOK KUTATÓINTÉZETE, CÉLJA A SZLOVÁK NYELV, KULTÚRA ÉS HAGYOMÁNYOK MEGŐRZÉSE ÉRDEKÉBEN A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKOK MÚLTJÁT ÉS JELENLEGI HELYZETÉT ÉRINTŐ TÁRSADALMI FOLYAMATOK TUDOMÁNYOS IGÉNYŰ ELEMZÉSE. AZ INTÉZET BÉKÉSCSABÁN MŰKÖDIK, TEVÉKENYSÉGÜK SORÁN SZLOVÁK NYELVEN MEGJELENŐ IRODALMAKKAL SEGÍTIK A KULTÚRA MEGŐRZÉSÉT, TUDOMÁNYOS MUNKÁK PUBLIKÁLÁSÁVAL, RENDEZVÉNYEK SZERVEZÉSÉVEL ERŐSÍTIK A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKOK IDENTITÁSÁNAK MEGŐRZÉSÉT. AZ OSZŐ TÁMOGATÁSÁVAL, IRÁNYÍTÁSÁVAL SZLOVÁK NYELVŰ NAPILAP JELENIK MEG (LUDOVÉ NOVINY), AMIBEN A HÍREK MELLETT NAGY HANGSÚLYT KAP A HAGYOMÁNYŐRZÉS, A KULTÚRA PUBLIKÁLÁSA IS. AZ ORSZÁGOS SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT MŰKÖDTETI A LEGATUM – SZOLGÁLTATÓ ÉS INGATLANHASZNOSÍTÓ NONPROFIT KÖZHASZNÚ KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁGOT, AMINEK FŐ TEVÉKENYSÉGI KÖRÉBE TARTOZIK A SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZATOK FENNTARTÁSÁBAN MŰKÖDŐ SZLOVÁK NÉPRAJZI GYŰJTEMÉNYEK ÜZEMELTETÉSÉNEK, KEZELÉSÉNEK BIZTOSÍTÁSA. MINDEZEKEN KERESZTŰL ISMERHETŐ MEG A SZLOVÁK KULTÚRA MÁSOK SZÁMÁRA IS, HISZEN AZ ORSZÁG TÖBB TELEPÜLÉSÉN HOZTAK LÉTRE TÁJHÁZAKAT. EZEKEN KERESZTŰL BETEKINTÉST NYERHET A LÁTOGATÓ MÁS KULTÚRÁBA, HAGYOMÁNYOKBA. MAGYARORSZÁGON 13 NEMZETISÉG TALÁLHATÓ KISEBB, NAGYOBB LÉTSZÁMBAN. AZ EGYMÁS MELLETT ÉLÉS SZABÁLYAI KÖZÉ TARTOZIK MÁSOK KULTÚRÁJÁNAK, HAGYOMÁNYÁNAK TISZTELETBEN TARTÁSA, AMIT LEGINKÁBB AKKOR TUDUNK ELÉRNI, HA AZT MIND JOBBAN MEGISMERJÜK. A MEGISMERÉSEN KERESZTŰL ELJUTUNK AZ ELFOGADÁSHOZ, A MÁS NEMZETBŐL KISZAKADT, HATÁRAINKON BELÜL MARADT EMBEREK MEGBECSÜLÉSÉHEZ.

FELHASZNÁLT IRODALOM

SZABÓ ORSOLYA: A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKOK A NÉPSZÁMLÁLÁSOK TÜKRÉBEN
GYIVICSÁN ANNA – KRUPA ANDRÁS: A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKOK
HEMBERGER JUDIT: A SZLOVÁKOK TÖRTÉNETE
[HTTP://OSZO.SLOVACI.HU/HU.HTML](http://oszo.slovaci.hu/hu.html)

MÜLLER ZITA: DISZLEXIÁSOK MINT KISEBBSÉG MAGYARORSZÁGON

DOLGOZATOM TÉMÁJÁUL A TANULÁSI ZAVAROK ÉS A TÁRSADALMI KÖRNYEZET VIZSGÁLATÁT VÁLASZTOTTAM. KUTATÁSOM ALAPKÉRDÉSEI KÖZÉ TARTOZIK AZ A PROBLÉMA, HOGY EGYRE TÖBB ÓVÓNŐ, TANÍTÓNŐ, GYÓGYPEDAGÓGUS, SZÜLŐ SZEMBESÜL AZ OLVASÁS- ÉS ÍRÁSTANULÁS ZAVARÁNAK TÉNYÉVEL. TÉMAVÁLASZTÁSOM INDÍTÉKA AZ, HOGY KÖZVETLEN KÖRNYEZETEMBEN IS VOLT EGY „PROBLÉMÁS GYEREK”, AKI EGÉSZEN KÖZÉPISKOLÁS KORÁIG KÜSZKÖDÖTT EZZEL A PROBLÉMÁVAL. TÁRSADALMI KÖRNYEZETE NEHEZEN FOGADTA EL EGÉSZEN ADDIG, MÍG BE NEM BIZONYOSODOTT NÁLA A DISZLEXIA TÉNYE. MIUTÁN ERRE FÉNY DERÜLT, ÉLETE MEGVÁLTOZOTT, NEHÉZSÉGEI KEZDTEK MEGSZÜNNI, EZÁLTAL KÖNNYEBBEN BE TUDOTT ILLESZKEDNI KÖRNYEZETÉBE. FŐISKOLAI ÉVEIM SORÁN IS GYAKRAN FELMERÜLT BENNEM AZ, HOGY NEKÜNK IS SOKSZOR NEHÉZ DOLGUNK VAN, HOGY MINDIG JÓL INFORMÁLTAK ÉS NAPRAKÉSZEK LEGYÜNK, TARTANI TUDJUK A TEMPÓT. A DISZLEXIÁSOK TÖBBSÉGE PEDIG NEM TUD BEJUTNI A FELSŐOKTATÁSBA. AZ ADOTT TÉMA FELKELTETTE AZ ÉRDEKLŐDÉSEMET, LEGINKÁBB AZ A PROBLÉMA, HOGY A TÁRSADALMI KÖRNYEZETNEK IDŐBEN FEL KELLENE ISMERNI, MIND SZÜLŐI ÉS ISKOLAI SZINTEN EZEN TANULÓK NEHÉZSÉGEIT.

NAPJAINKBAN EZEK AZ EMBEREK NEHÉZ HELYZETBEN VANNAK, SPECIÁLIS MÓDSZEREKRE VAN SZÜKSÉGÜK, ÍGY KÉNYTELENEK A TÁRSADALOMHOZ ALKALMAZKODNI, OLYAN EMBEREKET KERESNI, AKIK SEGÍTENI TUDNAK RAJTUK. SZÁMOS HELYEN OLVASHATÓ (HOL???), HOGY SOKAN FELMENTÉSKÉNT HASZNÁLJÁK A DISZLEXIÁVAL EGYÜTT JÁRÓ NEHÉZSÉGEKET. KÜLÖNBÖZŐ SZERZŐK SZERINT MEGOSZLANAK A VÉLEMÉNYEK A DISZLEXIA SZÁZALÉKOS ARÁNYÁRÓL. GADDES, BÉATRICE SAUVAGEOT ÉS JEAN MÉTELLUS AZT ÁLLÍTJÁK, HOGY AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK 8-15%-ÁT, SMYTHE ÉS SALTER SZERINT PEDIG CSAK 5%-ÁT ÉRINTI. AZ OLVASÁSI NEHÉZSÉGEK AZÉRT OLYAN SÚLYOSAK, MERT „AZ OLVASÁS KULTÚRTECHNIKA, NÉLKÜLÖZHETETLEN ESZKÖZ A MŰVELŐDÉS MINDEN FOKÁN” (MEIXNER, 1967). EBBŐL AZ A KÖVETKEZTETÉS VONHATÓ LE, HOGY AKINEK ELSŐ OSZTÁLYBAN KIRÍVÓ NEHÉZSÉGEI VANNAK AZ OLVASÁSSAL, ARRA MÁR ÉRDEMES FELFIGYELNI ÉS SZAKEMBERHEZ IRÁNYÍTANI A KÉSŐBBI KUDARCÉLMÉNYEK ELKERÜLÉSE ÉRDEKÉBEN. SAJNOS NAPJAINKBAN MÉG NEM GYAKORI ELJÁRÁS AZ OLVASÁSI PROBLÉMÁK OKÁNAK KIDERÍTÉSE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN. SOK ESETBEN AZ OLVASÁSSAL KÜSZKÖDŐ GYEREK NEM KERÜL KELLŐ IDŐBEN SZAKEMBERHEZ. RENGETEG KUDARCOT MEG LEHETNE ELŐZNI AZZAL, HA MÁR AZ ÓVODÁSOK KÖRÉBEN VÉGEZNÉNEK KÜLÖNBÖZŐ VIZSGÁLATOKAT (TÁRGYI TÉVEDÉS: MINDEN ÓVODA FIGYEL ELVILEG A DISZES GYEREKEKRE!!!), AMIK ALAPJÁN KI LEHETNE SZŰRNI, HOGY MELYIK GYEREKNÉL VÁRHATÓ NEHÉZSÉG. A VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEKÉNT NEM AZ ELSŐ OSZTÁLYBAN KELLENE SZEMBESÜLNI A SZÜLŐNEK AZZAL, HOGY GYERMEKÜKNEK PROBLÉMÁI ADÓDTAK AZ OLVASÁS TERÜLETÉN. ENNEK KISZŰRÉSÉRE LEHETŐSÉGET BIZTOSÍTNAK A WECHSLER-FÉLE INTELLIGENCIATESZT GYERMEK VÁLTOZATAI. NAPJAINKBAN RENDKÍVÜL NAGY HANGSÚLYT FEKTETÜNK AZ ÖNÁLLÓ BOLDOGULÁS KÉRDÉSE, DE GONDOLJUNK BELE A DISZLEXIÁSOK

HELYZETÉBE, MILYEN NEHÉZ LEHET, NEKIK OLYAN KÖZÖSSÉGET TALÁLNI AHOL MEGÉRTIK, ÉS SEGÍTIK BEILLESZKEDÉSÜKET.

A LEGTÖBB FIATAL AZ ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÉNEK MEGFELELŐ TERÜLETEN TANULHAT TOVÁBB, EL SEM TUDJUK KÉPZELNI, HOGY MILYEN ÉRZÉS LEHET, HA VALAKINEK NINCS ERRE LEHETŐSÉGE. EZÉRT LENNE SZÜKSÉG LEGINKÁBB A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBE BEÉPÍTENI A TANULÁSI ZAVAROK ISMERTETÉSÉT. (TÁRGYI TÉVEDÉS: BENNE VAN A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBN)

FORRÁS: WWW.OKI.HU

A TANULÁSI PROBLÉMÁK ELŐFORDULÁSI ARÁNYA ORSZÁGONKÉNT KÜLÖNBÖZŐ. MAGYARORSZÁGON KORÁBBAN 3%-RA TETTÉK AZ ILYEN PROBLÉMÁKKAL KÜZDŐK ARÁNYÁT, DE EZ NAPJAINKRA AZ ÚJ OLVASÁSTANÍTÁSI MÓDSZEREKNEK KÖSZÖNHETŐEN KÖRÜLBELÜL ÖTSZÖRÖSÉRE EMELKEDETT. A TANULÁSI PROBLÉMÁK KÖZÉ SOROLHATJUK A HELYTELEN TANULÁSI SZOKÁSOKAT, A KOGNITÍV KÉPESSÉGEK BIZONYOS TÍPUS ZAVARÁT, MINT PÉLDÁUL: HIPERAKTIVITÁS, FIGYELEMZAVAR, VALAMIT DISZLEXIA, DISZGRÁFIA, DISZKALKULIA.

A DISZLEXIÁSOK TÖBBSÉGE MEGFELELŐ LOGOPÉDIAI SEGÍTSÉGGEL MEGTANULT OLVASNI A HAGYOMÁNYOS MÓDSZEREKKEL.²⁸

A TARTÓS TANULÁSI ZAVAROK CSOPORTJÁBAN TALÁLHATÓ AZ ÁLTALAM TÁRGYALT DISZLEXIA IS. EZEN KÍVÜL IDE SOROLHATJUK MÉG A HIPERAKTIVITÁST ÉS A DISZGRÁFIÁT. EBBEN A CSOPORTBAN JELEN LÉVŐK NEM ÉRTELMI FOGYATÉKOSOK, DE SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰEK.

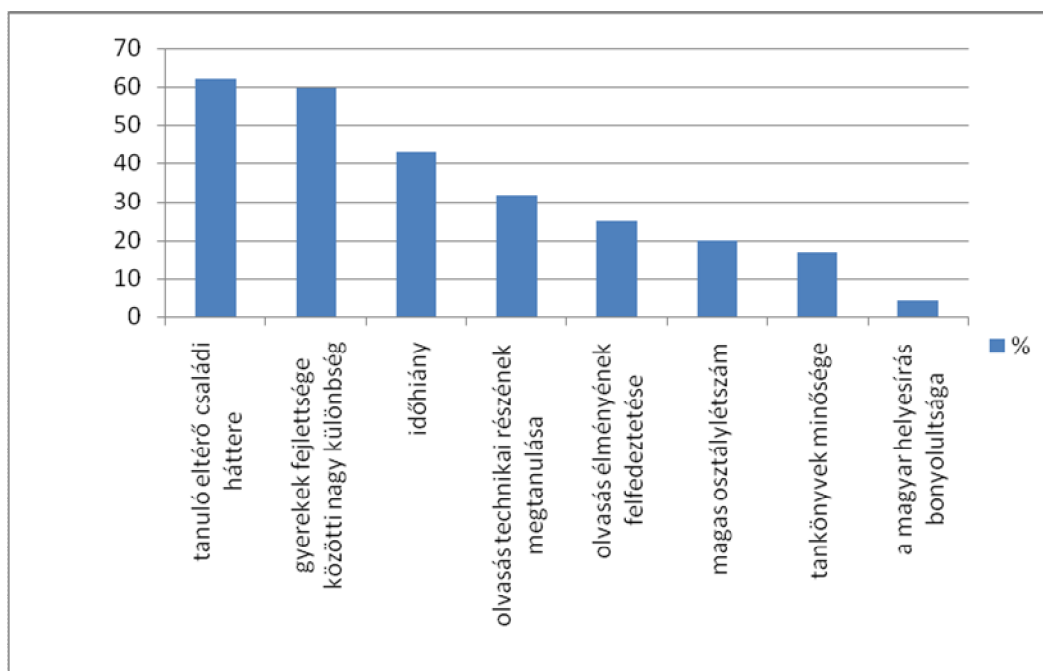
A SPECIÁLIS NEVELÉSI IGÉNYRE AZOK AZ EMBEREK VANNAK RÁSZORULVA, AKIK NEVELÉSI ÉS TANULÁSI LEHETŐSÉGEIKBEN KORLÁTOZOTTAK, EZÉRT FEJLESZTÉSÜKHÖZ A GYÓGYPEDAGÓGIAI TÁMOGATÁS ELMARADHATATLAN. HAZÁNKBAN JOGI KIFEJEZÉSKÉNT AZ 1993. ÉVI KÖZOKTATÁSI TÖRVÉNY VEZETTE BE, DE IGÉNYE MÁR KORÁBBAN IS FELMERÜLT. MINDEN GYERMEKNÉL

²⁸ GYARMATHY ÉVA: A TANULÁSI ZAVAROK SZINDRÓMA A SZAKIRODALOMBAN. IN. ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE 1988/48. ÉVF. 10. SZÁM, 59-68 OLDAL

INDIVIDUÁLISAN KELL MEGÁLLAPÍTANI, FIGYELEMBE VÉVE ÉLETÚTJÁT, SZOCIÁLIS TAPASZTALATAIT, KÖRNYEZETÉT, NYELVI FEJLETTSÉGÉT.²⁹

A DISZLEXIA KIALAKULÁSÁRA MÁR A SZÜLŐK ÉS PEDAGÓGUSOK ÓVODÁS KORBAN IS FELFIGYELHETNEK, BÁR EKKOR MÉG NINCSENEK IGAZÁN ÁRULKODÓ JELEK. AMI FELTŰNŐ LEHET: PÉLDÁUL A JOBB ÉS BAL MEGKÜLÖNBÖZTETÉSÉNEK ZAVARA, ILLETVE A CIPŐFŰZŐ MEGKÖTÉSÉVEL JÁRÓ NEHÉZSÉGEK. AZ ELSŐ PROBLÉMÁK ÁLTALÁBAN AZ ISKOLAKEZDÉSNEEL JELENTKEZNEK. PÉLDÁUL: FIGYELMŰK SZÉTSZÓRT, NEHEZEN TÁJÉKOZÓDNAK TÉRBEN, MIKÖZBEN VALAMIT CSINÁLNAK, ÉS EGY APRÓ ZAJ MÁR KIZÖKKENTHETI ŐKET. A GYEREKEK ÁLTALÁBAN NAGY LELKESEDESSÉEL VÁRJÁK AZ ISKOLÁT, DE A FOLYAMATOS KUDARCÉLMÉNYEK EREDMÉNYEKÉNT SOKUKNAK ELMEGY A KEDVE. FONTOS LENNE AZ, HOGY KÖRNYEZETŰK, A CSALÁD ÉS A PEDAGÓGUSOK MEGÉRTSÉK A PROBLÉMÁIKAT, ÉS PRÓBÁLJANAK SEGÍTENI. A PEDAGÓGUS HOZZÁ TUD JÁRULNI A GYEREK SIKEREIHEZ AZZAL, HOGY PÉLDÁUL TÖBB IDŐT AD A FELADAT MEGOLDÁSÁRA: EZZEL A GYEREKNEK SIKERÉLMÉNYT NYÚJT, ÉS ÖRÖMMEL FOGJA ELKÉSZÍTENI A FELADATOT.³⁰

PROBLÉMÁT OKOZÓ TÉNYEZŐK AZ OLVASÁSTANÍTÁSBAN

A FENTI GRAFIKONNAL SZERETNÉM SZEMLÉLTETNI, HOGY MILYEN TÉNYEZŐK OKOZHATJÁK A PROBLÉMÁT AZ OLVASÁS TANÍTÁSÁBAN. AZ ADATOK EGY NEMZETKÖZI VIZSGÁLAT EREDMÉNYEKÉNT SZÜLETTEK, AMELY SORÁN TANÍTÓKAT KÉRDEZTEK AZ ADOTT TÉNYEZŐKRŐL. A KAPOTT

²⁹ LÁNYINÉ ENGELMAYER ÁGNES: INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVAR ÉS PSZICHÉS FEJLŐDÉS. MEDICINA. BUDAPEST, 2009. 145. OLDAL

³⁰ DISZLEXIA TÜNETEI.

[HTTP://WWW.OLVASASIZAVAR.HU/DISZLEXIA.HTML#6](http://www.olvasasizavar.hu/diszlexia.html#6) UTOLSÓ LETÖLTÉS: 2010. 02. 08. 13:21

EREDMÉNYEK AZ OKTATÁSBAN RÉSZTVEVŐ DIÁKOK EGÉSZÉRE VONATKOZNAK, NEM CSUPÁN A DISZLEXIÁSOKRA.

AMINT LÁTHATJUK, A LEGMAGASABB ARÁNYT (62, 1%) A TANULÓK ELTÉRŐ CSALÁDI HÁTTERE KÉPEZI, EZT KÖVETIK A GYEREKEK FEJLETTSÉGE KÖZÖTTI NAGY KÜLÖNBSÉGEK (59,7%), A LEGALACSONYABB ARÁNYT A MAGYAR HELYESÍRÁS BONYOLULTSÁGA JELENTI.(4,4%).³¹

JENEI FERENCNÉ VÉLEMÉNYE SZERINT PÁR HÓNAP ALATT MEG LEHETNE TANÍTANI AZ ÁLDISZLEXIÁSNAK NYILVÁNÍTOTT GYEREKEK NAGY RÉSZÉT, UGYANIS NAGY VALÓSZÍNŰSÉGGEL A KAPKODÓ OLVASÁSTANÍTÁS MIATT PRODUKÁL SOK DIÁK HASONLÓ TŰNETEKET. AZONBAN AZ A DIÁK, AKI TÉNYLEGESEN DISZLEXIÁS, RÉSZESÜLJÖN FELMENTÉSBEN BIZONYOS TÁRGYAKBÓL, DE EZ SEM JÓ MEGOLDÁS MINDEN ESETBEN.

KUTATÁSOK BIZONYÍTJÁK, HOGY MAGYARORSZÁGON A DISZLEXIÁSOKNAK MONDOTT GYEREKEK TÖBBSÉGÉT A SZERZETT DISZLEXIÁSOK ADJÁK, AMELY JELENSÉG OKA A ROHANÓ OKTATÁS.³²

A DISZLEXIÁSOK HELYZETE MAGYARORSZÁGON

A DISZLEXIÁSOK HELYZETE MA HAZÁNKBAN ELKESERÍTŐ. A NAPJAINKBAN MEGJELENŐ TANULÁSI ÉS TANÍTÁSI MÓDSZEREK ELTÉRŐEK A RÉGIEKHEZ KÉPEST. (???) EZ KIHÍVÁST JELENT A GYEREKEKNEK, SZÜLŐKNEK EGYARÁNT. NEM BESZÉLVÉ A DISZLEXIÁS GYEREKEKRŐL. A PEDAGÓGUSOK DISZLEXIÁT ÉRINTŐ SZAKMAI TOVÁBBKÉPZÉSÉRE TÖBB IDŐT KELLENE SZÁNNI.

A SZÜLŐKNEK IS LEHETŐSÉGET KELLENE ADNI ARRA, HOGY A DISZLEXIÁT KÖZELEBBRŐL MEGISMERJÉK. LEGINKÁBB A DISZLEXIÁS GYEREKEK SZÜLEIRE GONDOLTAM, HISZEN EZEK A TANULÓK MIND AZ ISKOLÁBAN, MIND OTTHON MÁS BÁNÁSMÓDOT IGÉNYELNEK. TÖBB SZÜLŐ PANASZKODIK, HOGY SOKAT FOGLALKOZIK GYERMEKÉVEL, DE SAJNOS EREDMÉNYTELENÜL. EMÖGÖTT AZONBAN NEM BIZTOS, HOGY MINDEN ESETBEN A GYERMEK FIGYELMETLENSÉGE ÁLL, HANEM A TANULÁSI NEHÉZSÉGEK.

A PEDAGÓGUSOKNAK A TANÓRÁKON BELÜL NINCS IDEJÜK ÉS LEHETŐSÉGÜK EGY-EGY „PROBLÉMÁS GYEREKKEL” FOGLALKOZNI. KÉVÉS OLYAN SZAKEMBER VAN, AKI ISMERI ÉS ALKALMAZNI IS TUDJA A MEGFELELŐ MÓDSZEREKET.

AZ ALÁBBI GRAFIKON A SPECIFIKUS TANULÁSI ZAVAROK KEZELÉSÉRE ALKALMAS SZAKEMBEREK KÉPZÉSÉT SZEMLÉLTETI.

³¹ PROBLÉMÁKAT OKOZÓ TÉNYEZŐK AZ OLVASÁSTANÍTÁSBAN.

[HTTP://WWW.BESZED.HU/CSISZAR_ORSOLYA_A DISZLEXIA HATASA A BESZEDMEGERTESRE](http://www.beszed.hu/csiszar_orsolya_a_diszlexia_hatasa_a_beszedmegertesre) UTOLSÓ LETÖLTÉS: 2010. 01. 15. 19:15

³² JENEI FERENCNÉ: „ÁLDISZLEXIÁSOKAT SZÜL AZ ISKOLAI ROHANÁS.”

[HTTP://WWW.ORIGO.HU/ITTHON/20090807-DISZLEXIA-ALDISZLEXIA](http://www.origo.hu/ITTHON/20090807-diszlexia-aldiszlexia)UTOLSÓ LETÖLTÉS: 2009. 08. 07. 10:43

A ZÖLDDEL JELÖLT RÉSZ A KÉPESSÉGEK ÉS KÉSZSÉGEK MÓDSZERTANÁT JELÖLI. EZ A TERÜLET TOVÁBB BONTHATÓ A GYERMEK ÉLETKORA ALAPJÁN. A TANULÁSI ÉS TANÍTÁSI MÓDSZEREK LEHETŐSÉGET ADNAK A SZAKEMBEREKNEK, HOGY TANÁCSOT TUDJANAK ADNI A TANULÁSHOZ. A TECHNIKAI ESZKÖZÖK HASZNÁLATA MAGYARORSZÁGON KEVÉSBÉ ALKALMAZHATÓ, PEDIG AZ OLYAN ESZKÖZÖK, MINT PÉLDÁUL A SZÁMÍTÓGÉP, HASZNOS LENNE AZ EGYÉNI FEJLESZTÉS KIDOLGOZÁSÁBAN. MIVEL MANAPSÁG MINDEN ISKOLÁBAN VAN SZÁMÍTÓGÉPES TEREM, EZ MEGOLDHATÓ LENNE, TEHÁT CSUPÁN NÉMI SZEMLÉLETVÁLTÁSRA LENNE SZÜKSÉG. A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS SORÁN A SZAKEMBEREK TAPASZTALATOKAT SZEREZHETNEK A TANULÁSI NEHÉZSÉGEKKEL KÜZDŐK MAGATARTÁSÁRÓL.³³

FONTOS LENNE A MEGFELELŐ MÓDSZEREK KIALAKÍTÁSA, HOGY CSÖKKENJEN AZ EMLÍTETT TANULÓK SZÁMA. AZ OKTATÁSNAK PEDIG TUDOMÁSUL KELL VENNI, HOGY ELTÉRŐ KÉPESSÉGŰ GYEREKEK KERÜLNEK BE AZ ISKOLÁBA, EZÉRT NEM BIZTOS, HOGY AZ EDDIG ALKALMAZOTT MÓDSZEREK MEGFELELŐEK. VÉLEMÉNYEM SZERINT ÉRDEMES LENNE A KOMPETENCIA ALAPÚ MÓDSZEREK, ILLETVE A KISCSOORTOS FOGLALKOZÁSOK ALKALMAZÁSA. (BIZONYÍTANI KELL, HOGY NEM MEGFELELŐEK A MÓDSZEREK, EZ NEM VÉLEMÉNY KÉRDÉSE.) A KOMPETENCIA ALAPÚ OKTATÁSBAN FONTOS A TANULÁS ISMERETE, ÉS AZ OKTATÁS EGYÉNI SZÜKSÉGLETÉHEZ VALÓ ALKALMAZKODÁS. A PEDAGÓGUSNAK TISZTÁBAN KELL LENNIE A GYERMEKEK TANULÁSI SAJÁTOSSÁGAIVAL, HOGY KÉPES LEGYEN OLYAN MÓDSZEREKET ALKALMAZNI, AMELYEK ELŐSEGÍTI A GYEREKEK FEJLŐDÉSÉT. A KOMPETENCIA ALAPÚ OKTATÁS CÉLJA, HOGY A GYEREKEK A MINDENNAPJAikat HASZNOSÍTHATÓ TUDÁSSAL RENDELKEZZENEK. A PEDAGÓGUSOKNAK TISZTÁBAN KELL LENNI AZZAL, HOGY EGYÉNI KÜLÖNBBSÉGEK VANNAK³⁴ **(BIZONYÍTANI KELL, HOGY NINCSENEK TISZTÁBAN)**

KISCSOORTOS FOGLALKOZÁS: A KISCSOORTOS FOGLALKOZÁSOKON AZ IDEÁLIS LÉTSZÁM 4-8 FŐ. AZÉRT LENNE SZÜKSÉG ERRE AZ OKTATÁSI FORMÁRA, MERT LEHETŐSÉGET NYÚJTANA ARRA, HOGY MINDENKIVEL SZEMÉLYESEN TUDJON A PEDAGÓGUS BESZÉLGETNI, AZAZ TÖBB IDŐ ÉS FIGYELEM JUTNA EGY FŐRE, LENNE IDŐ KÉNYELMESEN MEGBESZÉLNI A FELMERÜLŐ PROBLÉMÁKAT. ILYEN

³³ DISZLEXIÁSOK HELYZETE MAGYARORSZÁGON.

[WWW.DISLEXIA.HU/TANULASIZAVAR.PDF](http://www.dislexia.hu/tanulasizavar.pdf) UTOLSÓ LETÖLTÉS: 2010. 02. 05. 17:48

³⁴ KOMPETENCIA ALAPÚ OKTATÁS.

[HTTP://WWW.BIN.SULINET.HU/KOMPETENCIA_ALAPU_OKTATASI_PPT](http://www.bin.sulinet.hu/kompetencia_alapu_oktatasi_ppt) UTOLSÓ LETÖLTÉS: 2009. 05. 08. 9:56

VOLT AZ ÁLTALAM LÁTOGATOTT DISZLEXIÁS NYELVÓRA IS. A KISCSOPORTOS FOGLALKOZÁSOK ELŐNYE A 20-30 FŐS CSOPORTOKÉVAL SZEMBEN AZ, HOGY ITT KISEBB LÉPÉSBEN, LASSABB TEMPÓBAN, NAGY EGYÉNI ODAFIGYELÉS MELLETT BE TUDJÁK GYAKOROLNI A TANULÓK AZ ANYAGOT, EZÁLTAL SIKERÉLMÉNYEKHEZ JUTNAK, AZONBAN A NAGYOBB LÉTSZÁMÚ CSOPORTOKBAN EGY-EGY EMBERRE NEM JUT ELÉG IDŐ, VALAKINÉL LEHET, HOGY HIÁNYOSSÁGOK ADÓDNAK, VAGY ÉPPEN MEGAKAD, NEM ÉRTI AZ ADOTT RÉSZT. EBBŐL KÖVETKEZIK, HOGY ITT A LEGJOBB MÓDSZER SEM HATÉKONY.

AZ IDEGENNYELV-TANULÁS RENDKÍVÜL FONTOS A MAI MAGYARORSZÁGON, ÚGY GONDOLHATNÁNK AZ, AKI SZORGALMAS ÉS IGYEKVŐ, EL TUDJA SAJÁTÍTANI A VÁLASZTOTT IDEGEN NYELVET. A DISZLEXIÁSOK SZÁMÁRA AZONBAN MINDEZ NEM ILYEN EGYSZERŰ. A DISZLEXIA OLYAN RÉSZKÉPESSÉG-ZAVAR, AMELY A NYELVTANULÁST NAGYON MEGNEHEZÍTI, ÉS EZ A PROBLÉMA AZ EGYÉNT EGÉSZ ÉLETÉN ÁT ELKÍSÉRI, TALÁLKOZHATUNK VELE BÁRMELYIK ISKOLATÍPUSBAN. ENNEK FELISMERÉSE FONTOS FELADATOT RÓ A NYELVTANÁRKÉPZÉSRE: FEL KELL KÉSZÍTENI A MÁR MŰKÖDŐ ÉS A LEENDŐ NYELVTANÁROKAT ARRA, HOGY A PROBLÉMÁT FELISMERJÉK, MEGÉRTSÉK ÉS ELFOGADJÁK. A TANÁRNAK TUDNIA KELL, HOGYAN BIRKÓZZON MEG A DISZLEXIÁS NYELVTANULÓ SPECIÁLIS IGÉNYEIVEL, ILLETVE HOGYAN SEGÍTSE A NYELVTANULÓT ABBAN, HOGY A RÉSZKÉPESSÉGZAVARA ELLENÉRE EREDMÉNYEKET TUDJON ELÉRNI.

ÖSSZEGZÉS

AZ ALSÓ FOKÚ OKTATÁSBAN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK NINCSENEK KELLŐKÉPPEN FELKÉSZÜLVE A DISZLEXIÁS GYEREKEK ELTÉRŐ BÁNÁSMÓDJÁRA. ENNEK HÁTTÉRÉBEN AZ ÁLL, HOGY A TANÁRKÉPZÉSI PROGRAMBAN NEM SZEREPEL A DISZLEXIA RÉSZLETES FELTÁRÁSA, TOVÁBBKÉPZÉSEK UGYAN VANNAK, DE ENNEK ELLENÉRE A PROBLÉMA NINCS MEGOLDVA.

A FELKÉSZÜLETLEN SEGÍTENI VÁGYÁS ÉPPEN ÚGY RONTJA A HELYZETET, MINT AZ, HA TUDOMÁST SEM VESZNEK RÓLA, VAGY ÉPPEN LUSTÁNAK TEKINTIK A TANULÓT.

A SZAKEMBEREK JAVASLATÁRA A SZÜLŐK EGYRE GYAKRABBAN VÁLASZTJÁK A TANTÁRGYI KÖVETELMÉNYEK ALÓLI FELMENTÉS. A FELMENTETT ÓRÁKON A GYEREKEK NINCSENEK ÖSZTÖNÖZVE A TANULÁSRA, EZÉRT AZ ADOTT TÁRGYAT NEM IS FOGJÁK KELLŐKÉPPEN TANULNI. EZ IDŐ ALATT INKÁBB TERÁPIÁS FOGLALKOZÁSOKON KELLENE RÉSZT VENNIÜK, EZÁLTAL LEHETSÉGES LENNE A FEJLESZTÉSÜK. ENNEK MEGVALÓSÍTÁSA SZAKEMBEREK HIÁNYA MIATT NEHÉZSÉGEKBE ÜTKÖZIK.

A FELSŐOKTATÁSBAN A TANÁRJELÖLTEK ÉS A SZAKTANÁROK FELKÉSZÍTÉSÉRE LENNE SZÜKSÉG A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ HALLGATÓKKAL VALÓ FOGLALKOZÁSRA.

A TÁRSADALOMNAK NYITOTTNAK KELL LENNI VELÜK SZEMBEN. AZ ÉLET BÁRMELY TERÜLETÉN MEGÉRTŐ MAGATARTÁS KELL TANÚSÍTANUNK IRÁNTUK, ÍGY TALÁN NEKIK IS KÖNNYEBB LESZ.

FELHASZNÁLT IRODALOM

CSABAY KATALIN: AZ ÁLDISZLEXIA MINT KORUNK JÁRVÁNYVESZÉLYE. IN. FEJLESZTŐ PEDAGÓGIA 1994/5. ÉVF. 4-5 SZÁM, 39-40. OLDAL

GYARMATHY ÉVA: A TANULÁSI ZAVAROK SZINDRÓMA A SZAKIRODALOMBAN. IN. ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE 1988/48. ÉVF. 10. SZÁM, 59-68 OLDAL

GYARMATHY ÉVA: DISZLEXIA: A SPECIFIKUS TANÍTÁSI ZAVAR. LÉLEKBEN OTTHON. BUDAPEST, 2007. 10-16. OLDAL

LÁNYINÉ ENGELMAYER ÁGNES: INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVAR ÉS PSZICHÉS FEJLŐDÉS. MEDICINA. BUDAPEST, 2009. 145. OLDAL

MAROSITS ISTVÁNNÉ: A DISZLEXIA-VESZÉLYEZTETETTSÉG JELEI ÓVODÁSKORBAN. IN. FEJLESZTŐ PEDAGÓGIA 1994/5. ÉVF. 4-5. SZÁM, 138-140. OLDAL

MESTERHÁZY ZSUZSA: A NEHEZEN TANULÓ GYEREKEK ISKOLAI NEVELÉSE. BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI FŐISKOLA. BUDAPEST, 1998. 49. OLDAL

DISZLEXIA TÜNETEI. [HTTP://WWW.OLVASASIZAVAR.HU/DISZLEXIA.HTML#6](http://www.olvasasizavar.hu/diszlexia.html#6) UTOLSÓ LETÖLTÉS: 2010. 02. 08. 13:21

PROBLÉMÁKAT OKOZÓ TÉNYEZŐK AZ OLVASÁSTANÍTÁSBAN.

[HTTP://WWW.BESZED.HU/CSISZAR_ORSO LYA_A DISZLEXIA_HATASA_A BESZEDMEGERTESRE](http://www.beszed.hu/csiszar_orsolya_a_diszlexia_hatasa_a_beszedmegertesre)

UTOLSÓ LETÖLTÉS: 2010. 01. 15. 19:15

JENEI FERENCNÉ: „ÁLDISZLEXIÁSOKAT SZÜL AZ ISKOLAI ROHANÁS.”

[HTTP://WWW.ORIGO.HU/ITTHON/20090807-DISZLEXIA-ALDISZLEXIA](http://www.origo.hu/itthon/20090807-diszlexia-aldiszlexia) UTOLSÓ LETÖLTÉS: 2009. 08. 07. 10:43

„AHHOZ, HOGY KEZELJEK EGY MÁSIK EMBERT, MEG KELL ÉRTSEM ŐT ÉS AZ Ő VILÁGÁT ÚGY, MINTHA BENNE ÉLNÉK. KELL ÉRTSEM PILLANTÁSÁT, MIKÉNT LÁTJA ÉS MILYENNEK A VILÁGOT MAGA KÖRÜL, BELE KELL BÚJJAK AHHOZ, HOGY BELÜLRŐL ÉREZZEM, MILYEN ÉLETET ÉL.”
(HILTON MAYERHOFF)

BEVEZETÉS

RÉGÓTA FOGLALKOZTAT A CIGÁNYSÁG ÉLETMINŐSÉG JELLEMZŐINEK MÉLYEBB MEGISMERÉSE. A CIGÁNYSÁG TÖBBSÉGE NYOMOR SZINTEN ÉL, MAGAS KÖRÜKBEN A MUNKANÉLKÜLSÉG, LAKÁSKÖRÜLMÉNYEIK ROSSZAK, AZ OKTATÁSBAN EGYRE NAGYOBB A LEMARADÁSUK, ÖNSZERVEZŐDÉSÜK MÉG CSAK A KEZDETEKNÉL TART. VÁLSÁGOS HELYZETÜKET A TÖBBSÉGI TÁRSADALOM NÖVEKVŐ TÜRELMETLENSÉGE, ELŐÍTÉLETE SÚLYOSBÍJTJA.

DOLGOZATOMBAN RÉSZLETESEBBEN A „GETTÓ JELENSÉGÜKKEL” KÍVÁNOK FOGLALKOZNI. LEGYEN TÁRSADALMI VAGY KULTURÁLIS OKA A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG JELENLEGI HELYZETÉNEK, A JELENSÉGEK MÖGÖTT MEGHÚZÓDÓ OKOK KÖZÖTT A LEGJELENTŐSEBB SZEREPE AZ ELŐÍTÉLETEKNEK VAN.

KI A CIGÁNY?

KI A CIGÁNY? MENNYI A CIGÁNY NÉPESSÉG SZÁMA, ILLETVE ARÁNYSZÁMA AZ ÖSSZLAKOSSÁGON BELÜL? EZEK AZ EGYMÁSSAL ÖSSZEFÜGGŐ KÉRDÉSEK HOSSZÚ IDEJE FOGLALKOZTATJÁK A CIGÁNYSÁGGAL FOGLALKOZÓ KUTATÁSOKAT ÉS A KÖZVÉLEMÉNYT IS. SZÁMOS DEFINÍCIÓ SZÜLETETT E TÉMÁBAN.

AZ 1971-ES, MAJD 1993-94-ES KEMÉNY ISTVÁN ÁLTAL VEZETETT ORSZÁGOS REPREZENTÁCIÓJÚ VIZSGÁLAT ALAPJÁN CIGÁNYNAK NEVEZI AZT A SZEMÉLYT, AKIT A „NEM CIGÁNY KÖRNYEZETE” ANNAK TART. GORDOS ÁGNES: FEHÉREN FEKETÉN: ESÉLYEK ÉS ZSÁKUTCÁK CÍMŰ TANULMÁNYÁBAN MEGFOGALMAZOTT VÉLEMÉNYÉVEL EGYETÉRTEK, MELY SZERINT „*AHOL KIZÁRÓLAG A KÖRNYEZET HANGSÚLYOS SZEREPHEZ JUT, AZ ELŐÍTÉLET – MELY ELŐIDÉZÉSE EGYÁLTALÁN NEM BIZTOS, HOGY AKARATLAGOS – KÖNNYEN FELÜTHETI FEJÉT*”³⁵

A TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓS KUTATÓ KÖZPONT 1979-BEN TÖRTÉNT, HAHN-TOMKA-PÁRTOS EREDMÉNYE SZERINT A „CIGÁNY” SZÓ ELSŐSORBAN KÜLSŐ JEGYEKET (A SZÁRMAZÁST) TESZI ELSŐDLEGESSÉ ÉS HANGSÚLYOSABBÁ.

³⁵ GORDOS ÁGNES: FEHÉREN FEKETÉN: ESÉLYEK ÉS ZSÁKUTCÁK. MTA POLITIKAI TUDOMÁNYOK INTÉZETE, ETNOREGIONÁLIS KUTATÓKÖZPONT, BP., 1997. 6. P.

„A 'KI A CIGÁNY?' KÉRDÉSRE ADANDÓ VÁLASZ HASONLÓ KELL, HOGY LEGYEN A 'KI A MAGYAR?' KÉRDÉSRE ADOTT VÁLASZHOZ. HA AZ UTÓBBI ESETÉBEN AZT TARTJUK, HOGY MAGYAR AZ, AKI ANNAK TARTJA MAGÁT – S KI MÁST TEKINTHETNÉNK MAGYARNAK? – NEHÉZ KÉTSÉGBE VONNUNK A CIGÁNY ÖNMINŐSÍTÉS 'OBJEKTÍV' ÉRTÉKÉT.”³⁶ A KUTATÓK TÖBBNYIRE AZ ÖNMINŐSÍTÉST TARTJÁK A LEGMEGBÍZHATATLANABBNAK. KEVÉSBÉ HAJLAMOS AZ EGYÉN ÖNMAGÁT CIGÁNYNAK VALLANI, HA ATTÓL TART, HOGY ETTŐL HÁTRÁNYOS HELYZETBE KERÜLHET. AZ ÖNMINŐSÍTÉS LEGALÁBB ANNYIRA TÁRSADALMI TÉNY, MINT A MÁS JELLEGŰ MINŐSÍTÉSEK.

AZ ÖNMEGHATÁROZÁSHOZ VALÓ JOG NÉHÁNY PARAGRAFUSA, MELY 1993 JÚLIUSA ÓTA TÖRVÉNYBEN FOGLALTATIK, S MELY A KÖRNYEZET SZEREPÉNEK KORLÁTOKAT SZAB.

„7. § (1) VALAMELY NEMZETI, ETNIKAI CSOPORTHÓZ, KISEBBSÉGHEZ (A TOVÁBBIAKBAN KISEBBSÉGHEZ) VALÓ TARTOZÁS VÁLLALÁSA ÉS KINYILVÁNÍTÁSA AZ EGYÉN KIZÁRÓLAGOS ÉS ELIDEGENÍTHETETLEN JOGA. A KISEBBSÉGI CSOPORTHÓZ VALÓ TARTOZÁS KÉRDÉSÉBEN NYILATKOZATRA SENKI SEM KÖTELEZHETŐ.

(2) A NEMZETI ÉS ETNIKAI ÖNAZONOSSÁGHOZ VALÓ JOG ÉS ILYEN KISEBBSÉGHEZ VALÓ TARTOZÁS VÁLLALÁSA ÉS KINYILVÁNÍTÁSA NEM ZÁRJA KI A KETTŐS VAGY TÖBBES KÖTŐDÉS ELISMERÉSÉT.

8. § A NEMZETI VAGY ETNIKAI KISEBBSÉGHEZ TARTOZÓ ÁLLAMPOLGÁR JOGA, HOGY KISEBBSÉGHEZ TARTOZÁSÁT AZ ORSZÁGOS NÉPSZÁMLÁLÁS ALKALMÁVAL TITKOSAN ÉS NÉVTELENŰL MEGVALLHASSA.”³⁷

AZ ÖNMEGHATÁROZÁS MINDEN NÉP SZÁMÁRA TÁRSADALMI SZÜKSÉGLET. KÜLÖNÖSEN NAGY TÁRSADALMI MOZGÁSOK, FOLYAMATOK KÖZÖTT VAN SZÜKSÉG OLYAN KAPASZKODÓKRA, MINT AZ IDENTITÁS. A CIGÁNYOK ÖNMEGHATÁROZÁSA ELLENTMONDÁSOS. A KÖZTUDATBAN A „CIGÁNY” FOGALOM SOKFÉLÉT JELENT, SOK NEGATÍVUM TAPAD HOZZÁ. ÍGY PÉLDÁUL AZ, HOGY „A CIGÁNYOK KOSZOSAK, PUTRIBAN ÉLNEK, SOK KÖZTÜK A BŰNÖZŐ, MÁSON A TÖRVÉNYEIK, MINT A NEM CIGÁNYOKÉ”. NEM KÖNNYŰ FELADAT TEHÁT A CIGÁNYSÁG IDENTITÁSÁNAK MEGTALÁLÁSA, ELFOGADTATÁSA. DE EZ NEM CSAK A CIGÁNYOK FELADATA.

A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETÉNEK RÖVID VÁZLATA

A KUTATÓK KÖZÜL TÖBBEN AZT GONDOLJÁK, HOGY A TÖRTÉNET KEZDETE AZ ÁRPÁDHÁZI KIRÁLYOK URALMÁNAK IDEJÉRE TEHETŐ. EURÓPA NYUGATI FELÉBEN A CIGÁNYSÁG TERJEDÉSÉVEL EGY IDŐBEN A FEUDÁLIS MONARCHIÁK A CENTRALIZÁCIÓ JEGYÉBEN SZERVEZTÉK MÁR A TÁRSADALMAT. A CIGÁNYKOMPÁNIÁK VÁNDORLÓ AUTONÓMIÁN SZERVEZŐDÖTT KÖZÖSSÉGE NEM TUDOTT MEGBARÁTKOZNI A JOBBÁGYI MUNKÁVAL, A MEGTELEPEDÉS GONDOLATÁVAL, A FEUDÁLIS TÁRSADALMI MODELLBE VALÓ BEILLESZKEDÉSEL. A NYUGAT-EURÓPAI ÁLLAMOK VISZONT NEM ENGEDHETTÉK MEG A BOMLASZTÓ HATÁSÚ CIGÁNY ÉLETFORMÁT AKKOR, AMIKOR SAJÁT URALKODÓ OSZTÁLYUKKAL IS HARCBA ÁLLTAK. AZ EURÓPÁBA BEVÁNDORLÓ CIGÁNYSÁG GYŰJTŐTERÜLETÉVÉ KÖZÉP-KELET EURÓPA VÁLT, MIVEL A CIGÁNY LÉTFORMA ÉS AZ ITTENI

³⁶ CIGANOLÓGIA - ROMOLÓGIA. DIALÓG. (SZERK.: FORRAY R. KATALIN) CAMPUS KIADÓ, BUDAPEST-PÉCS, 2000.

³⁷ 1993. ÉVI LXXVII. TÖRVÉNY A NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEK JOGÁIRÓL. II. FEJEZET

FEUDÁLIS TÁRSADALOM FEJLETTSÉGI SZINTJE KÖZÖTT A KÜLÖNBSÉG LÉNYEGESEN KISEBB VOLT, MINT NYUGATON.

A MOHÁCSI CSATAVESZTÉST KÖVETŐEN A POLITIKAI VEZETÉS NEM SOKAT TÖRŐDÖTT A VÁNDORLÓ CIGÁNYOKKAL. NEMHOGY GONDOT OKOZTAK VOLNA, KIFEJEZETTEN HASZNOT HAJTOTTAK A TÖRÖK ELLENES HARCOKBAN.

A XVI-XVII. SZÁZAD MAGYAR TÁRSADALMÁBAN A CIGÁNYSÁG NEM SZEMBETŰNŐ ETNIKUM. ZSIGMOND NÉMET-RÓMAI CSÁSZÁR SZABADALOMLEVELE ÍTÉLKEZÉSI KIVÁLTSÁGOT BIZTOSÍTOTT SZÁMUKRA. ISMERETES MÁRIÁNAK, ZSIGMOND FELESÉGÉNEK CIGÁNYVÉDŐ MENLEVELE. HUNYADI MÁTYÁS PRIVILÉGIUMLEVELET ÁLLÍTOTT KI A SEBESSÉKI CIGÁNYOK SZÁMÁRA. A CIGÁNYSÁG EBBEN A KORSZAKBAN MINTEGY KÜLÖN TÖRTÉNELMET ÉLHETETT A MAGYARON BELÜL. EGÉSZEN MÁS KORSZAKOT JELENT A XVIII. SZÁZAD RENDELETI SZABÁLYOZÁSA, A HABSBERGOK CIGÁNPOLITIKÁJA. KORDÁBA AKARTÁK SZORÍTANI A TÁRSADALOM KÍVÁNATOS SZÖVETÉBŐL KIRÍVÓ CIGÁNYSÁGOT. AZ ERŐSZAKOS KIŰZÉS HELYETT AZ ERŐSZAKOS LETELEPÍTÉST VÁLASZTOTTÁK. AZ ÁTFOGÓ KONCEPCIÓ MÁRIA TERÉZIA IDEJÉN ALAKULT KI.

A KOR JOGALKOTÓI SZERINT A CIGÁNYSÁG „VESZÉLYESSÉGE” ÉLETMÓDJUKBÓL ADÓDIK. A KONCEPCIÓ ALAPVETŐEN A CIGÁNY ÉLETMÓD ELLEN IRÁNYULT. RENDELETILEG TILALMAZTÁK A LÓTARTÁST A CIGÁNYNAK, NEM KAPHATOTT ÚTLEVELET, NEM VISELHETTE HAGYOMÁNYOS ÖLTÖZETÉT. LEROMBOLTÁK PUTRIJAikat, SZÉTSZAKÍTOTTÁK CSALÁDJAIKAT. II. JÓZSEF ELRENDELTE, HOGY A CIGÁNY GYEREKEKET EL KELL VENNI SZÜLEIKTŐL, ÉS PARASZTOKHOZ KELL ELHELYEZNI ŐKET, AHOL MUNKÁT ÉS BECSÜLETET TANULHATNAK. A „JAVÍTHATATLANOKAT” BESOROZTÁK A CSÁSZÁRI EZREDEKBE, II. JÓZSEF A CIGÁNYUL BESZÉLŐKET BOTOZÁSSAL BÜNTETTE. AZ INTÉZKEDÉSEK AZONBAN EGYFELŐL FELÉLESZTETTÉK A CIGÁNYSÁGGAL KAPCSOLATOS ELŐÍTÉLETES GONDOLKODÁST, MÁSFELŐL EGYRE NAGYOBB ELLENÁLLÁST VÁLTOTTAK KI A CIGÁNY LAKOSSÁGBÓL MINDENFÉLE ŐKET ÉRINTŐ INTÉZKEDÉSSSEL SZEMBEN. A CIGÁNYKÉRDÉS MEGOLDATLAN MARADT. A XIX. SZÁZAD NAGY RÉSZÉBEN A CIGÁNYSÁGNAK MÉG MEGVOLT A HELYE A TÁRSADALMI MUNKAMEGOSZTÁS RENDSZERÉBEN. TÖBBNYIRE „ALANTAS” TEVÉKENYSÉGET VÉGEZTEK, MÉGIS STABIL HELYÜK VOLT A TÁRSADALOMBAN. EZT A HELYZETET VÁLTOZTATTA MEG A KAPITALIZÁCIÓ. A TŐKÉS GYÁRIPAR TÖMEGTERMELÉSE A CIGÁNYSÁG ZÖMÉNEK LÉTALAPJÁT SZÁMOLTA FEL. A CIGÁNYSÁG PRÓBÁLTA ÉLNI A MAGA ÉLETÉT, EZ AZONBAN DEVIANCIÁNAK SZÁMÍTOTT. JÓZSEF FŐHERCEG VOLT AZ EGYEDÜLI, AKI A CIGÁNYSÁG MEGÉRTÉSÉT, INTEGRÁCIÓJÁT PRÓBÁLTA ELŐSEGÍTENI. A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYOK TÖRTÉNETÉNEK EGYIK LEGFONTOSABB DOKUMENTUMA - AZ 1893. JANUÁR 31-I ÖSSZEÍRÁS - SZERINT KEREKEN 280 EZER CIGÁNY ÉLT AZ ORSZÁGBAN. A KÉSŐBB ROMÁNIÁHOZ CSATOLT TERÜLETEKEN KB. 160 EZER, A MAI SZLOVÁKIÁHOZ CSATOLT TERÜLETEKEN KB. 40-42 EZER, A JUGOSZLÁVIÁHOZ CSATOLT TERÜLETEKEN KB. 8-10 EZER CIGÁNY ÉLT AZ ÖSSZEÍRÁS IDŐPONTJÁBAN. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT MAGYARORSZÁGON EGYRE FOKOZÓDÓ DISZKRIMINÁCIÓ VOLT TAPASZTALHATÓ A CIGÁNYSÁGGAL SZEMBEN. A KORMÁNYZAT PRÓBÁLKOZÁSAI KÉT IRÁNYBAN INDULTAK EL. AZ EGYIK A (KÉNYSZER)LETELEPÍTÉS VOLT, A MÁSIK

INDIREKT MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA: DOLOGHÁZ, GYERMEKVÉDELMI INTÉZMÉNYEK LÉTREHOZÁSA, A KOLDULÁS ÉS CSAVARGÁS MEGSZÜNTETÉSÉRE TETT ERŐFESZÍTÉST.

1944 JÚLIUSÁNAK VÉGE ÉS 1945 MÁRCIUSA KÖZÖTT MINTEGY 25-30 EZER MAGYARORSZÁGI CIGÁNYT DEPORTÁLTAK, ÉS KÖZÜLÜK MINDÖSSZE 3-4 EZREN TÉRTEK VISSZA AUSCHWITZBÓL. A SZÁMOKAT AZ UTÓBBI ÉVEKBEN KÜLÖNBÖZŐ FORRÁSOK ALAPJÁN VITATJÁK. VÉGEREDMÉNYBEN A KAPITALIZMUSKORI MAGYARORSZÁGON A CIGÁNYSÁGOT A TÁRSADALOM PERIFÉRIÁJÁN LÉVŐ CSOPORTOK KÖZÉ SOROLHATJUK. 1945. JELENTŐS JOGI VÁLTOZÁSOKAT HOZ A CIGÁNYSÁG ÉLETÉBEN. MEGSZÜNT A HIVATALOS DISZKRIMINÁCIÓ, AZ ÁLLAM DEKLARÁLTA TELJES JOGI EGYENLŐSÉGÜKET. EZ A TÉNY AZONBAN LÉTHELYZETÜKÖN NEM SOKAT VÁLTOZTATOTT. A CIGÁNY LAKOSSÁG NAGYKORÚ TAGJAINAK TÖBBSÉGE ANALFABÉTA, CIGÁNYTELEPEKEN LAKNAK NÉLKÜLÖZVE MINDEN INFRASTRUKTÚRÁT. ÚGY VÉLTÉK, HOGY AZ ALKOTMÁNYBAN DEKLARÁLT JOGEGYENLŐSÉG AUTOMATIKUSAN MEGOLDJA A PROBLÉMÁKAT. EZ AZONBAN SÚLYOS TÉVEDÉS VOLT. HELYZETÜK VÁLTOZÁSÁNAK KEZDETÉT AZ 1950-ES ÉVEK ELEJÉN BEINDULÓ „SZOCIALISTA IPAROSÍTÁS” JELENTETTE. RENGETEG ÚJ MUNKAHELY JÖTT LÉTRE. A SZAKKÉPZETTSÉGET NEM IGÉNYLŐ MUNKÁKAT A CIGÁNYOK KÉPESEK VOLTAK ELVÉGEZNI. A MUNKAHELY BIZTOSÍTÁSÁN KÍVÜL A POLITIKA MÁST NEM TETT A CIGÁNYSÁG ÉRDEKÉBEN.

JELENTŐS FORDULATOT AZ MSZMP KB POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK 1961-ES HATÁROZATA HOZOTT, AMELY „*A CIGÁNYKÉRDÉST NEM NEMZETISÉGI, HANEM SZOCIÁLIS ÜGYKÉNT HATÁROZTA MEG.*”³⁸

MEGINDULT A CIGÁNYSÁG „FELEMELÉSÉRE” TETT KÍSÉRLET. ÍGY PÉLDÁUL KÖZPONTI KÉRDÉSKÉNT KEZELTÉK A CIGÁNYTELEPEK MEGSZÜNTETÉSÉT. SOK EMBER SZÁMÁRA MEGNYÍLT A FELEMELKEDÉS LEHETŐSÉGE, ÉS AKINEK EZ SIKERÜLT, KÖRNYEZETE MÁR NEM IS TEKINTETTE „IGAZI” CIGÁNYNAK. AZ OKTATÁS SZÍNVONALTALANSÁGA A MUNKAERŐ KÉPZETLENSÉGE, AZ ELŐRE NEM LÁTOTT RENDSZERVÁLTOZÁS SÚLYOS PROBLÉMÁKAT HOZOTT. MINDEZEK KÖVETKEZMÉNYE AZONBAN MÁR A MA KÉRDÉSE.

ELŐÍTÉLET, KIREKESZTÉS:

MI IS AZ ELŐÍTÉLET? GORDON W. ALLPORT SZERINT: „*AZ ETNIKAI ELŐÍTÉLET HIBÁS ÉS RUGALMATLAN ÁLTALÁNOSÍTÁSON ALAPULÓ ELLENSZENV. MEGMARADHAT AZ ÉRZÉSEK SZINTJÉN, DE KIFEJEZÉSRE JUTHAT A VISELKEDÉSBEN. IRÁNYULHAT EGY-EGY CSOPORT EGÉSZÉRE, DE EGYETLEN EGYÉN ELLEN IS, AZON AZ ALAPON, HOGY AZ ILLETŐ A SZÓBAN FORGÓ CSOPORT TAGJA.*”³⁹

WEÖRES SÁNDOR ÍRTA EGYIK (???) MŰVÉBEN: „GYAKRAN KÉRDEZD MEG ÖNMAGADTÓL: VAN-E OLYAN KÖZÖSSÉG VAGY EGYÉN, AKIT KÉJJEL BÁNTANÉK? S HA VAN, KUTASD KI BÁNTÁSI HAJLAMOD OKÁT, ÉSZRE FOGOD VENNI, HOGY AZ IGAZI OK SOSEM AZ ILLETŐBEN VAN, MÉG HA TALÁN CSAKUGYAN KELLEMETLENKEDETT IS NEKED, HANEM ÖNMAGADBAN, TELJESÜLETLEN VÁGYAIDBAN.”

³⁸ MAGYARORSZÁGI ROMÁK (SZERK.: KEMÉNY ISTVÁN) ÚTMUTATÓ KIADÓ, 2000. 19. p.

³⁹ GORDON W. ALLPORT: AZ ELŐÍTÉLET. GONDOLAT, BP., 1977. 40. p.

*„EREDETI JELENTÉSE SZERINT AZ ELŐÍTÉLET KIFEJEZÉS 'ELŐZETESEN RÖGZÍTETT ÍTÉLET'-ET JELENT, AMI EGYARÁNT LEHET POZITÍV ÉS NEGATÍV. MÉGIS ÁLTALÁBAN EGY CSOPORTTAL, VAGY ANNAK TAGJAIVAL SZEMBENI NEGATÍV, ELŐNYTELEN, ELÍTÉLŐ VÉLEMÉNYEKET ÉS BEÁLLÍTOTTSÁGOKAT SZOKÁS ELŐÍTÉLETNEK NEVEZNI. AZ ELŐÍTÉLETEK TÁRSADALMILAG KÖZVETÍTETT, SEMATIKUS, SZTEREOTIP, RÖGZÜLT KÜZDELMEK, AMELYEKET KÉPVISELŐIK NEM VETNEK ALÁ SEM A LOGIKA, SEM A TAPASZTALAT KRITIKÁJÁNAK.”*⁴⁰

A CIGÁNYSÁGGAL KAPCSOLATOS ELŐÍTÉLETEK A TÖRTÉNELEM FOLYAMÁN ALAKULTAK KI, ATTÓL AZ IDŐKTŐL KEZDVE, AMIKOR A CIGÁNYSÁG ELSŐ CSOPORTJAI MEGJELENTEK EURÓPÁBAN, AHOL MÁR SZILÁRD FEUDÁLIS ÁLLAMOK VOLTAK. AZ AKKORI TÁRSADALMI REND ZÁRT HIERARCHIKUS VILÁGÁBAN A CIGÁNYSÁG SAJÁTOS VÁNDORLÓ ÉLETVITELÉVEL, ELTÉRŐ NORMARENDSZERÉVEL, MÁSSÁGÁVAL ELEVE ELLENSZENVET VÁLTOTT KI A KÖZÉPKORI EURÓPÁBAN. EZÉRT TÖBBÉ-KEVÉSBÉ MINDEN ORSZÁGBAN ÖSSZEÜTKÖZÉSBE KERÜLTEK A TÖRVÉNYEKKEL, AMINEK KÖVETKEZMÉNYE EGYES ORSZÁGOKBAN A LEGKEGYETLENEBB CIGÁNYÜLDÖZÉS LETT. MAGYARORSZÁGON AZ URALKODÓ POLITIKAI ELKÉPZELÉSEK SZERINT HOL SZIGORÚBB, HOL HUMÁNUSABB INTÉZKEDÉSEKKEL, NYÍLT VAGY BURKOLT FORMÁBAN, DE MINDENÁRON ELMAGYAROSÍTANI, ÁTNEVELNI AKARTÁK A CIGÁNYOKAT. MÁRIA TERÉZIA MÉG AZT IS ELRENDELTE, HOGY NEVÜK A „CIGÁNY” HELYETT „ÚJ PARASZT” LEGYEN. A CIGÁNYSÁGOT ÁT KELL NEVELNI, FELEJTSE EL NYELVÉT, KULTÚRÁJÁT, TAGADJA MEG ÖSEIT, LEGYEN KIZÁRÓLAG MAGYAR. TERMÉSZETESEN ELŐÍTÉLET A TÖRTÉNELEM SORÁN NEMCSAK A CIGÁNYSÁGGAL KAPCSOLATBAN ALAKULT KI, HANEM FAJ, NEMZETISÉGI, VALLÁSI ALAPON PL. AZ ÖRMÉNYEKKEL, A ZSIDÓKKAL STB. KAPCSOLATBAN IS. AZ ELŐÍTÉLET ÁLTAL MÉLYEN SÉRTETT EMBEREK SOKSZOR MAGUK IS ELŐÍTÉLETESEK LESZNEK, S EZ UGYANCSAK ŐKET SÚJTJA, MERT MÁR AZOKKAL SZEMBEN IS BIZALMATLANOK, AKIK MELLETTÜK VANNAK. MAGYARORSZÁGON A CIGÁNYSÁGOT TEKINTVE A LÁTVÁNYOSAN MEGINDULÓ, DE NAGYON IS INGATAG ALAPOKON ÁLLÓ FELEMELKEDÉS A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN PILLANATOK ALATT KÁRTYAVÁRKÉNT OMLOTT ÖSSZE. A SZOCIALIZMUS IDŐSZAKÁBAN IS CSAK A LEGKEVESEBB SZAKÉRTELMET IGÉNYLŐ FELADATOKRA, LEGINKÁBB SEGÉDMUNKÁSKÉNT FOGLALKOZTATOTT CIGÁNY SZÁRMAZÁSÚ MUNKAVÁLLALÓK VÁLTAK ELŐSZÖR FELESLEGESSÉ A PRIVATIZÁLÁSRA KERÜLŐ VÁLLALATOKNÁL. EZZEL PEDIG MEGINGOTT A CIGÁNY CSALÁDOK MEGÉLHETÉSE, ÉS A RÉGEBBEN FELVETT LAKÁSÉPÍTÉSI HITELEK VISSZAFIZETÉSÉRE KÉPTELENNÉ VÁLVA SORRA VESZÍTETTÉK EL LAKÁSAIKAT.

A HAZAI CIGÁNYSÁGGAL SZEMBENI ELLENSZENV ÉS HARAG AKKOR ÉLESEDETT KI, AMIKOR A FELEMELKEDÉS, A JOBB ANYAGI HELYZET REMÉNYÉBEN TÖMEGESEN JELENTEK MEG A MUNKAERŐPIACON, MEGKÍSÉRELTEK JAVÍTANI LAKÁSVISZONYAIKON, AZAZ MEGPRÓBÁLTAK KITÖRNI KEDVEZŐTLEN, HÁTRÁNYOS ÉS ALÁRENDELTE HELYZETÜKBŐL. MAGYARORSZÁGON SOKAN MEG VANNAK GYŐZÖDVE RÓLA, HOGY A CIGÁNYOK ELKERÜLNI IGYEKEZNEK A NEHÉZ FIZIKAI MUNKÁT.

⁴⁰ TOMKA MIKLÓS: VÉLEMÉNYEK, (ELŐ-)ÍTÉLETEK, TÁRSADALOM. BELÜGYI SZEMLE, 1999/7-8.

HOLOTT AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEKBEN CIGÁNYOK TÍEZREI DOLGOZTAK BÁNYÁKBAN, FÉMKOHÁSZATI ÜZEMEKBEN. A CIGÁNYOK ÁLTALÁNOSÁGBAN JOBBAN HAJLANAK AZ ELŐÍTÉLETEK KIALAKÍTÁSÁRA A SZINTÉN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TÁRSAIKKAL SZEMBEN. NEM AZ ELŐÍTÉLETEK KIKÜSZÖBÖLÉSÉN KELL DOLGOZNUNK, HANEM AZON, MIT TEHETÜNK AZÉRT, HOGY AZ ELŐÍTÉLETBŐL NE LEGYEN ÍTÉLET.

AZ ELMÚLT ÉVEK ÉS AZ EBBEN VÉGZETT KUTATÁSOK TAPASZTALATAI AZT MUTATJÁK, HOGY MAGYARORSZÁGON NEM AZ A CIGÁNYKÉRDÉS LÉNYEGE, HOGY A CIGÁNYOK NAGYON ROSSZ SZOCIÁLIS, ANYAGI ÉS KULTURÁLIS HELYZETBEN VANNAK, HANEM AZ, HOGY A CIGÁNYOK INGERLIK A MAGYAROKAT, MÁSSÁGUKKAL, TÉRFOGLALÓ, GÁTLÁSTALAN VISELKEDÉSÜKKEL, ÉS AZZAL, HOGY SOK GYERMEKET SZÜLNEK.

ÉN ÚGY GONDOLOM, HOGY A CIGÁNYSÁG HELYZETÉNEK JOBBÍTÁSÁRA NEM ELÉG MINÉL TÖBB CIGÁNY ÉRDEKKÉPVISELETI SZERVEZETET LÉTREHOZNI, HISZEN ETTŐL SAJNOS MÉG AZ ÉLETKÖRÜLMÉNYEIK ÉS A RÓLUK KIALAKÍTOTT KÉP NEM VÁLTOZIK. A JÖVŐKÉP INKÁBB AZ KELLENE, HOGY LEGYEN: A CIGÁNYOK A MAGYAROK KÖZÉ BEOLVADVA NE VESZÍTSÉK EL KULTÚRÁJUKAT, NYELVÜKET, HANEM MI, MAGYAROK IS IDOMULJUNK HAGYOMÁNYAIKHOZ, KULTÚRÁJUKHOZ, ÉS NE IGYEKEZZÜNK KIALAKÍTANI AZT, HOGY MAGYARORSZÁGON CSAK EGYETLEN NYELV, EGYETLEN KULTÚRA ÉS EGYETLEN NÉP ÉREZZE MAGÁT OTTHON. (?????) ÍGY, A MULTIKULTURALIZMUS FELÉ HALADVA TALÁN JOBBAN MEG TUDJUK ÉRTENI A CIGÁNYSÁG SZEMLÉLETMÓDJÁT, ÉS KÉPESEK LESZÜNK ŐKET BEFOGADNI A TÁRSADALOMBA.

ÁLTALÁNOS HELYZETKÉP A CIGÁNYSÁGRÓL, MA MAGYARORSZÁGON:

HAZÁNKBAN A CIGÁNYSÁG ALKOTJA A LEGNAGYOBB LÉTSZÁMÚ SAJÁTOS KULTÚRÁVAL ÉS TRADÍCIÓKKAL RENDELKEZŐ ETNIKAI CSOPORTOT. MAGYARORSZÁGON BECSLÉSEK SZERINT 1971-BEN 340 EZER CIGÁNY ÉLT, A BECSLÉSEKBŐL KIINDULVA ELŐREJELZÉSEK SZERINT 2015-RE ARÁNYUK KB. 8%-RA TEHETŐ. A CIGÁNYSÁG HELYZETÉVEL, ÉLETVISZONYAIVAL KAPCSOLATBAN SOK KUTATÁS KÉSZÜLT MAGYARORSZÁGON AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEKBEN. ENNEK OKA A ROMÁK TÖBBSÉGÉRE JELLEMZŐ SÚLYOS SZOCIÁLIS KRÍZISHELYZET ÉS A MAGYARORSZÁGI SZOCIOLÓGIA-, ILLETVE A ROMAKUTATÁS HAGYOMÁNYAI, AMELYEK A SZEGÉNYSÉG KUTATÁSÁBÓL NYERTEK ÖSZTÖNZÉST. A CIGÁNYSÁGGAL KAPCSOLATOS VITÁK AZONBAN NEM SZÜNTEK MEG, SŐT AZ UTÓBBI IDŐBEN FELERŐSÖDTEK. A CIGÁNY NÉPESSÉG SZÁMÁNAK MEGHATÁROZÁSÁBAN A SZAKIRODALOM RENDSZERINT KEMÉNY ISTVÁN ÉS HAVAS GÁBOR ADATAIRA TÁMASZKODIK, AKIK 1971-BEN 320 EZERRE, 1993-BAN PEDIG 500 EZERRE TAKSÁLTÁK A HAZAI CIGÁNYSÁG LÉTSZÁMÁT. A ROMÁK LÉTSZÁMA ERŐTELJESEN NÖVEKSZIK. KEMÉNY ADATAI SZERINT 1970-BEN AZ 1.000 FŐRE JUTÓ ÉLVESZÜLETÉSEK SZÁMA A CIGÁNYOKNÁL 32 VOLT, MÍG AZ EGÉSZ MAGYAR LAKOSSÁGRA JELLEMZŐ ÉLVESZÜLETÉSI ARÁNY ENNEK KEVESEBB MINT FELE (15) VOLT. TÁRSADALMI HELYZETÜK A KORÁBBI ÉVTIZEDEKBEN ELLENTMONDÁSOSAN ALAKULT. VISSZASZORULT AZ ANALFABÉTIZMUS, A

MUNKAKÉPES KORÚ FÉRFIAKAT ILLETŐEN A CIGÁNYSÁG KÖZEL JUTOTT A FOGLALKOZTATÁS ÁLLAPOTÁHOZ, ÉS A NŐK EGY RÉSZÉ IS DOLGOZOTT. EZÁLTAL ÉLETKÖRÜLMÉNYEIK JAVULTAK.

A LAKOSSÁG TÖBBSÉGÉBEN ÁLTALÁNOSSA VÁLT A KÖZÉPFOKÚ VÉGZETTSÉG, AZ ÉRETTSÉGI ÉS A TOVÁBBTANULÁS VAGY LEGALÁBB EGY SZAKMA ELSAJÁTÍTÁSA, DE EZ A NAGY VÁLTOZÁS NEM TERJEDT KI A CIGÁNYSÁG EGÉSZÉRE. A NYOLC ÁLTALÁNOSNÁL MAGASABB VÉGZETTSÉG A CIGÁNYSÁG KÖRÉBEN ALAPVETŐEN A SZAKMUNKÁSKÉPZŐ ISKOLAI ÉS SZAKISKOLAI VÉGZETTSÉG. A NÉPSZÁMLÁLÁSI CIGÁNY KISEBBSÉGBEN A KÖZÉPISKOLAI VAGY ANNÁL MAGASABB ISKOLAI VÉGZETTSÉGŰEK ARÁNYA NEM ÉRI EL AZ 1%-OT, A FELSŐFOKÚ VÉGZETTSÉGŰEK ARÁNYA 2%. AZ ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZINTJÉBEN MEGMUTATKOZÓ KÜLÖNBSÉGEK AZ ÉLETKOR FOLYAMÁN FOKOZATOSAN ALAKULNAK KI. A CIGÁNY GYEREKEK ISKOLAI VÉGZETTSÉGE AZ ESETEK TÖBB MINT FELÉBEN NEM FELEL MEG ÉLETKORUKNAK, A GYERMEKEK TÖBB MINT FELE ALACSONYABB OSZTÁLYBA JÁR, MINT AHOGY AZT ÉLETKORUK ALAPJÁN VÁRNÁNK. A CIGÁNYSÁG MAGASABBAN KVALIFIKÁLT RÉTEGÉRE EZ NEM VONATKOZOTT. EZ A RÉTEG MÁR A TÖBBSÉGI TÁRSADALOM NORMÁINAK MEGFELELŐ ÉRTÉKREND SZERINT ÉLT.

AZ ALULISKOLÁZOTT RÉTEG SZAKKÉPZETTSÉG NÉLKÜL KERÜLT KI A MUNKAERŐPIACRA. ALAPVETŐEN EBBŐL KÖVETKEZIK AZ, HOGY A MUNKANÉLKÜLISÉG A CIGÁNYSÁG KÖRÉBEN 75%-OS HATÁRT RÖVID IDŐ ALATT ELÉRTE. ENNEK EREDMÉNYEKÉPPEN A CIGÁNYSÁG JELENTŐS RÉSZÉ ELSZEGÉNYEDETT, A FIATALOK NAGY SZÁMBAN NEM TANULTAK A CSALÁD SZOCIÁLIS KÖRÜLMÉNYEI MIATT. EZEK AZ EMBEREK CSAKHAMAR KESTEK A MUNKANÉLKÜLIEKET ELLÁTÓ RENDSZERBŐL IS. A CSALÁDOK FŐ BEVÉTELI FORRÁSA HAZÁNKBAN A BÉR ÉS FIZETÉS VOLT, AZ 1990-ES ÉVEKBEN A CSALÁDI PÓTLÉK ÉS A KÜLÖNFÉLE SEGÉLYEK, TÁMOGATÁSOK JELENTETTÉK A MEGÉLHETÉSI FORRÁST. A CIGÁNYSÁG HELYZETE GYORSULÓ ÜTEMBEN TOVÁBB ROMLIK. AZ ALACSONY ISKOLAI VÉGZETTSÉG A JELENLEGI MUNKAERŐPIACON MIND NAGYOBB HÁTRÁNYT JELENT. EZÉRT A 90-ES ÉVEKBEN ENNEK A TÁRSADALMI RÉTEGNEK GYORSULÓ ÜTEMŰ ELSZAKADÁSA TAPASZTALHATÓ. ALTERNATÍVÁK HIÁNYÁBAN GYAKORIBBAK A SZENVEDÉLYBETEGSÉGEK ÉS GYORSABBAN NŐ A BŰNÖZÉS VONZEREJE. A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG HELYZETE JELENLEG ANNYIRA SÚLYOS, LESZAKADÁSA ANNYIRA FELGYORSULT, HOGY EZ AZ EU TAGSÁGUNKAT MEGNEHEZÍTI.

A SZOCIÁLIS ÉS MUNKAÜGYI TERMÉSZETŰ GONDOK ZÖME AZ ALULKÉPZETTSÉGBŐL FAKAD. BONYOLÍTJÁK ÉS NEHEZÍTI A HELYZET MEGOLDÁSÁT A SZOCIOKULTURÁLIS KÜLÖNBSÉGEK. A TÁRSADALOM EGÉSZÉBEN MÉG NEM TUDATOSULTAK A CIGÁNYSÁG TOVÁBBI LESZAKADÁSÁNAK, A HALMOZÓDÓ FESZÜLTSEGEKNEK A VESZÉLYEI. MÁK KISEBBSÉGEKHEZ VISZONYÍTVA KEVÉS CIGÁNY SZÁRMAZÁSÚ ÉRETTSÉGIZETT ÉS NAGYON KIS LÉTSZÁMÚ A CIGÁNYSÁGNAK AZ A MAGASAN KÉPZETT ÉS SAJÁT ETNIKUMÁNAK KÉPVISELETÉT FELVÁLLALÓ ÉRTELMIÉGI RÉTEGE, AMELY KÉPES LENNE TÁRSADALMI, STRATÉGIÁI KONCEPCIÓT KIDOLGOZNI ÉS ENNEK MEGFELELŐ PROGRAMOK VÉGREHAJTÁSÁRA MOZGÓSÍTANI A CIGÁNY EMBEREKET. A KIS SZÁMÚ CIGÁNY ÉRTELMIÉGI EGYSÉGE A TÖBBSÉGI TÁRSADALOMBA VALÓ FELSZÍVÓDÁS, A TELJES ASSZIMILÁCIÓ VAGY AZ ARRA VALÓ TÖREKVÉS JELLEMZŐ. HA EZEK A MŰVELT, MEGFELELŐ EGZISZTENCIÁVAL RENDELKEZŐ

CIGÁNY EMBEREK KERÜLNÉNEK OLYAN HELYZETBE, HOGY POLITIKÁVAL IS INTENZÍVEBBEN FOGLALKOZNÁNAK A CIGÁNYSÁG ÉRDEKÉBEN, DÖNTÉSEKET HOZNÁNAK, AKKOR MEGÍTÉLÉSEM SZERINT ELŐREBB TARTANA A CIGÁNY KISEBBSÉGI ÜGY ÉS MÁS LENNE A TÁRSADALMI MEGÍTÉLÉS. JELENLEG NEM A MEGFELELŐ VÉGZETTSÉGŰ CIGÁNY EMBEREK TÖLTIK BE A CIGÁNYSÁG VEZETŐINEK SZEREPÉT – HIÁNYZIK AZ ÖSSZKONTROLL. A CIGÁNY ÖNKORMÁNYZATOK MEGALAKULÁSA 1995-BEN FORDULÓPONTOT JELENTETT. MEGALAKULÁSUK ÓTA LESZÁMOLTAK AZOKKAL AZ ILLÚZIÓKKAL, AMELY SZERINT RÖVID TÁVON GYORS MEGOLDÁS BÁRMIBEN IS LEHETSÉGES. A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK IS SZEGÉNYEBBEK LETTEK EGY ILLÚZIÓVAL: AZZAL, HOGY TÖBB GONDJUK A CIGÁNYSÁGGAL NEM LESZ, A CIGÁNY ÖNKORMÁNYZAT MAJD MEGOLDJA A PROBLÉMÁKAT. A CIGÁNYÜGY KEZELÉSE ÁLLAMIGAZGATÁSI SZEMPONTBÓL NAGYMÉRTÉKBEN MÁS, ELTÉRŐ MÓDSZEREKET KÍVÁN. A KISEBBSÉGI JOGOK TÖRVÉNYI BIZTOSÍTÁSA MELLETT A FOGLALKOZTATÁSI, KÖZOKTATÁSI, SZOCIÁLIS, EGÉSZSÉGÜGYI STB. KÉRDÉSEK KERÜLTEK ELŐTÉRBE AZ ÁLLAMIGAZGATÁS SZÁMÁRA CSAKÚGY, MINT A CIGÁNY VEZETŐK ÉS ÁLLAMPOLGÁROK TÖBBSÉGE SZÁMÁRA.

„GETTÓ JELENSÉG”:

„A SZEGREGÁLT KÖRZETEK, AZ ETNIKAI „GETTÓK” AZOK A TERÜLETEK, AHOL KONCENTRÁLTAN JELENTKEZNEK A SZEGÉNYség ÉS AZ ETNIKAI ELSZIGETELTSÉG PROBLÉMÁI.”⁴¹

MAGYARORSZÁGON 2000-BEN KÖZEL 3 MILLIÓ EMBER ÉLT A LÉTMINIMUM ALATT, A RENDSZERVÁLTÁS EGYIK LEGNAGYOBB ELSZENVEDŐI AZ ETNIKAI KISEBBSÉGEK KÖZÜL A CIGÁNYOK. A GETTÓKBAN ÉLŐK TULÉLÉSI STRATÉGIÁJÁNAK LEGFONTOSABB ELEMEI (KUTATÁSOK TÁMASZTJÁK ALÁ) A PANASZKODÁS, SZEGÉNYség FOLYAMATOS HANGOZTATÁSA A KÜLSŐ SEGÍTSÉG ÉRDEKÉBEN. ERŐS A GENERÁCIÓS SZAKADÉK A TELEPEN ÉLŐK KÖZÖTT.

TELEPEK FELSZÁMOLÁSA KÖNNYŰ ÉS GYORS DOLOG, CSAK PÉNZ KELL HOZZÁ ÉS BEJELENTÉSEK SOROZATA, ÍRTÁK EZT A CIGÁNYNAK LENNI MAGYARORSZÁGON CÍMŰ JELENTÉSBEN. A RENDSZERVÁLTÁST KÖVETŐ ÉVEKBEN A TELEPEK MEGSZÜNTETÉSÉVEL KAPCSOLATBAN VALAMINT AZ OTT ÉLŐK HELYZETÉNEK JAVÍTÁSÁVAL KAPCSOLATBAN SEMMIFÉLE ELŐRELÉPÉS NEM TÖRTÉNT. 2001-BEN KÉSZÜLT ELŐSZÖR RENDELETTERVEZET A TELEPEK FELSZÁMOLÁSÁRÓL ÉS FELÚJÍTÁSÁRÓL. *„A TELEPBONTÁS VAGY FELÚJÍTÁS KÉRDÉSÉT AZ ÖNKORMÁNYZATOK HATÁSKÖRÉBE UTALTÁK. A PROGRAM EGYIK CÉLJA AZ ÖNKORMÁNYZATI BÉRLAKÁSÁLLOMÁNY FEJLESZTÉSE VOLT, DE TÁMOGATTÁK VOLNA A SAJÁT TULAJDONHOZ JUTÁST IS.”⁴²* A PROGRAMOT A KORMÁNYVÁLTÁS ELMOSTA. AZ AKKOR VÁLASZTÁSI KAMPÁNY EGYIK FONTOS ÜZENETE A SZEGÉNYségBEN ÉLŐ CIGÁNYOK HELYZETÉNEK MEGVÁLTOZTATÁSA. GYERMEKSZEGÉNYség FELSZÁMOLÁSA, ISKOLAI SZEGREGÁCIÓ MEGSZÜNTETÉSE, TELEPREHABILITÁCIÓS PROGRAMOK KIDOLGOZÁSA. A KEMÉNY ISTVÁN ÁLTAL

⁴¹ KERTESI GÁBOR-KÉZDI GÁBOR: CIGÁNY ETNIKAI GETTÓK (AZ 1990. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAI ALAPJÁN KÉSZÜLT ELEMZÉS) 1997.

⁴² CIGÁNYNAK LENNI MAGYARORSZÁGON-JELENTÉS 2007 (SZERK.: TÖRZSÖK ERIKA, PASKÓ ILDI, ZOLNAY JÁNOS) BUDAPEST, 2008. 165.p.

KÉSZÍTETT REPREZENTATÍV FELMÉRÉS SZERINT A CIGÁNYOK 3/4 SZEGREGÁLTAN ÉL, 42%-UK TELEPÜLÉSEK SZÉLÉN, 22%-UK TELEPÜLÉSEK BELSEJÉBEN, 6%-UK PEDIG ELKÜLÖNÍTETT TELEPEKEN. „TELEPNEK MINŐSÜLNEK AZOK A LEGALÁBB NÉGY LAKÁSBÓL ÁLLÓ TELEPÜLÉSRÉSZEK, AMELYEK LAKÁSAI IGEN ALACSONY KOMFORTFOKOZATÚAK ÉS MINŐSÉGŰEK, MAGAS A LAKSÚRÚSÉGÜK ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS JELENTŐSEN ROSSZABB, MINT A TELEPÜLÉS MÁS RÉSZÉN.”⁴³ A 80-AS ÉVEK VÉGÉN KEZDŐDŐ GAZDASÁGI-TÁRSADALMI ÁTALAKULÁS KÖVETKEZTÉBEN A NAGYVÁROSOK SZAKKÉPZETLEN MUNKANÉLKÜLJEI VISSZAKÉNYSZERÜLTEK KORÁBBI LAKÓHELYEIKRE. KÉSŐBB A JOBB MEGÉLHETÉS REMÉNYÉBEN VISSZAKÖLTÖZTEK A VÁROSBA, AKÁR A HAJLÉKTALANSÁG, AZ ÖNKÉNYES LAKÁSFOGLALÓVÁ VÁLÁS ÁRÁN IS.

A DZSUMBUJ

FERENCVÁROS DINAMIKUSAN FEJLŐDŐ KERÜLET, VANNAK VISZONT „ÁRNYOLDALAI” IS. IDE SOROLHATÓ AZ ILLATOS ÉS GUBACSI ÚT SARKÁNÁL TALÁLHATÓ DZSUMBUJ. AMBRUS PÉTER 1983-BAN IDILLIKUS KÉPET FESTETT RÓLA, MÁRA AZONBAN A HELYZET MEGVÁLTOZOTT. AZ EGYKORI LAKÓK ZÖME ELKÖLTÖZÖTT, HELYÜKRE ÚJ TELEPESEK KERÜLTEK, AKIK SAJÁTOS KÖRNYEZETTÉ FORMÁLTÁK. DEVIANCIA VÁLT URALKODÓVÁ ÉS A HELYZET SZINTE KEZELHETETLEN. AZ ITT DOLGOZÓ SZOCIÁLIS MUNKÁSOK ELSŐDLEGES CÉLJA A GYERMEKEK TUDATFORMÁLÁSA, BIZAKODVÁN ABBAN, HOGY ŐK MÉG TALÁN MEGMENTHETŐEK. LEGNEHEZEBB HELYZETBEN AZONBAN AZ ÖNKORMÁNYZAT VAN, HISZEN MINT A TERÜLET „GAZDÁJÁNAK” NEKI KELLENE MEGOLDANIA AZ ÉVEK ÓTA FENNÁLLÓ PROBLÉMÁT. A DZSUMBUJ LÉT MA MEGBÉLYEGZETT, ITT LAKNI SZÉGYEN. TÁRSADALMI MEGÍTÉLÉSE LESÚJTÓ.

TELEP KELETKEZÉSE

NEVÉT AZ EGYKOR ITT LAKÓ MUNKÁSEMBEREKTŐL KAPTA. MA MÁR CSAK RAGADVÁNYNÉVKÉNT HASZNÁLJÁK. A LAKÓK ÖSSZETÉTELE MIATT KAPOTT PEJORATÍV ÉRTELME. A KÖZVÉLEMÉNY SZERINT A TÁRSADALOMBÓL KIREKESZTETT, LECSÚSZOTT, SZOCIÁLISAN HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ EMBEREK GYŰJTŐHELYE.

A HÁROM IKERHÁZAS ÉPÜLETET A FŐVÁROS HOZTA LÉTRE AZZAL A CÉLLAL, HOGY IDE KÖLTÖZTESSEK A SZEGÉNYEK LEGSZEGÉNYEBBJEIT, AKIK EDDIG NYOMORTANYÁKON ÉLTEK CSALÁDJUKKAL. ESÉLYEL AZOK A CSALÁDOK INDULHATTAK, AKIK LAKBÉRT FIZETNI NEM TUDTAK, KILAKOLTATTÁK ŐKET ÉS SOK GYERMEKESEK VOLTAK, ILLETVE AZOK A CSALÁDOK, AMELYEKNEK LEGALÁBB EGYIK TAGJA DOLGOZOTT MÁR BUDAPESTEN. A NÉPSZABADSÁG EGYIK, RÉGEBBI CIKKÉBEN OLVASHATÓ VOLT, HOGY EZ A HELY EGY „BÉRKASZÁRNYA”, NEM LAKÁSOK, CSAK FELHÚZOTT FALAK, AMELYEK MEGVÉDIK AZ IDE KÖLTÖZŐKET A HIDEGTŐL. AKIK VISZONT IDEKERÜLHETTEK, NEM EZT LÁTTÁK, ÖRÜLTEK, HOGY VAN FEDÉL A FEJÜK FÖLÖTT. A KÖRNYÉKEN

⁴³ CIGÁNYNAK LENNI MAGYARORSZÁGON-JELENTÉS 2007 (SZERK.: TÖRZSÖK ERIKA, PASKÓ ILDI, ZOLNAY JÁNOS) BUDAPEST, 2008. 167.P.

PEDIG TÖBB GYÁR BIZTOSÍTOTT MUNKÁT SZÁMUKRA. A LAKÓTELEP ÉSZRE SEM VETTE, MÁR KIREKESZTETT ÉS MEGBÉLYEGZETT VOLT. A TELEP LAKÓI CSAK KÉSŐBB FOGTÁK FEL, HOGY AZ ELNEVEZÉSBEN EGY ELLENSÉGES ELŐÍTÉLET – RENDSZER NYERT MEGFOGALMAZÁST, AMELY MINDNYÁJUKAT MEGVETETT ÉS KITASZÍTOTT KISEBBSÉGI LÉTBE KÉNYSZERÍTETTE. „DZSUMBUJ IDENTITÁS” ALAKULT KI.

MA

A 80-AS ÉVEKBEN KEZDŐDÖTT MEG A NINCSTELENEK FELÁRAMLÁSA SZABOLCS – SZATMÁR, BORSOD ÉS HAJDÚ – BIHAR MEGYÉKBŐL. ÖNKÉNYESEN ELFOGLALTÁK AZ ÜRESEN ÁLLÓ HELYSÉGEKET. NÉGY ÉVIG KÖLTÖZHETTEK IDE A LEGSZEGÉNYEBB EMBEREK, AKKOR SENKI SEM TÖRŐDÖTT VELÜK. 1992-BEN KEZDŐDIK MEG INTÉZMÉNYI „KEZELÉSÜK”, RADIKÁLIS ESZKÖZÖKKEL, TÖBBNYIRE KILAKOLTATTÁK AZ ÚJONNAN BETELEPÜLŐKET. ŐK ÚJRA ÉS ÚJRA VISSZAKÖLTÖZTEK, ILLEGÁLIS „BEVÁNDORLÓKKÁ” VÁLTAK, AKIK NEM FIZETTEK SEM LAKBÉRT, GÁZT, ÁRAMOT. ENNEK ELLENÉRE MINDENT HASZNÁLTAK.

A FELKÖLTÖZŐ CSALÁDOK RÖVID TÁVON JÓL AKARTAK ÉLNI, HOSSZÚ TÁVON PEDIG GONDOSKODÁST REMÉLTEK AZ ÁLLAMTÓL. A HIVATAL SEGÉLYEKKEL CSAK TŰNETI KEZELÉST NYÚJTHATOTT SZÁMUKRA. KB. 800 EMBER ÉLHET ITT, 30%-UK ILLEGÁLISAN SEHOL NINCSENEK BEJELENTVE. AZ ITT LÉVŐ LAKÁSOK ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONBAN VANNAK. KOLÓNIASZERŰEN ÉLNEK ITT A CSALÁDOK, GONDOK HATVÁNYOZOTTAN JELENTKEZNEK. URALKODÓVÁ VÁLT EGYFAJTA SZUBKULTÚRA. A LAKÁSOKAT ELLEPIK A CSÓTÁNYOK, A PINCÉKET A PATKÁNYOK. 2003-BAN AZ ITT ÉLŐ FIATALOK ÖNKÉNTESEN KITAKARÍTOTTÁK A TELEPET.

ROMÁK A TELEPEN

A 800 LAKOSNAK KB. 60%-A CIGÁNY SZÁRMAZÁSÚ. TALAJT VESZÍTETT, HELYÉT TÁRSADALOMBAN NEM TALÁLÓ EMBER. JÖVŐKÉPÜK NINCS. SOKAN KÖZÜLÜK KÉPTELENEK ALKALMAZKODNI AZ ITTENI KÖRÜLMÉNYEKHEZ. ÉLETVEZETÉSI PROBLÉMÁKKAL KÜZDENEK. NINCS HOMOGÉN LAKOSSÁG, ÁLLANDÓAK AZ ELLENTÉTEK.

MAGUK KÖZÖTT SZÍVESEN ÁPOLJÁK HAGYOMÁNYAIKAT. SOKAN AZONBAN SZÉGYELLIK SZÁRMAZÁSUKAT, EZÉRT NEM VESZNEK RÉSZT AZ OLYAN PROGRAMOKBAN, AMELY KIFEJEZETTEN NEKIK SZÓL. NINCS KÖZÖSSÉGI ÉRDEKÜK.

DEVIANCIÁK

AZ ALKOHOL MEGHATÁROZZA AZ ITT ÉLŐK MINDENNAPJAIT, IDŐTÖLTÉS ÉS SEGÍTSÉG A KÖRÜLMÉNYEK ELVISELHETŐBBÉ TÉTELÉBEN. A DROG A KILÁTÁSTALANSÁG, A BEZÁRTSÁG, A SZORONGÁS FELOLDÁSÁHOZ SZÜKSÉGES. EZEKET A TÉNYEZŐKET A TELEPEN MEGOLDANI NEM LEHET. A BETÖRÉSEK MINDENNAPOSOK. A TELEPRE KERÜLETŐRŐK NEM MERNEK BEJÖNNI, TÉRFIGYELŐ KAMERÁKAT FELSZERELNI NEM LEHET, A HÁZAK ÁTLÁTHATATLANOK. AZ EGYKORI ÖNKÉNYES LAKÁSFOGLALÓK ELFOGADTÁK A TELEP VISELKEDÉSI NORMÁIT, BEILLESZKEDTEK. AKI VISZONT NEM TUDOTT, AZ ELMENEKÜLT ÖNKORMÁNYZATI SEGÍTSÉGGEL. VOLTAK MÉLTÁNYOSSÁGI LAKÁSCSERÉK IS. SPORTPÁLYÁT ÉPÍTETTEK A LEBONTOTT ÉPÜLET HELYÉRE. A LAKÓK A LAKÁSOKAT, FOLYÓSOKAT

FELÚJÍTOTTÁK, MUSKÁTLIKAT HELYEZTEK KI AZ ABLAKOKBA. AZ ÖNKORMÁNYZAT SOKÁIG TÜRTE, HOGY GETTÓSODJON, MAJD HIRTELEN RENDET AKARTAK CSINÁLNI. EGYIK NAPRÓL A MÁSIKRA AKARTÁK MEGSZÜNTETNI A RÉGÓTA FENNÁLLÓ ÁLLAPOTOKAT. NEM TÖRÖDÖTT AZ OTT ÉLŐK HELYZETÉVEL, OLDJÁK MEG PROBLÉMÁJUKAT, AHOGY AKARJÁK. AZ ITT ÉLŐK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA ROSSZABB, MINT A MÁS RÉGIÓKBAN ÉLŐKNEK. NEM JÁRNAK ORVOSHOZ, SZAKRENDELÉSEKRE. 2001-BEN VOLT EGY ÖNKÉNTES EGÉSZSÉGÜGYI VIZSGÁLAT A TELEPEN, AMELYRE 300-AN JELENTKEZTEK. AZ ÖSSZEÁRTSÁG MIATT A GYEREKEK NEHEZEN KEZELHETŐVÉ VÁLNAK, DEKONCENTRÁLTAK, MAGATARTÁSZAVAROSAK. ISKOLÁBAN KÉPTELENEK TELJESÍTENI. NEM MOZDULNAK KI SZÜKEBB LAKÓKÖRNYEZETÜKBŐL, NYÁRON A LEGNYOMASZTÓBB A HELYZET.

AZ ÉPÜLETEK EGY RÉSZÉT LE KELLENE BONTANI. A CSALÁDOkat EL KELLENE KÖLTÖZTETNI, DE NEM EGY HELYRE, HANEM SZÉTSZÓRVA, A FŐVÁROS KÜLÖNBÖZŐ KERÜLETEIBE. ÍGY TALÁN ELEJÉT LEHETNE VENNI EGY ÚJABB GETTÓSODÁSNAK. A LAKÓK ÍGY KÉNYTELENEK LENNÉNEK MEGTANULNI AZ ALKALMAZKODÁST MÁS VISELKEDÉSI NORMÁKHOZ.

ÖSSZEGZÉS

A MAI MAGYARORSZÁGON A CIGÁNYELLENESÉG NEM EGYSZERŰEN MÚLTBÓL ÖRÖKÖLT ELŐÍTÉLETRENDSZER, HANEM OLYAN ATTITŰD, AMELYNEK EGYES ÖSSZETEVŐIT CSÖKKENTIK, MÁS ÖSSZETEVŐIT VISZONT FELERŐSÍTIK A RENDSZERVÁLTÁS, A RADIKÁLIS TÁRSADALMI ÁTALAKULÁS FOLYAMATAI. LÁTOK ESÉLYT ARRA, HOGY EGY MODERNIZÁLÓDÓ TÁRSADALOM A CIGÁNY IDENTITÁS MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE MELLETT KÉPES INTEGRÁLNI A CIGÁNYSÁGOT ÚGY, HOGY ANNAK SZOCIÁLIS, JOGI, MUNKAERŐPIACI, ISKOLÁZÁSI, MŰVELŐDÉSI ÉS EGYÉB HÁTRÁNYAIT FOKOZATOSAN ENYHÍTI. DE ARRA IS VAN ESÉLY, HOGY EZEK A HÁTRÁNYOK TOVÁBB NÖVEKSZENEK. A CIGÁNYSÁG TÁRSADALMI POZÍCIÓJA – ISKOLAI VÉGZETTSÉG, FOGLALKOZTATOTTSÁG, JÖVEDELEM ÉS A RÉTEGZŐDÉS EGYÉB MUTATÓI TEKINTETÉBEN – A LEGROSSZABB AZ ÖSSZES HAZAI KISEBBSÉG KÖZÜL. A HÁTRÁNYOS HELYZET ÖNMAGÁBAN MEGAKADÁLYOZZA A TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL LEHETŐSÉGÉT A CIGÁNYOK JELENTŐS HÁNYADA SZÁMÁRA. A LESZAKADÁSBÓL FAKADÓ KISZOLGÁLTATOTT HELYZET IDEÁLIS BŰNBAKKÁ TESZI A CIGÁNYSÁGOT. AZ EGYÜTT ÉS EGYMÁS MELLETT ÉLÉS GYAKRAN CSOPORTKÖZI KONFLIKTUSOKTÓL TERHES. A CIGÁNYSÁG TÁRSADALMI FELEMELKEDÉSÉNEK LEGNAGYOBB AKADÁLYA A VELÜK SZEMBEN ÉLŐ ELŐÍTÉLETEK NAGYSÁGA, INTENZITÁSA. A CIGÁNYSÁG EREDETE, SZÁRMAZÁSA, ÉLETFELFOGÁSA ÉS HITVILÁGA A KÖRNYEZŐ LAKOSSÁG ELŐTT ISMERETLEN, TEHÁT EGYSZERŰ MAGYAR SZEMMEL NÉZVE GYANÚS. A MAGYAR EMBER SOKKAL TÖBBET TUD PL. A NÉGEREKRŐL VAGY AZ INDIÁNOKRÓL, MINT A CIGÁNYOKRÓL, PEDIG ŐK KÖZTÜNK ÉLNEK. A SZOCIALIZÁCIÓ SORÁN A CSALÁDI MILIÓNEK NAGY SZEREPE VAN ABBAN, HOGY A CSALÁD KULTURÁLIS ÉRTÉKRENDJÉTŐL, SZOKÁSAITÓL, ELŐÍTÉLETES SZTEREOTÍPIÁKBÓL MENNYIT, MILYEN FORMÁBAN ÉS INTENZITÁSSAL VESZNEK ÁT A GYEREKEK. A SZOCIALIZÁCIÓ SORÁN MÁS MIKROKÖZÖSSÉGEK ILYEN JELLEGŰ HATÁSAI IS SZEREPET JÁTSZANAK. A MAGYAR TÁRSADALOM JELENTŐS RÉSZÉ NEGATÍV MÓDON VISZONYUL A CIGÁNYOKHOZ, A

LAKOSSÁGBAN NAGYMÉRTÉKŰ ÉS INTENZITÁSÚ HAMIS ÁLTALÁNOSÍTÁSOK, ELŐÍTÉLETEK ÉLNEK. E PROBLÉMAKÖR RÉSZÉ A TÁRSADALMI KÖZGONDOLKODÁS EGÉSZÉNEK. JÓ LENNE MEGTISZTÍTANI A CIGÁNY SZÓT MINDEN PEJORATÍV MELLÉKZÖNGÉJÉTŐL, NEM LEHET SZÉGYELLNI VALÓ JELZŐ, NEGATÍV TULAJDONSÁGOK SZIMBÓLUMA. A CIGÁNYSÁGNAK KULTURÁLIS, MŰVÉSZETI HAGYOMÁNYAI ÉS ÉRTÉKEI VANNAK. TAGJAI NAGYON IS JÓL FELISMERHETŐ RASSZJEGYEKSEL RENDELKEZNEK. ÉPPEN A SAJÁTOS TÖRTÉNETI FEJLŐDÉS HOZOTT LÉTRE SPECIÁLIS SZOKÁS-, HIEDELEM-, NORMA- ÉS ÉRTÉKRENDSZERT, SPECIÁLIS CSALÁDSZERVEZŐDÉSI FORMÁKAT, KÖZÖSSÉGI TUDATOT. MINDEZEK AZ ÖSSZTÁRSADALMI KULTÚRA ÉRTÉKEI ÉS RÉSZEI, ÉS NEM A PROBLÉMÁK FORRÁSA. AMI ÉRTÉK AZT MEG KELL ŐRIZNI, ARRA VIGYÁZNI KELL. A PROBLÉMÁKAT NEM EZEK, HANEM A TÁRSADALMI MUTATÓK, A RÉTEGHELYZETET MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK, AZ EZEK KÖVETKEZTÉBEN LÉTREJÖTT ÉLETKÖRÜLMÉNYEK VÁLTJÁK KI. ILYEN TÉNYEZŐK: ALACSONY ISKOLAI VÉGZETTSÉG, MUNKANÉLKÜLISÉG, ALACSONY JÖVEDELMI SZINT, LAKÓHELY INFRASTRUKTURÁLIS ELMARADOTTSÁGA, KÖZÉLETTŐL VALÓ TÁVOLMARADÁS. AKI ILYEN KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT ÉL, AZZAL FÜGGETLENÜL ATTÓL, HOGY MILYEN ETNIKUMHOZ TARTOZIK, TÖBB A PROBLÉMA, TÖBB A GOND. A CIGÁNYSÁGGAL SZEMBENI ELŐÍTÉLET AZ UTÓBBI ÉVEKBEN NEM CSÖKKENT, CSAK MEGNYILVÁNULÁSI FORMÁJÁBAN ALAKULT ÁT. ÉLETHELYZETEK ROMLÁSÁNAK KÖVETKEZMÉNYE, HOGY ERŐSÖDIK AZ ELŐÍTÉLETESSÉG.

FELHASZNÁLT IRODALOM

AMBRUS PÉTER (200): A DZSUMBUJ - EGY TELEP ÉLETE. SZEGED, LAZI

ALLPORT, GORDON W.(1977): AZ ELŐÍTÉLET. BUDAPEST, GONDOLAT

CIGÁNYNAK LENNI MAGYARORSZÁGON-JELENTÉS 2007 (2008) (SZERK.: TÖRZSÖK ERIKA, PASKÓ ILDI, ZOLNAY JÁNOS) BUDAPEST

DR. ÉDER MÁRIA (2002): AKI CIGÁNYÚTRA MENT – SZUBJEKTÍV VALLOMÁS A CIGÁNYKÉRDÉSRLŐL. KAPOSVÁR, SAXUM BT.

FORRAY R. KATALIN (2000): CIGANOLÓGIA – ROMOLÓGIA. BUDAPEST – PÉCS, DIALÓG CAMPUS KIADÓ

GORDOS ÁGNES (1997): FEHÉREN FEKETÉN: ESÉLYEK ÉS ZSÁKUTCÁK AVAGY A CIGÁNYSÁG OKTATÁSÁVAL ÉS FOGLALKOZTATÁSÁVAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK. BUDAPEST, MTA, POLITIKAI TUDOMÁNYOK INTÉZETE, ETNOREGIONÁLIS KUTATÓKÖZPONT

JUHÁSZ JÚLIA(1976): HÍRADÁS A DZSUMBUJRÓL. BUDAPEST, KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

KECSKÉS ÉVA(2005): DZSUMBUJISTÁK. BUDAPEST, SZOCIÁLIS SZAKMAI SZÖVETSÉG

KEMÉNY ISTVÁN(2006): A MAGYARORSZÁGI ROMÁK. VÁLTOZÓ VILÁG 31. BUDAPEST, PRESS PUBLICA

KERTESI GÁBOR-KÉZDI GÁBOR (1997): CIGÁNY ETNIKAI GETTÓK (AZ 1990. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAI ALAPJÁN KÉSZÜLT ELEMZÉS)

BELÜGYI SZEMLE: TOMKA MIKLÓS – VÉLEMÉNYEK (ELŐ)ÍTÉLETEK, TÁRSADALOM, 1997/7-8.

TÖRTÉNET

MAGYARORSZÁGON A NÉMET KISEBBSÉG SZINTE MINDENHOL MEGTALÁLHATÓ. AZ ELSŐ CSOPORTOK MÁR I. ISTVÁN URALKODÁSA ALATT MEGJELENTEK A TÖRTÉNELMI MAGYARORSZÁG TERÜLETÉN. A XII. ÉS A XIII. SZÁZAD FOLYAMÁN PEDIG AZ ELSŐ NAGY BETELEPÍTÉSEK IS MEGTÖRTÉNTÉK, EKKOR MÁR HOSPES, AZAZ VENDÉG MINŐSÉGBEN, FŐLEG VÁROSLAKÓ NÉMETEKET HÍVTAK BE KIRÁLYAINK. A KÖZÉPKORBAN JELENTŐS KIVÁLTSÁGOKAT ÉLVEZTEK, AMIVEL MEGALAPOZTÁK A SZEPESSÉGI VÁROSOK ÉS AZ ERDÉLYI SZÁSZ SZÉKEK ÖNKORMÁNYZATI FEJLŐDÉSÉT.

A KÖVETKEZŐ FORDULÓPONT A HAZAI NÉMETSÉG TÖRTÉNETÉBEN A TÖRÖK URALOM UTÁN KÖVETKEZETT BE. A XVIII. SZÁZAD FOLYAMÁN HÁROM NAGY HULLÁMBAN ÉRKEZTEK A NÉMETEK NÉMETORSZÁG TÚLNÉPESEDETT TERÜLETEIRŐL HAZÁNKBAN, FŐLEG A HÓDOLTSÁG UTÁNI ELNÉPTELENEDETT TERÜLETEKRE. NAGYOBB, ÖSSZEFÜGGŐ TERÜLETEIK ALAKULTAK KI BÁCSKÁBAN, TOLNÁBAN, BARANYÁBAN (SCHWÄBISCHE TÜRKEI), A BÁNÁTBAN, A FŐVÁROS KÖRNYÉKÉN ÉS A NYUGATI HATÁRVIDÉKEN. A XVIII. SZÁZAD KÖZEPÉN KÖRÜLBELÜL 150.000 NÉMET TELEPES ÉLET MAGYARORSZÁGON, DE SZÁMUK FOLYAMATOSAN EMELKEDETT. FŐLEG MEZŐGAZDASÁGGAL, ILLETVE ANNAK FELÉLESZTÉSÉVEL FOGLALKOZTAK, ÍGY EZEK A TELEPESEK FALVAKBAN ÉLTEK. A NÉMETEK ÉRKEZÉSÉNEK MÁSODIK HULLÁMA GYAKORLATILAG ÁTFOGTA AZ EGÉSZ XVIII. SZÁZADOT. 1722-23. ÉVI ORSZÁGGYŰLÉSEN A MAGYAR RENDEK MAGUK KÉRTÉK MÁRIA TERÉZIÁTÓL A TELEPÍTÉS ENGEDÉLYEZÉSÉT. AZ URALKODÓHÁZ (FŐLEG II. JÓZSEF) EZÁLTAL LEHETŐSÉGET KAPOTT, HOGY A MAGYARLAKTA TERÜLETEKEN IS ELINDÍTSA A GERMANIZÁLÁST. A HARMADIK NAGY BETELEPÜLÉSI HULLÁM II. JÓZSEF 1782. ÉVI PÁTENSE KÖVETKEZTÉBEN ZAJLOTT LE. AZOK A NÉMETEK, AKIK MÁR A XIX. SZÁZAD SORÁN ÉRKEZTEK MAGYARORSZÁGRA, FŐLEG A MUNKÁSOSZTÁLY TAGJAI VOLTAK, A VÁROSOKBAN, AZ ÉPPEN SZÜLETŐ FÉLBEN LÉVŐ NAGYIPARBAN HELYEZKEDTEK EL.⁴⁴ A NEMZETISÉGET ELŐSZÖR 1941-BEN KELLETT BEVALLANIUK. EKKOR MÁR SZÁMOS NÉMET ANYANYELVŰ VALLOTTA MAGÁT MAGYARNAK, NYILVÁN A TÖBB SZÁZÉVES ITT TARTÓZKODÁS, ÉS A HAZASZERETET BIZONYÍTÉKAKÉNT. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN AZONBAN A MAGYARORSZÁGON MARADT NÉPESSÉG (220 000 NÉMETET ŪZTEK EL MAGYARORSZÁGRÓL) MÁR NEM MERTE MAGÁT NÉMET NEMZETISÉGŰNEK VAGY ANYANYELVŰNEK VALLANI, NYILVÁN A HAZAI ÉS A NEMZETKÖZI POLITIKA SEM BIZTOSÍTOTT ERRE MEGNYUGTATÓ LEHETŐSÉGET. AMIKOR A NEMZETKÖZI POLITIKAI LÉGKÖR ENYHÜLT ÉS A KÉT NÉMETORSZÁG LASSACSKÁN ISMÉT KEZDTE MEGTALÁLNI HELYÉT EURÓPA POLITIKAI ÉS GAZDASÁGI ÉLETÉBEN, A SVÁBOK ISMÉT MAGYARORSZÁG EGYENLŐ JOGÚ TAGJÁVÁ VÁLTAK (1950.) 1954-BEN JELENT MEG ELŐSZÖR ŪJRA NÉMET NYELVŰ LAP, A FREIES LEBEN (SZABAD ÉLET), 1955. JŪLIUS 18-ÁN PEDIG MEGALAKULT A

⁴⁴ [HTTP://WWW.KISEBBSEGIOMBUDEMAN.HU/WORD/01-15-2009_11_36_02/NEMET.HTML](http://www.kisebbsegiombudsman.hu/word/01-15-2009_11_36_02/nemet.html)

MAGYARORSZÁGI NÉMETEK SZÖVETSÉGE, AMELYNEK CÉLJA AZ VOLT, HOGY A NÉMET NYELVRE HIVATKOZVA EGYSÉGES NEMZETISÉGGÉ FORMÁLJA A SVÁBOKAT. SZINTÉN 1955 UTÁN KEZDETT ELTERJEDNI, A NÉMET NYELV ISKOLAI OKTATÁSA. DE EKKOR MÉG ÉRZÉKELHETŐ VOLT A NÉMETEK HÁBORÚ UTÁNI AGRESSZÍV ALULREPREZENTÁLTSA, SOKAN MÉG EBBEN AZ IDŐBEN SEM MERTEK NÉMET ÚJSÁGOT RENDELNI, VAGY GYERMEKEIKET NÉMET NYELVRE OKTATNI, FÉLVE ATTÓL, HOGY NACIONALIZMUSVAL VÁDOLJÁK MAJD ŐKET. A NÉMET FALVAK ZÁRTSÁGA A HÁBORÚ UTÁN LAKOSSÁGCSERÉKKEL, A MODERNIZÁCIÓ ELŐRETÖRÉSÉVEL, A GAZDASÁG BEINDULÁSÁVAL MEGSZÜNT. BELSŐ MIGRÁCIÓVAL AZ ORSZÁG MINDEN MEGYÉJÉBE KERÜLT NÉMET NÉPESSÉG.⁴⁵ A KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2001 NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAI SZERINT 33 792 NÉMET ANYANYELVŰ (1990-BEN 37 511FŐ), 62 233 NÉMET NEMZETISÉGŰ ÁLLAMPOLGÁR ÉL MAGYARORSZÁGON (1990-BEN 30 824 FŐ), 88 416 SZEMÉLY KÖTÖDIK A NÉMET KULTURÁLIS ÉRTÉKEKHEZ, ÉS 53 040 FŐ HASZNÁLJA A NÉMET NYELVET CSALÁDI ÉS BARÁTI KÖRBEN. A LEGNAGYOBB NÉMET KÖZÖSSÉG BARANYÁBAN ÉL, DE BUDAPESTEN ÉS VALAMENNYI MEGYÉBEN ÉLNEK NÉMETEK, NAGYRÉSzt OLYAN TELEPÜLÉSEKEN, AHOL A MAGYAR A TÖBBSÉG.⁴⁶

OKTATÁS

A NÉPSZÁMLÁLÁSI ADATOKAT MEGNÉZVE LÁTHATJUK, HOGY 54%-KAL TÖBBEN VALLOTTÁK MAGUKAT NÉMET NEMZETISÉGŰNEK, MINT NÉMET ANYANYELVŰNEK, EZ ERŐTELJES NYELVI ASSZIMILÁCIÓRA UTAL. EZT A TÉNYT ERŐSÍTI MEG AZ IS, HOGY 1945 ÓTA A NÉMET NYELV SZINTE KIZÁRÓLAG CSAK ISKOLAI NYELVKÉNT LÉTEZIK. A NÉMETEK A LEGTÖBB ESETBEN, AKÁR MÉG BARÁTI KÖRBEN IS, NÉMETŰL BESZÉLNEK. ELMÉLETILEG A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOKRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY KIMONDJA, HOGY A HELYI KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT INTÉZMÉNYT ALAPÍTHAT ÉS TARTHAT FENN, VISZONT ENNEK A GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSA MÁR AKADÁLYOKBA ÜTKÖZIK. MAGYARORSZÁGON JELENLEG HÁROM FORMÁJA LÉTEZIK A KISEBBSÉGI NYELV OKTATÁSÁNAK.

ANYANYELVŰ OKTATÁS: AZ IDENTITÁS MEGŐRZÉSE SZEMPONTJÁBÓL EZ LENNE AZ IDEÁLIS, DE TULAJDONKÉPPEN EZ NEM BIZTOSÍTOTT, NINCS RÁ MA LEHETŐSÉG MAGYARORSZÁGON, A KÉTNyelvű OKTATÁS ÉS A NYELVOKTATÓ FORMA. A KISEBBSÉGI NEVELÉS LEGFONTOSABB LÁNCSZEME AZ ÓVODA, HELYESEBBEN AZ ÓVODÁNAK KELLENE BETÖLTENI EZT A SZEREPET. VISZONT ENNEK KIALAKULÁSA MÉG GYEREKCIPŐBEN JÁR MAGYARORSZÁGON. NINCS MEGFELELŐ TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁS, HOGY MITŐL LESZ KÉTNyelvű NEMZETISÉGI EGY ÓVODA. A MAGYARORSZÁGI NÉMET GYEREKEK NÉMET NYELVTUDÁS NÉLKÜL KERÜLNEK ÓVODÁBA, MERT A CSALÁDBAN MÁR NINCS LEHETŐSÉG A NYELV ELSAJÁTÍTÁSÁRA, EZT A FELADATOT LENNE HIVATOTT PÓTOLNI AZ ÓVODA. AZ ÓVODÁKBAN HÁROMFÉLE NYELVI FOGLALKOZÁS TÍPUS ALAKULT KI: A 20 PERCES NYELVI FOGLALKOZÁSOK HETI EGY-KÉT ALKALOMMAL ÉS A „NÉMET ÓVODA” A HÉT NÉGY NAPJÁN A TELJES

⁴⁵ Uo.

⁴⁶ [HTTP://WWW.NEPSZAMLALAS.HU/HUN/KOTETEK/04/04_MODSZ.PDF](http://www.nepszamlalas.hu/hun/kotetek/04/04_modsz.pdf)

ÓVODAI SZEMÉLYZET MINDEN HELYZETBEN NÉMETÜL BESZÉL. (BARANYA MEGYE), „SOPRONI ÓVODAI MODELL” KEZDET BEN KÉT ÓVODAPEDAGÓGUS (EGY NÉMET ÉS EGY MAGYAR) FOGLALKOZIK A CSOPORTTAL. FÉL ÉV ELTELTÉVEL A MAGYAR KIVÁLIK A CSOPORTBÓL, ÍGY EGYNYELVŰKÉNT MŰKÖDIK TOVÁBB. A NÉMET NEMZETISÉGI OKTATÁSNAK SZINTÉN HÁROM FORMÁJA ALAKULT KI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN. HAGYOMÁNYOS TÍPUS: HETI ÖT ÓRA NÉMET, DE A TANÍTÁS NYELVE A MAGYAR, A BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: A NYELVÓRÁK SZÁMA ÖT, A TANÍTÁS NYELVE A MAGYAR, DE MÁR LEHETŐVÉ TESZI HÁROM SZAKTÁRGY KISEBBSÉG NYELVÉN TÖRTÉNŐ TANULÁSÁT ÉS A KÉTNYELVŰ OKTATÁSI FORMA: A NYELVÓRÁK SZÁMA HETI 10- 15, A MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM KIVÉTELEVEL BÁRMELY TANTÁRGY TANÍTHATÓ NÉMET NYELVEN.

AZ OKTATÁS TERÜLETÉN A LEGNAGYOBB GONDOT A SZAKKÉPZÉS JELENTI. NINCS MEGFELELŐ KONTINUITÁS AZ OKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ SZINTJEI KÖZÖTT. EMELLETT FONTOS PROBLÉMAKÉNT JELENIK MEG A TANKÖNYVEK ÉS A TANESZKÖZÖK NEM MEGFELELŐ JELLEGE.⁴⁷ MINDEZEK MELLETT TALÁN MÉGIS A LEGFONTOSABB PROBLÉMA A NEM MEGFELELŐ PEDAGÓGUSKÉPZÉS, ÉRTVE EZEN AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOKAT IS. A KIKÉPZETT NEMZETISÉGI PEDAGÓGUSOK SOKKAL KEVESEBBEN VANNAK, MINT AMENNYIRE SZÜKSÉG LENNE, DE AKIK RENDELKEZNEK ILYEN KÉPESÍTÉSSEL, AZOK IS MÁS SZAKMÁKBAN HELYEZKEDNEK EL. 2008-BAN VÉGEZTEM A DEBRECENI EGYETEM NÉMET-TÖRTÉNELEM SZAKOS HALLGATÓJAKÉNT. TUDOMÁSOM SZERINT SEM ADDIG, SEM AZUTÁN NEM INDULT ILYEN JELLEGŰ KÉPZÉS, VAGY TOVÁBBKÉPZÉS SEM. SAJNOS A FELSŐOKTATÁS IS A JÓL CSENGŐ EURÓPAI UNIÓS SZAKMÁKAT, SZAKIRÁNYOKAT RÉSZESÍTI ELŐNYBEN (PL. JOGI SZAKFORDÍTÓ). NAGY GONDOT JELENT TOVÁBBÁ, HOGY EGY ÖTÉVES GERMANISZTIKA KÉPZÉSBEN SZÓ SEM ESIK A NÉMET KISEBBSÉGRŐL. TEHÁT ÖSSZEGEZVE NINCSENEK MEGFELELŐEN KÉPZETT PEDAGÓGUSAINK, ÍGY KÉNYTELENEK VAGYUNK VENDÉGTANÁROKAT ALKALMAZNI.

POLITIKA, KULTÚRA, IDENTITÁS

A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZATA, MINT EMLÍTETTEM, 1955-BEN ALAKULT. A MEGALAKULÁS NAPJÁT AZ ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZAT A MAGYARORSZÁGI NÉMET ÖNKORMÁNYZATOK NAPJÁVÁ NYILVÁNÍTOTTA, AMELYET MINDEN ÉV JANUÁR MÁSODIK SZOMBATJÁN GÁLAMŰSORRAL ÜNNEPELNEK. EZEN A NAPON KERÜL SOR AZ „EHRENNADEL IN GOLD” ELNEVEZÉSŰ A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK LEGNAGYOBB KITÜNTETÉSÉNEK ÉS A „VALEIA- KOCH- PREIS”, A FIATALOK TEVÉKENYSÉGÉT ELISMERŐ DÍJ ÁTADÁSÁRA.⁴⁸ AZ MNOÖ KIEMELT FELADATÁNAK TEKINTI A KULTURÁLIS AUTONÓMIA KIALAKÍTÁSÁT, AZ OKTATÁS SZÍNVONALÁNAK EMELÉSÉT, A SZEMÉLYI FELTÉTELEK JAVÍTÁSÁT.

⁴⁷ MÁRKUS ÉVA: KISEBBSÉGI OKTATÁS- MAGYARORSZÁGI NÉMETEK.

[HTTP://WWW.FORUMINST.SK/PUBL/SZEMLE/2007_1/SZEMLE_2007_1 MARKUS-EVA.PDF](http://www.foruminst.sk/publ/szemle/2007_1/szemle_2007_1 MARKUS-EVA.PDF)

⁴⁸ [HTTP://WWW.SZMM.GOV.HU/MAIN.PHP?FOLDERID=1314&ARTICLEID=5479&CTAG=ARTICLELIST&IID=1](http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=1314&articleID=5479&ctag=articlelist&iid=1)

A MAGYARORSZÁGI NÉMET EGYESÜLETEK SZÁMA TÖBB SZÁZRA TEHETŐ, KULTÚRCSOPORTOK, ÉNEKKAROK, ZENEKAROK, TÁNCEGYESÜLETEK MŰKÖDNEK BEJEGYZETT EGYESÜLETKÉNT. ORSZÁGOS EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDIK PÉLDÁUL: NIKOLAUS LENAU KÖZMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET (PÉCS), A MAGYARORSZÁGI IFJÚ NÉMETEK KÖZÖSSÉGE (GEMEINSCHAFT JUNGER UNGARNDEUSTCHE), A MAGYARORSZÁGI NÉMET ÉNEK-, ZENE- ÉS TÁNCAROK ORSZÁGOS TANÁCSA 300 KULTURÁLIS EGYESÜLETET FOGLAL MAGÁBA, S CÉLJA A NÉMET NÉPI KULTURÁLIS HAGYOMÁNYOK ÁPOLÁSA ÉS FEJLESZTÉSE, A MAGYARORSZÁGI NÉMET ALKOTÓK ÉS MŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE, A MAGYARORSZÁGI NÉMET ISKOLAEGYLETEK SZÖVETSÉGE. EZ A SZÖVETSÉG KEZDEMÉNYEZTE ÉS ANYAGILAG IS TÁMOGATTA A BUSCH- AKADÉMIÁT, NEGYEDÉVENTE FOLYÓIRATOT ADNAK KI, ORSZÁGOS VETÉLKEDŐT ÉS NYÁRI TÁBOROKAT SZERVEZ, A NÉMET KULTÚREGYESÜLET, A JAKOB BLEYER EGYESÜLET ÉS A MAGYARORSZÁGI NÉMET HALLGATÓK EGYESÜLETE. FONTOS MÉG MEGEMLÍTENI A TATAI NÉMET NEMZETISÉGI MÚZEUMOT. ITT MEGTALÁLHATÓ AZ ORSZÁG VALAMENNYI, NÉMETEK ÁLTAL LAKOTT VIDÉKEKRŐL SZÁRMAZÓ EMLÉKEK, AMELYEKET IDŐSZAKOS ÉS TEMATIKUS KIÁLLÍTÁSOKON MUTATNAK BE. EMELLETT SOK HELYEN TALÁLUNK HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNYEKET, FALUMÚZEUMOKAT, TÁJHÁZAKAT.

A MAGYARORSZÁGON ÉLŐ NÉMETSÉG NAGY RÉSZE RÓMAI KATOLIKUS VALLÁSÚ. EVANGÉLIKUS TELEPÜLÉSEK BARANYA, TOLNA, ÉS GYŐR- MOSON- SOPRON MEGYÉBEN TALÁLHATÓAK. MELLETTÜK ELSZÓRTAN TALÁLUNK MÉG REFORMÁTUS NÉMETEKET IS. A MAGYARORSZÁGI NÉMETEKRŐL SZÓLÓ KUTATÁSOKAT A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK KUTATÁSI ÉS TANÁRKÉPZÉSI KÖZPONT KOORDINÁLJA. A MAGYARORSZÁGI NÉMETEKNEK EGYELŐRE CSAK EGY RENDSZERESEN MEGJELENŐ ÚJSÁGA VAN, A NEUE ZEITUNG. EZ HETENTE JELENIK MEG, RENDSZERES GYEREKEKNEK SZÓLÓ MELLÉKLETTEL (NZ-JUNIOR). EMELLETT AZONBAN TÖBB EGYESÜLET JELENTET MEG KIADVÁNYOKAT. 2000 ÓTA MŰKÖDIK MAGYARORSZÁGON A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK HÁZA BUDAPESTEN. ITT TALÁLHATÓ A MAGYARORSZÁGI NÉMET KÖZMŰVELŐDÉSI KÖZPONT (UNGARNDÉUTSCHES KULTURZENTRUM) IS. MINTEGY 200 NÉMETEK ÁLTAL LAKOTT TELEPÜLÉSNEK VAN PARTNERKAPCSOLATA NÉMETORSZÁGBAN VAGY AUSZTRIÁBAN. TERMÉSZETESEN A NÉMET KISEBBSÉGNEK IS VANNAK JELES NAPJAIK, A MÁR EMLÍTETT NÉMET ÖNKORMÁNYZATOK ÜNNEPE MELLETT, PÜNKÖSDKOR TARTJÁK A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK ÜNNEPÉT, JÚNIUSBAN BUDAÖRSÖN PASSIÓJÁTÉKOT TARTANAK, SZEPTEMBER ELSŐ VASÁRNAPJÁN VAN A MÁRIAKÉMÉNDI BÚCSÚ, EKKOR RENDEZIK MEG A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK ZARÁNDOK MISÉJÉT, ÉS SZEPTEMBER HARMADIK VASÁRNAPJÁN SZINTÉN ZARÁNDOKMISÉT SZERVEZNEK MÁRIAGYÜDÖN.⁴⁹

NÉMETORSZÁG ÉS A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK KAPCSOLATA

AZ MNOŐ SZOROS KAPCSOLATBAN ÁLL A NÉMET NYELVŰ ORSZÁGOKKAL, AZ EURÓPAI NÉMET KISEBBSÉGI SZERVEZETEKKEK, VALAMINT A NÉMET NYELVŰ ORSZÁGOK MÁS ANYANYELVŰ

⁴⁹ [HTTP://KISEBBSSEGEK.BMKNET.HU/INDEX.PHP?ID=470](http://kisebbssegek.bmknet.hu/index.php?id=470)

KISEBBSÉGEIVEL IS. AZ MNOÖ TAGJA A FUEN- EURÓPAI NÉPCSOPORTOK FÖDERÁLIS UNIÓJÁNAK IS, ÉS JÓ KAPCSOLATOKAT ÁPOL A NÉMET NYELVŰ ORSZÁGOK BUDAPESTI NAGYKÖVETSÉGEIVEL, VALAMINT AZ ANDRÁSSY GYULA NÉMET NYELVŰ EGYETEMMEL IS. NÉMETORSZÁG RENDSZERESEN TÁMOGATJA A MAGYARORSZÁGI NÉMETEKET. EZ ÁLLAMI, TARTOMÁNYI ÉS ALAPÍTVÁNYI FORRÁSBÓL TÖRTÉNIK. SZÖVETSÉGI ÉS TARTOMÁNYI FORRÁSOKBÓL ÖSZTÖNDÍJAKAT BIZTOSÍTANAK TUDOMÁNYOS KUTATÓK SZÁMÁRA, KÖNYVTÁRAKAT TÁMOGATNAK, TÁMOGATJÁK A MAGYAR ÉS A NÉMET EGYHÁZAK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉST, NÉMETORSZÁGI TOVÁBBKÉPZÉSEKET BIZTOSÍTANAK.⁵⁰

NÉMET NEMZETISÉG SZABOLCS- SZATMÁR- BEREK MEGYÉBEN

2011 ELEJÉN NYÍREGYHÁZÁN MEGALAKULT A MEGYEI NÉMET KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT. A TERÜLETI SZERVEZET LÉTREHOZÁSÁNAK FELTÉTELE VOLT, HOGY LEGALÁBB 10 TELEPÜLÉSEN MŰKÖDJÖN HELYI NÉMET KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT. EZ MEGVALÓSULT, UGYANIS A 2010. OKTÓBER 3-I VÁLASZTÁSON A MEGYÉBEN 11 TELEPÜLÉSEN VÁLASZTOTTAK NÉMET KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOT. A TIZENEGY TELEPÜLÉS A KÖVETKEZŐ: ZAJTA, KOCSORD, MÁTÉSZALKA, MÉRK, VÁLLAJ, NAPKOR, NYÍREGYHÁZA, TISZAESZLÁR, RAKAMAZ, GÁVAVENCSELLŐ, ILLETVE TISZANAGYFALU. A 11-BŐL TÖBB TELEPÜLÉS ISKOLÁJÁBAN MÁR VAN NÉMET NEMZETISÉGI NYELVOKTATÁS, ÉS EZT A TÖBBI TELEPÜLÉSEN IS SZERETNÉK BEVEZETNI. A NEMZETISÉGI NYELVOKTATÁS A NYELV MELLETT FOGLALKOZNAK NÉPISMERETTEL, A GASZTRONÓMIÁVAL, A KULTÚRÉLETTEL ÉS HAGYOMÁNYÁPOLÁSSAL IS. BÁR EZ UTÓBBI TELEPÜLÉSENKÉNT MÁS ÉS MÁS; EZÉRT FONTOS, HOGY MEGISMERJÉK ÉS ALKALMAZZÁK MINDENNAPJAIK SORÁN EGYMÁS HAGYOMÁNYAIT.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[HTTP://WWW.KISEBBSEGIOMBUDSMAN.HU/WORD/01-15-2009_11_36_02/NEMET.HTML](http://www.kisebbsegiombudsman.hu/word/01-15-2009_11_36_02/nemet.html)

[HTTP://WWW.FORUMINST.SK/PUBL/SZEMLE/2007_1/SZEMLE_2007_1_MARKUS-EVA.PDF](http://www.foruminst.sk/publ/szemle/2007_1/szemle_2007_1_markus-eva.pdf)

[HTTP://WWW.TERRASOFT.HU/KULTURA/SCHWABEN/](http://www.terrasoft.hu/kultura/schwaben/)

[HTTP://WWW.SZMM.GOV.HU/MAIN.PHP?FOLDERID=1314&ARTICLEID=5479&CTAG=ARTICLELIST&IID=1](http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=1314&articleID=5479&ctag=articlelist&IID=1)

[HTTP://WWW.LDU.HU/DE](http://www.ldu.hu/de)

[HTTP://KISEBBSEGEK.BMKNET.HU/INDEX.PHP?ID=470](http://kisebbsegek.bmknet.hu/index.php?id=470)

[HTTP://WWW.NEPSZAMLALAS.HU/HUN/KOTETEK/04/04_MODSZ.PDF](http://www.nepszamlalas.hu/hun/kotetek/04/04_modsz.pdf)

⁵⁰ [HTTP://KISEBBSEGEK.BMKNET.HU/INDEX.PHP?ID=470](http://kisebbsegek.bmknet.hu/index.php?id=470)